

Raport konsultativ për mbrojtjen e fëmijëve dhe strehim familjar në Kosovë

MAJ, 2020

AUTORËT &
KONSULTENTËT
NDËRKOMBËTARË

Myrna McNitt, ACSW, LMSW

Carina Homann Santa Maria,
LMSW, MSW

Raport mbi rishikimin e Ligjit për Shërbimet Sociale dhe Familjare, me fokus në dispozitat mbi strehimin familjar dhe ngritjen e kapaciteteve të strukturave të mirëqenies sociale në lidhje me specializimin të familjeve strehuese.

OFAP

Ky projekt është mbështetur financiarisht dhe teknikisht nga Zyra e UNICEFit në Kosovë dhe hyn nën ref. nr PD/CP/2019/05/09, që është pjesë e projektit “Zhvillimi dhe fuqizimi i shërbimeve të strehimit familjar për fëmijët pa përkujdesje prindërore në Kosovë”.

Organizata për Fëmijët pa kujdes prindor (OFAP) që vepron përmes zyrës së programit në Prishtinë shërbeu si Kontraktues për Konsulentët Ndërkombëtarë.

PIKËPAMJET E SHPREHURA BRENDË KËTIJ PUBLIKIMI JANË ATO TË INDIVIDËVE TË INTERVISTUAR DHE NUK PËRFAQËSOJNË DOMOSDOSHMËRISHT PIKËPAMJET E UNICEF. KY BOTIM NUK ËSHTË REDAKTUAR NË STANDARDET ZYRTARE TË PUBLIKIMIT DHE UNICEF NUK PRANON ASNJË PËRGJEGJËSI PËR GABIMET.

FALËNDERIM

Ky projekt është mbështetur financiarisht dhe teknikisht nga Zyra e UNICEFit në Kosovë dhe hynë nën ref. no PD/CP/2019/05/09, që është pjesë e projektit “Zhvillimi dhe fuqizimi i shërbimit të strehimit familjar për fëmijët pa përkujdesje prindërore në Kosovë”.

Organizata për Fëmijët pa kujdes prindor (OFAP) që vepron përmes zyrës së programit në Prishtinë shërbeu si Kontraktues për Konsulentët Ndërkombëtarë.

Hulumtimi i dokumenteve është realizuar në vjeshtën 2019, dhe vizita në Kosovë është bërë në Mars 2020. Një takim dy-ditor është mbajtur me datën 4 dhe 5 Mars 2020, me akterët kryesorë në fushën e zhvillimit të mbrojtjes së fëmijëve dhe strehimit familjar.

Autorët & Konsulentët ndërkombëtarë

Myrna McNitt, ACSW, LMSW

Carina Homann Santa Maria, LMSW, MSW

Maj 2020

PËRMBAJTJA

AKRONIMET & KONNCEPTET KYQE PROFESIONALE.....	3
PËRMbledhje EKZEKUTIVE.....	4-5
PJESA E PARË: Konteksti i Zhvillimit të një Sistemi Kombëtar në Mbrojtjen e Fëmijëve dhe Strehimit Familjar në Kosovë	
SHQYRTIMI I FUSHAVE ME PRIORITET.....	6-7
Qartësimi i Roleve.....	6-8
Trajnimi.....	8-10
Zhvillimi i një Sistemi të Zgjeruar të Strehimit	10-13
Zëri i Fëmijëve.....	13-14
Largimi nga Strehimi.....	14-15
Përmirësime të Vazhdueshme	15-16
PËRMbledhje E TË GJETURAVE KYQE NGA HULUMTIMI I DOKUMENTEVE.....	16
Kujdesi Alternativ në Kontekstin Regional.....	16-18
Konteksti Kosovar në Mbrojtjen e Fëmijëve dhe Kujdesit Alternativ.....	18-24
PJESA E DYTË: RISHIKIMI I LIGJIT TË FAMILJES	24
Propozimet për Amandamentim/Ndryshime.....	25-26
Definicionet.....	26-34
Dhuna në Familje.....	35-36
Mbrojta institucionale e të drejtave	36-38
Menaxhimi Multidisciplinar i Rastit.....	39-44
Parimet e Mbrojtjes së Fëmijës.....	44-46
Opinionet e Fëmijës.....	46
Braktisja.....	47
Adoptimi.....	48-63
Parimet e Kujdestaris Alternativ	64-69
Të drejtat dhe detyrimet e prindërve strehues	69-71
Kompetencat Ligjore	71-81
Jetesa e Pavarur e Mbikqyrur	82-83
Të drejtat dhe Obligimet e të Miturve	83-84
Përfundimi I Kontratës.....	84
Organi Kompetent	84-85
KOMENTE KONKLUDUESE	86-87
REFERENCAT.....	87-90
ANEKSI NJË: Teoria e Ndryshimit	90-91

Akronimet & Konceptet Profesionale Kyqe

(CAC)	Qendra e Avokimit të Fëmijëve (gjithashtu e njohur si Qendra Forenzike e Intervistimit)
Avokati i Fëmijës	Një avokat i pavarur i fëmijës, i ngarkuar që të veprojë në interesin më të mirë të fëmijës
(CĖLA)	Liga e Mirëqenies së Fëmijës të Amerikës (Child Ėelfare League of America, mban të drejtën e Praktikës së Modelit PRIDE)
QPS-të	Qendra për Punë Sociale (punëtorët socialë)
KOMF	Koalicioni i OJQ-ve për Mbrojtjen e Fëmijëve
MPMS	Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale
Ekipet Multi-diciplinare të Menaxhimit të Rastit	Një proces ku profesionistët relevant mbledhen së bashku që të mbështesin vlerësimin dhe planifikimin në mbrojtjen e fëmijës dhe në strehim familjar.
Panelet Kombëtare	Një panel i udhëhequr nga MPMS (si praktika të mira për tu konsideruar për panelet komunale e rajonale)
OJQ-të	Organizatat Jo Qeveritare
OFAP	Organizata për Fëmijët pa kujdes Prindërore
(PRIDE)	Resurset prindërore për informim, zhvillim dhe edukim (një model praktike me një kurrikulë trajnimit për familjet strehuese dhe familjet adoptuese)
Praktika informuese për Traumën	Të kuptuarit e ndikimit të traumës në individët dhe përdorimi i intervenimeve të përshtatshme për shërim.
KNDF	Konventa Nderkombëtare për të Drejta të Fëmijës
UNICEF	Fondi i Emergjencës i Kombeve të Bashkuara për Fëmijet

Një raport këshillues për Mbrojtje të Fëmijës dhe Strehimit Familjar në Kosovë

Përmbledhje Ekzekutive:

Kjo konsulencë ndërkombëtare ishte aranzhuar nga Organizata për Fëmijët pA kujdes Prindor (OFAP) në Kosovë me qëllim të rishikimit të Ligjit të Shërbimeve Sociale dhe Familjare. Kjo detyrë konsultuese ishte pjesë e projektit më të zgjeruar: “Zhvillimi dhe Fuqizimi i Shërbimeve të Strehimit Familjar Për Fëmijët pa Përkujdesje Prindërore në Kosovë” i mbështetur financiarisht dhe teknikisht nga Fondi i Emergjencës i Kombeve të Bashkuara për Fëmijet (UNICEF), Zyra në Kosovë. Përtej ekzaminimit të Ligjit të Shërbimeve Sociale dhe Familjare, një fokus i veçantë ishte në dispozitat e strehimit familjar dhe metodat për zhvillimin e kapaciteteve të strukturave të mirëqenies sociale, lidhur me specializimin e familjeve strehuese në Kosovë. Për këtë qëllim, pyetjet që udhëheqen këtë konsulencë përqëndrohen kryesisht në atë se çfarë boshllëqe dhe pengesa ekzistojnë që po parandalojnë zhvillimin e një sistemi kombëtar të mbrojtjes së fëmijëve dhe strehimit familjar në Kosovë.

Metodologjia që është përdorur në këtë raport këshillues ishte hulumtimi i dokumenteve të literatures së disponueshme në lidhje me kujdesin dhe mbrojtjen e fëmijëve në Kosovë, si dhe ligjin aktual të familjes. Hulumtimi i zgjeruar në mbrojtje të fëmijës dhe në strehim familjar, ishte bërë që të konsiderojmë ndryshimet innovative në politikë, programe dhe praktika të bazuara në evidencën e praktikave të mira. Rishikimi i dokumenteve shërbeu për të përpiluar dhe analizuar të dhëna të rëndësishme ekzistuese, relevante për fëmijët pa përkujdesje prindërore në Kosovë. Ky hulumtim ishte i nevojshëm që të ndihmojë palët e interesuara në Kosovë, që të bëjnë ndryshime në politikat dhe praktikat e nevojshme në mënyrë që të zhvillojnë kapacitete në shërbimet strehuese.

Në Korrik 2018, në Kosovë u ndërmorën disa hapa në ndryshimin e Ligjit të Familjes (Ligji Nr. 2004/32, Ligji i Familjes në Kosovë). Këto veprime rezultuan në përgjigje të palëve të interesit për të propozuar ndryshimet ligjore që do kenë ndikim në strehimin familjar (KOMF, data e parashikuar 2018).

Disa pyetje specifike hulumtuese ndihmuan që disa çështje të hulumtohen me shumë sic janë në lidhje me boshllëqet dhe pengesat në mbrojtjen e fëmijëve dhe shërbimve të strehimit familjar:

- Cili është ligji ekzistues, strategjitë dhe politikat administrative lidhur me shërbimet e bazuara në familje/ shërbimeve të strehimit familjar?
- Cili është kapaciteti profesional dhe teknik aktual i Qendrës për Punë Sociale (QPS-së), që të përformojë mandatin e tyre në mbrojtjen e fëmijëve në nevojë dhe vendosjen e fëmijëve në shërbimet e kujdesit me bazë në familje alternative/ strehim familjar?
- Cilat janë proceset aktuale për planifikim të qëndrueshëm nga bashkimi familjar deri në adoptim?

- A ka ndonjë model kombëtar të shërbimeve të strehimit familjar, duke përfshirë strehimin e fëmijëve më të rritur, fëmijëve me aftësi të kufizuara, minoriteteve, dhe grupit tjetër të fëmijëve (fëmijët e trafikuar)?
- Cili është roli dhe përgjegjësia e Panelit Kombëtar për strehim familjar, dhe/ose nevoja për procese tjera multidiciplinare në mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimit familjar (panelet)?
- Cili është roli i Ministrisë së Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS)¹ në zhvillimin dhe monitorimin e mbrojtjes së fëmijëve dhe shërbimeve të strehimit familjar?

Rekomandimet e bëra në këtë raport adresojnë këto pyetje të rëndësishme dhe i kanë kushtuar vëmendje të duhur ndryshimeve të propozuara në Ligjin e Familjes. Përfundimi i hulumtimit rezultoi në identifikimin e shtatë fushave prioritare të cilat bazohen në standarde ndërkombëtare për mbrojtjen e fëmijëve (Udhëzimet e KNDF dhe UNICEF për Kujdesin Alternativ).

Standardet ndërkombëtare për mbrojtjen e fëmijëve u artikuluan qartë në vitin 2019 nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Nëntor 2019, Rezoluta për të drejtat e fëmijëve e cila:

thekson rëndësinë e rritjes në një mjedisi familjar dhe të drejtës së fëmijës për një familje, thekson të drejtat e fëmijëve me aftësi të kufizuara në lidhje me jetën familjare, kundërshton ndarjen e panevojshme të fëmijëve nga familjet e tyre dhe privimin e paligjshëm ose arbitrar të lirisë së fëmijëve, inkurajon përpjekjet për ribashkimin e familjeve për interesin më të mirë të fëmijës, dhe thekson se fëmijët nuk duhet të ndahen nga familjet e tyre vetëm për shkak të varfërisë ose mungesës së qasjes në resurse dhe nxit shtetet të ofrojnë një sërë opsionesh të kujdesit alternativ dhe t'i mbrojnë të gjithë fëmijët pa kujdes prindëror, ndër rekomandimet e tjera.

Better Care Network, 2019 n/p

E drejta e një fëmije për t'u rritur në një familje është përfshirë në përfundimet e gjetura në shtatë fushat prioritare:

1. Qartësimi i Roleve
2. Trajnimi
3. Zhvillimi i një Sistemi të Zgjeruar të Shërbimit të Strehimit
4. Shërbimet profesionale aleate
5. Zëri i fëmijës
6. Largimi nga Strehimi
7. Përmirësimi i vazhdueshëm

¹ Shënim ku Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS), përdorte reforma në strukturat e Ministrive, nga niveli qendror mund të çojë në një mandat tjetër.

Këto shtatë fusha prioritare janë diskutuar në detaje duke u pasuar nga komentimi i ndryshimeve të propozuara në Ligjin për Familjen me qëllim të një sistemi kombëtar të mbrojtjes së fëmijëve/strehimit familjar në Kosovë.

PJESA E PARË: Konteksti i Zhvillimit të një Sistemi Kombëtar të Mbrojtjes së Fëmijës dhe Strehimit Familjar në Kosovë.

Shqyrtimi i fushave me prioritet

Si pjesë e reformës për mbrojtjen e fëmijëve në Kosovë dhe zgjerimit të strehimit familjar, është e nevojshme të kemi një sistem kombëtar të mbrojtjes së fëmijëve/strehimit familjar. Këto shtatë fusha prioritare janë themelore për arritjen e një sistemi kombëtar të strehimit.

1. Qartësimi i roleve:

Procesi i decentralizimit (2008), është pjesë e rëndësishme e dhënies së shërbimeve në mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimit familjar. Sipas ligjit dhe protokolleve, përgjegjësitë janë të ndara ndërmjet MPMS dhe Komunave. Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale² është përgjegjëse për të gjitha politikat dhe procedurat administrative për të udhëhequr Politikën, Programin dhe Praktikën e Mbrojtjes së Fëmijëve, përfshirë Strehimin Familjar. QPS-ja është përgjegjëse për kryerjen e shërbimeve të drejtpërdrejta në zbatim të politikës kombëtare (Kahlert & Danaj, 2018).

Sot kemi një konfuzion lidhur me dhënien e politikave dhe praktikave.

Ligji mbi Vetëqeverisjen Lokale, Ligji për Kufijtë Administrativë të Komunave, Ligji për Zgjedhjet Lokale dhe Ligji për Financat Lokale, përshkruajnë strukturën dhe kompetencat e nivelit komunal. Një *Plan veprimi për Decentralizimin* u dha në të njëjtin vit dhe një *Strategji për vetëqeverisjen lokale...* dhe pavarësisht rëndësisë dhe përparimit në vitet e fundit, procesi i decentralizimit nuk ka përfunduar ende, për shkak të shumë çështjeve të politikave, ligjore, territoriale, fiskale dhe organizative: një kornizë e paqartë e rregullave dhe rregulloreve administrative, të paafta për të mbështetur shpërndarjen efektive të kompetencave midis autoriteteve qendrore dhe lokale; një sistem fiskal që nuk garanton transferime adekuate në komunë.

Raporti bazë i AiBi-s (i vlerësuar më 2014, fq. 3)

Bazuar tek Kahlert & Danaj (2018) “Këto zhvillime jo të barabarta ligjore, fiskale dhe infrastrukturore kanë çuar në ofrimin jo të barabartë të shërbimit, duke rezultuar në pasoja negative për popullatat në nevojë” (fq.2)

² Ku referohet MPMS është objekt i ndryshimit me riorganizimin e Qeverisë qendrore

Rekomandime për Zbatimin e Prioritetit:

Në mënyrë që të arrijmë qëllimin e një sistemi kombëtar të mbrojtjes së fëmijës dhe strehimit familjar është i nevojshëm një qartësim detyrave dhe obligimeve ndërmjet MPMS-së dhe komunave/QPS-ve. Duhet të sigurohet një kornizë nacionale e rregulluar nga MPMS, me detaje të mjaftueshme për komunat/QPS-të që të veprojnë në mbrojtjen fëmijëve dhe familjeve në nevojë. MPMS-ja është përgjegjëse që të sigurojë që interesi më i mirë i fëmijës reflektohet në politikat dhe praktikën e mbrojtjes së fëmijëve siç janë realizuar nga QPS-të.

A. Rekomandimi: Plani Vjetor në Mbrojtjen e Fëmijës dhe të Strehimit Familjar:

Komunat duhet të kërkohet që të paraqesin një plan vjetor në MPMS në lidhje me rekrutimin, mbajtjen dhe shfrytëzimin e shërbimeve të strehimit familjar tek MPMS-ja.

- a. Planet vjetore të paraqitura në MPMS mund të përfshijnë nënkontraktim me OJQ-të për shërbimet e nevojshme, për të siguruar nevojat e fëmijëve dhe familjeve që janë të adresohuara në të gjitha fushat në zhvillim dhe përdorimin e kujdesit alternativ.
- b. MPMS duhet të sigurojë një proces të qartë për regjistrimin e OJQ-ve, për t'u përdorur nga komunat, dhe standardet për shërbimet nënkontraktuese.
- c. Komunat duhet të mbajnë shënime në lidhje me pyetjet/kërkesat rreth strehimit familjar, familjet strehuese të vlerësuara dhe miratuara për regjistrim dhe numrin e fëmijëve të vendosur në strehim familjar.
- d. Vendosja e fëmijëve në shtëpitë strehuese jashtë komunës, ose në shtëpi me grupe të vogla duhet të kërkojë një proces të heqjes dorë nga MPMS-ja. Kjo heqje dorë nga vendosja është të mbrojtë të drejtën e fëmijës që të ketë qasje në familjen dhe komunitetin e tyre.

B. Rekomandimi: Menaxhimi i të Dhënave dhe Financave:

- a. MPMS-ja do të sigurojë grante që do të jenë në dispozicion të komunave për t'i paguar shërbimet e mbrojtjes së fëmijëve duke përfshirë, por pa u kufizuar vetëm në shërbimet e strehimit, megjithatë llogaridhënia e fondeve të dhëna nga grantet do të monitorohet nga afër nga MPMS-ja përmes rishikimit të vendosjeve dhe sistemeve të raportimit digjital.
- b. MPMS-ja përmes procesit të saj të buxhetimit të sigurojë fonde të mjaftueshme për zhvillimin e fuqisë punëtore të kualifikuar për të punësuar në QPS, në mënyrë që të përmbushin kërkesat e mbrojtjes së fëmijëve dhe shërbimeve të kujdesit alternativ.

- c. Fonde të mjaftueshme për punëtorët socialë të QPS-ve për t'i vizituar dhe mbikëqyrur shtëpitë strehuese, si dhe shërbimet e telefonisë mobile për të kontaktuar shtëpitë strehuese duhet të sigurohen përmes procesit të buxhetimit të MPMS-së.

C. Rekomandimi: Resurset Kombëtare:

- a. MPMS-ja pas konsultimit me komunat mund të lidhë një marrëveshje kontraktuale me një OJQ (OFAP) për të krijuar një shoqatë kombëtare të prindërve strehues për t'i ndihmuar komunat lokale në rekrutimin, mbështetje dhe mbajtje të strehimit familjar. (Vazhdimi ose zgjerimi i shërbimeve të tanishme të OFAP-it apo ndonjë OJQ-je të ngjashme).
- b. Fushëveprimi i shërbimeve kontraktuale do të zhvillohej pas një vlerësimi të ndërsjellë të përcaktuar se si një OJQ mund të sigurojë mbështetjen e nevojshme për komunat në kryerjen e shërbimeve të mbrojtjes së fëmijës dhe strehimit.
- c. MPMS-ja në rolin e saj të mbrojtësit mund të punojë me komunat lokale ku ka popullsi më të vogël për të zhvilluar marrëveshje rajonale të shërbimit për të gjitha fushat e mbrojtjes së fëmijëve dhe veçanërisht shërbimet e strehimit.

D. Rekomandimi: Standardet e Praktikës

- a. MPMS-ja në rolin e saj administrativ pritet të sigurojë që punëtori social i QPS-së nën mbikëqyrjen e komunës të kryejë praktika etike.
- b. MPMS-ja si pjesë e përgjegjësisë të saj mbikëqyrëse me komunat do të sigurojë pajtueshmërinë me Standardet e Strehimit të Kosovës dhe ligjet përkatëse.
- c. MPMS-ja do të fuqizojë proceset e detyrueshme të raportimit për rastet e raportuara të abuzimit dhe neglizhencës së fëmijëve, për të siguruar përgjigje me kohë nga komuna për raportet e abuzimit të dyshuar, neglizhencës ose dhunës në familje.

2. Rekomandimi: Trajnimi

E gjithë puna në shërbimet e mbrojtjes së fëmijëve dhe strehimit familjar duhet të njihet si një fushë e specializuar. Kjo gjë nuk ekziston në Kosovë. Të gjitha shërbimet sociale me fëmijën, mbrojtjen dhe strehimin familjar në konkurrencë me fushat e tjera të nevojshme janë të siguruara nga QPS-ja. Pa specializim nuk do të ketë gjasa që të arrihet qëllimi i një sistemi kombëtar të mbrojtjes së fëmijës dhe strehimit familjar. “Derisa qeveria ndermerr reforma në sistemin e

shërbimeve sociale, është e rëndësishme që të harmonizojë trajnimin e fuqisë puntore me prioritetet kombëtare (Di Martino, Kulkarni, & Harvey, 2019 f.26)”. MPMS-ja dhe Universiteti i Prishtinës janë aktorët kyç në zhvillimin e standardeve të trajnimit për një kurrikulë kombëtare në mbrojtjen e fëmijës dhe strehimit familjar, dhe udhëheqja e tyre është thelbësore në shëndrrimin e praktikave të QPS-ve, nga shërbime të përgjithshmet tek shërbime të specializuara.

Rekomandimet për Zbatimin e Prioritetit:

MPMS-ja duke punuar me Universitetin e Prishtinës duhet që të krijojë një specializim në Mbrojtjen e Fëmijëve për trajnimin e punëtorëve socialë të QPS-ve. Një kurrikulë kombëtare duhet të zhvillohet duke u përqendruar në aftësi dhe kompetenca të nevojshme për të zbatuar plotësisht politikën e mbrojtjes së fëmijëve dhe për të kryer shërbime të drejtpërdrejta. E gjithë kurrikula duhet të jetë informim për traumen.

MPMS-ja në hartimin e kurrikulës duhet të njohë specializimin në mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimit familjar dhe adoptim. Kështu, ata punëtorë socialë të QPS-ve që përfundojnë me sukses këtë trajnim do të marrin një certifikatë profesionale në Mbrojtjen e Fëmijëve që vërteton kompetencën e punëtorit social.

Është i nevojshëm trajnimi i prindërve strehuesë. MPMS-ja duhet të vendos një standard për trajnimin e prindërve strehuesë (numri i orëve të trajnimit që nevojiten çdo vit). Trajnimi i prindërve strehues fillon në kohën kur ata pyesin për t'u bërë prindër strehuesë. Kjo mund të jetë e ngjashme me një kurrikulë si PRIDE ose kurrikula të tjera të ngjashme. Prindërit strehuesë duhet të trajnohen në rolin e tyre kritik duke punuar me punëtorët socialë të QPS-së për të siguruar sigurinë dhe përhershmërinë e fëmijës.

Prindërit strehuesë kanë nevojë për trajnime të vazhdueshme për kohëzgjatjen e karrierës së tyre të strehimit, e cila kërkon zhvillim të përparuar të kurrikulës. MPMS-ja është përgjegjës për zhvillimin e një kalendari kombëtar të trajnimit për trajnimin e prindërve strehuesë. Kjo duhet t'i pasqyrojë nevojat e artikuluara në planin vjetor të QPS-së.

Profesionistët aleatë (Panelet dhe anëtarët e tryezës së rrumbullakët multidisiplinare, etj.), duhet të trajnohen për të punuar në strehim familjar, përfshirë anëtarët e panelit dhe anëtarët multidisiplinarë. Ndër-trajnimi në mesin e profesionistëve të komunitetit siguron standarde të qëndrueshme në mes të profesionistëve aleatë në këto tema të rëndësishme.

A. Rekomandimi: Specializimi i fuqisë puntore të QPS-ve

- a. Si specializim, punonjësve socialë të QPS-ve duhet t'i ofrohet një trajnim intensiv. Qëllimi i këtij trajnimi duhet të jetë një certifikatë kombëtare si Specialist i Mbrojtjes së Fëmijëve.
- b. Punëtorët e mbrojtjes së fëmijëve duhet të trajnohen në teknika specifike për të investuar/hetuar abuzimin e fëmijëve, neglizhencën dhe dhunën në familje.
- c. Brenda specializimit është roli i punëtorit të strehimit familjar. Punëtori i strehimit familjar duhet të ketë një trajnim të specializuar shtesë për mënyrën e

- rekrutimit, vlerësimit të familjeve strehuese, vendosjen e fëmijëve në strehim, menaxhimin e planeve individuale, dhe të ndihmojnë në rezultatet të përhershme.
- d. Punëtorët socialë adoptuesë të cilët vlerësojnë familjet për përshtatshmërinë e tyre për t'u adoptuar, duhet t'i ofrohet trajnim i specializuar për adoptim.
 - e. Strehuesit familjar tek të afërmit duhet të vlerësohen për aftësinë e tyre që të sigurojnë kujdesin dhe mbrojtjen e fëmijës, dhe puntorët socialë duhet të trajnohen për të kryer “vlerësime miqësore/shoqërore” ndaj familjes strehuese tek të afërmit.
 - f. Edukimi i vazhdueshëm për puntorët socialë të QPS-ve duhet të bëhet çdo vit nën mbikëqyrjen e MPMS-së.

B. Rekomandimi: Trajnimi i Prindërve Strehues/Adoptues, Trajnimi Profesional I Aleatëve

- a. Prindërit strehuesë dhe adoptuesë duhet të kenë qasje në trajnime, si dhe të gjithë profesionistët aleatë (Anëtarët e Tryezës së Rumbullakët, ekipi Multidisiplinar, etj.) të cilat trajnime duhet të përmbajnë informimit për traumën dhe do duhet të reflektojnë standardet më praktika më të mira.

3. Zhvillimi i një Sistemi të Zgjeruar të Strehimit Familjar

Është e domosdoshme që Kosova të zhvillojë një sistem të strehimit familjar. Fëmijët në nevojë për kujdes dhe mbrojtje duhet të vendosen në një mjedis të kujdesit jo shumë të kufizuar, i cili vlerësohet për të përmbushur nevojat e fëmijës.

Kur flasim për një sistem kujdesi, një shërbim me I fuqishëm i strehimit familjar duhet të merret në rend të parë strehimi tek farefisi si plan më gjerë i kujdesit alternativ. Shërbimet farefisnore ekzistojnë si një shërbim joformal ku familja hyn në lojë kur ka nevojë për t'u kujdesur për fëmijët e farefisit të saj. Por gjithashtu ekziston edhe si një shërbim formal për fëmijët që janë nën kujdesin dhe mbikëqyrjen e punëtorëve socialë të QPS-së. Strehimi formal te farefisi e pranon se familjet shpesh kanë nevojë për më shumë se një ndihmë minimale në para dhe se mund të përfitojnë nga një gamë e plotë shërbimesh siç janë ato të ofruara për strehimin familjar jashtë farefisit. Kur i marrim parasysh opsionet e kujdesit alternativ, në përputhje me Udhëzimet e UN për Kujdesin Alternativ, përkujdesja faresisnore zë një vend të rëndësishëm.

MPMS-ja duhet të zhvillojë një vazhdimësi të shërbimeve alternative të strehimit familjar, duke përfshirë:

- a. Mbeshtetja e familjeve (shfrytëzimi i përkujdesjës lehtësuese apo pushimit të shkurtër të strehimit familjar),
- b. Strehimi familjar emergjent/i krizës,
- c. Kujdesi i përgjithshëm afatshkurtër i strehimit familjar (nën 6 muaj),
- d. Sigurimin e kujdesit afatgjatë,

- e. Zhvillimi i strehimit familjar terapeutik me prindër strehuesë të trajnuar posaçërisht për fëmijët me vështirësi emocionale, mësimore ose fizike, dhe familjet e trajnuara për të punuar me pakicat etnike.

Brenda listës së mësipërme, është edhe shërbimi i përkujdesjës lehtësuëse apo shërbimi i përkujdesjës afatshkurtër që kanë nevojë për vëmendje si shërbime për ruajtjen e familjes strehuese.

Prindërit strehuesë duhet të konsiderohen për adoptimin e fëmijëve që i kanë në strehim, kështu që politikat administrative duhet të zhvillohen për të i udhëhiqur punëtorët socialë të QPS-ve në përgatitjen e familjeve strehuese për adoptim. Adoptimi nga prindi strehues meriton vëmendje të menjehershme.

Fëmijët më të rritur gjithashtu kanë të drejtën të adoptohen. Rekrutimi i familjeve që strehojnë dhe adoptojnë fëmijë më të rritur duhet të jetë prioritet.

Rekomandimi për Zbatimin e Prioritetit:

MPMS-ja në bashkëpunim me komunat/QPS-të, duhet të kryejë një vlerësim të nevojave për të përcaktuar se cilat lloje të shërbimeve të shtrehimit familjar janë të nevojshme dhe cilat do duhet të zgjerohen. Rishikimi i nevojave duhet të përfshijë rishikimin e dokumenteve të të gjithë fëmijëve që aktualisht janë të vendosur në qendra rezidenciale, në mënyrë që të përcaktohet lloji i strehimit familjar për të cilin ka nevojë fëmija. Kjo duhet të përfshijë rivendosjen e Takimeve të Koordinuese me QPS-të, OJQ-të dhe Ministrinë për rishikimin e vendosjeve të fëmijëve që jetojnë në qendra rezidenciale, plani i përhershëm i të cilëve duhet të përfshijë vendosjen në strehim familjar me bazë në komunitet.

Rekomandimi: Proceset e Nevojshme për Zgjerimin e Shërbimit Strehues

- a. Vlerësimi i nevojave për llojet e kujdesit të nevojshëm
- b. Rishikimi i folderave në strehimore
- c. MPMS-ja duhet të zhvillojë protokolle për referime dhe vendosje të fëmijëve / të rinjve në strehim terapeutik, së bashku me krijimin e qendrave buxhetore për të paguar shërbime intensive.
- d. Trajnimi i puntorëve social të QPS-ve dhe / ose profesionistëve aleatë për të punuar në strehim familjar të specializuar / terapeutik.
- e. MPMS-ja duhet të definojë dhe të zhvillojë politikat për pushimin e shkurt lehtësues, veçanërisht për familjet me fëmijë me aftësi të kufizuara.
- f. Politikat adoptuese të rishikohen nga MPMS-ja duke i lejuar adoptimin nga prindërit strehues dhe adoptimin e fëmijëve më të rritur.
- g. Vendosja e fushatave vetdijësuese publike për të rekrutuar prindër strehuesë për fëmijë më të rritur, fëmijë me aftësi të kufizuara dhe fëmijë të minoriteteve etnike (Fushata “Më merr në shtëpi”).

4. Shërbimet Profesionale Aleate

Strehimi familjar i takon komunitetit dhe bëhet me cilësi të lartë vetëm kur respektohen përfitimet e komunitetit, siç janë siguri i kujdesit shëndetsor, psikoterapia, edukimi etj.

Kjo përfshin një njohje të talentëve në komunitet si profesionistë aleatë që ndihmojnë anëtarët e ekipit të strehimit. Por, aleatët profesionistë kanë nevojë për trajnim në punën e mbrojtjes së fëmijëve dhe strehimit. Aleatët profesionistë janë anëtarët e Panelit dhe ndihmojnë në Tryezat Multidisiplinare. OJQ-të gjithashtu duhet të njihen si një resurs i rëndësishëm i komunitetit.

Rekomandimi për Zbatimin e Prioritetit:

Një rishikim rigoroz i politikave dhe praktikave të përdorimit të paneleve të zgjeruara është i nevojshëm dhe duhet të bëhet nga MPMS-ja. Gjithashtu me mbikqyrjen nga MPMS-ja zgjerimi i përdorimit të paneleve në nivel komunal duhet të konsiderohet për vlersimin e planeve të qëndrueshme të fëmijëve të vendosur në kujdes alternativ. Paneli i MPMS-së duhet të ekzistojë si mbikqyrje dhe si pikë ankese për raste të vështira kur qëllimet e qëndrueshmërisë nuk janë përcaktuar dhe realizuar për një fëmijë. Kjo zhvendosje do të kërkojë përkufizime të qarta të përgjegjësisë të panelit që janë të nevojshme me qartësimin në lidhje me përgjegjësinë e rolit ndërmjet MPMS-së dhe QPS-ve.

Autorizimi që panelet të veprojnë duhet të mbetet në MPMS me stafin e ministrisë që kanë nën kontroll mbikqyrjen për funksionim profesional të paneleve. Një nga detyrat e punëtorëve të MPMS-së do të ishte ekzaminimi i rezultateve nga takimet në panel, domethënë nëse paneli po përmbush standardet kombëtare të mbrojtjes dhe të qëndrueshmërisë për fëmijët. Prandaj, MPMS-ja bëhet mbrojtës, duke përcaktuar nëse sistemi është duke punuar dhe nëse sistemi është në fakt duke u shërbyer fëmijëve. Kjo do të përfaqësonte një zhvendosje në praktikë nga panelet që janë në nivelin komunal në atë të MPMS-së që ka një rol mbikqyrës. Me këto të dhëna për përcjelljen e zhvendosjes, në lidhje me kornizat kohore deri në përhershmeri, numri i lëvizjeve të përjetuara nga një fëmijë, etj., mund të merren për të përcaktuar funksionalitetin e sistemit.

A. Rekomandimi: Zhvillimi i roleve të Aleatëve Profesionale

- a. MPMS-ja në funksionin mbrojtës të saj, mbështet komunat që të sigurojnë standard për panelet lokale dhe për antarët e ekipit Multidisciplinar. Kjo përfshinë rekrutimin dhe emërimin e antarëve të Paneleve dhe të ekipeve Multidisiplinare.
- b. Puntori social që ka rastin, pritët të jetë puntor social i QPS-së, punon jo vetëm me Panelet por gjithashtu edhe me ekipin menaxhues Multidisciplinar të rastit, dhe i raporton MPMS-së rezultatet dhe aktivitetet e paneleve dhe të ekipit Multidisciplinar.
- c. Duhet të punohet për të siguruar qartësinë e roleve me Organet Këshilluese dhe Organin Kompetent, duke pasur parasysh rolet e tyre në sistemin e

strehimit. Shtrirja e roleve dhe detyrave të tyre duhet të shpjegohet në rrjedhën e shërbimeve për mbrojtjen e fëmijëve.

- d. MPMS duhet të sigurojë qartë vendin e OJQ-ve në ofrimin e shërbimeve kontraktuale në të gjitha fushat e mbrojtjes së fëmijëve, veçanërisht në lidhje me Organet Këshilluese dhe Organin Kompetent.
- e. MPMS-ja do t'u sigurojë të gjithë profesionistëve aleatë trajnim kombëtar të specializuar në mbrojtje të fëmijëve.
- f. MPMS duhet të zhvillojë një process që të punojë me QPS-të lidhur me rekrutimin dhe emërimin e të gjitha paneleve përkatëse.

B. Rekomandimi: Inovacionet e Praktikës:

- a. Inovacioni i praktikës sugjerohet të bëhet me MPMS-në duke zhvilluar qendra rajonale për mbrojtjen e fëmijëve, të njohura edhe si Qendra Mjeko-ligjore, që të ndihmojnë në zbatimin e ligjit në rastet e abuzimit seksual të fëmijëve, trafikimit, dhe raste të tjera veçanërisht komplekse të abuzimit të fëmijëve, neglizhencës dhe dhunës në familje.
- b. Qendrat e Avokatisë së Fëmijës, përdorin një ekip Multidisciplinar të cilët shëyrtojnë opsionet e kujdestarisë. Kjo mund të përfshijë kur një fëmijë mund të mbetet me prindin joofendues, të vendoset në strehim tek të afërmit ose në strehim familjar. Secila formë e kujdesit i adresohet siguris dhe nevojave terapeutike të fëmijës.
- c. Zhvillimi i qendrave të avokatisë së fëmijëve duhet të lidhet me punën e vlerësimit të traumës në Universitetin e Prishtinës.

5. Zëri i Fëmijës

Në përputhje me KNDF, fëmija dhe një i ri kanë të drejtën e ngritjes së zërit në të gjitha procedurat, administrative ose gjyqësore. Shprehja e zërit duhet t'i përdorë standardet ndërkombëtare të mirëqenies dhe të drejtën e fëmijës për të pasur një familje. Për të mbrojtur zërin e fëmijës, nevojitet një avokat i trajnuar për fëmijë që të flasë për fëmijën në procedurat administrative ose gjyqësore. Kjo është e rëndësishme kur fëmijët janë në moshë të vogël, të cilët kanë përjetuar trauma ose vuajnë nga sfida zhvillimore duke e bërë të pamundur shprehjen e pikëpamjeve të tyre.

Rekomandimi i Zbatimit të Prioritetit:

MPMS-ja në respektimin e zërit të fëmijës duhet të hartojë një program për një avokat të pavarur të fëmijëve për t'i mbështetur fëmijët për t'i artikuluar dëshirat e tyre në seanca gjyqësore dhe administrative (Takimet e panelit/seancat gjyqësore).

A. Rekomandimi: Avokati i Fëmijës:

- a. MPMS-ja duhet të zhvillojë avokat të fëmijës që të sigurojë shërbime fëmijëve nën kujdesin dhe mbikqyrjen e QPS-së.
- b. Avokati që punon me fëmijën do t'i ndjekë standardet e nënkuptuara në interesin më të mirë të fëmijës para të gjitha komunikimeve dhe rekomandimeve
- c. Avokatët e fëmijëve do të punonin në nivelin komunal, por do të raportonin në MPMS.

6. Largimi nga Strehimi

MPMS-ja në rishikimin e politikave ekzistuese duhet t'i zgjerojë shërbimet për këtë popullatë. Shumë prej këtyre të rinjve kanë kaluar nëpër vështirësi dhe kanë përjetuar probleme të rënda personale dhe sociale, të cilat kanë nevojë për shërbime dhe mbështetje ndërsa i afrohen moshës madhore. Të rinjtë që largohen nga strehimi kanë të drejtën e shërbimeve me bazë në familje, si dhe të drejtën për t'u dëgjuar

Rekomandimi për Zbatimin e Prioritetit:

Me ndryshimet e propozuara në Kodin Civil ka mundësi që të përmirsohen rezultatet për këtë grup të rinjsh, me zgjerimin e sugjeruar të moshës në përkujdesje, nga 18 në 24 vjeç, por është e nevojshme që të dizajnohen shërbime specifike që të përmbushin nevojat e tyre unike.

A. Rekomandimi: Panelet e të rinjëve:

- a. MPMS-ja është në pozitë kyqe për t'i dhënë zë kësaj popullate duke krijuar një komitet këshillues kombëtar të të rinjëve me përfaqësues nga komuna ose rajone nga mbarë vendi. Bordi Kombëtar i Rinisë Këshilluese duhet të menaxhohet nga një puntor social i MPMS-së. Përmes Bordit të rinjve do t'u jepet mundësia të raportojnë përvojat, mangësitë në shërbime, dhe të komentojnë mbi shërbimet lokale dhe politikën kombëtare.

B. Rekomandimi: Përgatitja Profesionale për të punua në Tranzacionin e Fëmijëve.

- a. MPMS-ja si pjesë e planeve të saj gjithëpërfshirës të trajnimit kombëtar për të përmirësuar strehimin familjar duhet të zhvillojë trajnime të specializuara për puntorët socialë të QPS-ve që t'i aftësojnë se si duhet të punojnë me të rinjtë që kalojnë nga kujdesi alternative në moshën e rritur.
- b. MPMS-ja në bashkëpunim me Ministrinë e tjera (të Shëndetësisë, Arsimit dhe Financave), duhet të zhvillojë shërbime tjera relevante për këtë grup të fëmijëve.
- c. Të rinjtë kanë të drejtën e vendosjes stabile dhe nuk duhet të detyrohen që ta lënë strehimin në moshën 18 vjeçare vetëm për t'i lënë në komunitet apo të vendosen në ndonjë institucion. MPMS-ja duhet të zhvillojë një mori shërbimesh që përmbushin nevojat e këtij grupi të të rinjëve.

C. Rekomandimi: Shembuj të praktikës së mirë:

- a. Ndër shërbimet e tjera që MPMS-ja duhet të marrë në konsideratë përmes rishikimit të politikave dhe praktikave është edhe ndarja e fondeve të nevojshme për të kryer:
 - Gjetja e një familje për anëtarët e familjës biologjike kur ndarja e familjes ka ndodhur.
 - Ofrimi i kurseve grupore të shkathtësive që të ndihmojnë të rinjtë se si të vazhdojnë jetën si të rritur, ku përfshihet menaxhimi i parave, gjetja e burimeve, kërkimi për punë dhe përdorimi i transportit publik.
 - Sigurimi i qasjes në shërbime digjitale/teknologjike të nevojshme për të funksionuar në shoqëri.

7. Përmirësimi i Vazhdueshëm

MPMS-ja është përgjegjëse për përmirësimin e vazhdueshëm të mbrojtjes së fëmijëve / strehimit familjar në Kosovë me informacionin e dhënë nga QPS-të. Përmirësimi i vazhdueshëm është dinamik dhe reflektues. Përmirësimi i cilësisë është dinamik dhe evoluon bazuar në informacione të reja/prova të reja në lidhje me ato që funksionojnë dhe politikat, praktikat dhe programet e suksesshme. Roli i MPMS-së është të sigurojë udhëheqjen e nevojshme për të ruajtur dhe përmirësuar një sistem kombëtar për mbrojtjen e fëmijëve/strehimin familjar.

Një nga hapat kyq në përmirësimin e cilësisë është natyra reflektive e mësimave nga tereni përmes intervistave me prindërit strehuesë, fëmijët, prindërit biologjik dhe familjet strehuese tek farefisi, si dhe profesionistët aleatë në lidhje me perceptimin e tyre të shërbimeve. Gjithashtu është i bazuar nga të dhënat duke përdorur raporte që shikojnë kriteret për qendrueshmëri (sa ditë kujdesi, sa adoptime, numri i ribashkimeve, etj).

Rekomandimet për Implementimin e Prioritetit:

MPMS-ja në rolin e saj do të zhvillojë një proces vjetor të raportimit për të vlerësuar gjendjen aktuale të mbrojtjes së fëmijëve dhe shërbimeve të strehimit në Kosovë. Të gjitha palët e involvuara duhet t'a kenë mundësinë që të marrin pjesë në vlerësimin e efektivitetit të sistemit kombëtar të mbrojtjes së fëmijëve dhe strehimit familjar, me mundësi për të sugjeruar ndryshime.

A. Rekomandimi: Analiza e të dhënave

- a. MPMS-ja në bashkëpunim me QPS-të duhet të zhvillojë një proces të përmirësimit të vazhdueshëm të përcaktuara nga të dhënat kuantitative dhe kualitative. Rishikimi i të dhënave dhe informacioneve tjera mbështetëse duhet ta udhëzojë MPMS-në, për t'i ndihmuar QPS-ve me planet e tyre vjetore në përmirësim të cilësisë, duke matur se çfarë po ndodh në nivel lokal përkundër standardeve dhe sistemit kombëtar të shërbimeve.

- b. Bazuar në të të dhënat nga raporte vjetore, trajnimi dhe mbështetja e vazhdueshme e stafit në të gjitha nivelet e mbrojtjes së fëmijëve/ shërbimeve të strehimit është i nevojshëm për të arritur rezultate të përmirsuara. Nuk është një qasje që bëhet njëherë e kryhet. Prandaj, si pjesë e planit vjetor, MPMS-ja do duhet të vlerësoj efektivitetin e nevojave për trajnim dhe mbështetje me plane specifike që adresojnë nevojat e trajnimeve të ardhshme.

B. Rekomandimi: Teknologjia

- a. Përdorimi i teknologjisë në kujdes dhe mbrojtje duhet të jetë pjesë e diskutimit të vazhdueshëm të shërbimeve. Ekzistojnë shumë mundësi për inovacion kur kombinoni fuqinë e teknologjisë me shërbimet dhe proceset ballë për ballë. Për shembull, kjo mund të jetë e vërtetë në menaxhimin e të dhënave, mundësitë e trajnimit, mbikëqyrjen e prindërve strehuesë dhe këshillimin e specializuar përmes tele-ekspertëve.
- b. MPMS-ja duhet të forcojë sistemin aktual të raportimit të detyrueshëm duke zhvilluar kështu një qendër telefonike dhe një sistem për të gjurmuar përgjegjësinë e raportimeve që bën komuniteti, në lidhje me abuzimin e fëmijëve, neglizhencën dhe dhunën në familje.

PËRMBLEDHJE E TË GJETURAVE KYQE NGA HULUMTIMI TË DHËNAVE:

Konkluzionet e bëra në këtë raport këshillojnë integrimin e mendimeve të shumë ekspertëve dhe grupeve të motivuara që të krijojnë një sistem të mbrojtjes së fëmijës dhe strehimit familjar në Kosovë, me fokus familjen dhe në qendër fëmijën. Hulumtimi i të dhënave pastja është sintetizuar në shtatë fusha me prioritet të cilat janë diskutuar deri më tani.

Kujdesi Alternativ në Kontekst Rajonal:

Në mënyrë që të vlerësojmë progresin e zhvillimit të një sistemi të mbrojtjes dhe strehimit familjar në Kosovë, është e rëndësishme të kuptojmë se si Kosova ndërlidhet me përvojat e shteteve tjera në përkujdesje dhe mbrojtje të fëmijëve.

Organizata Eurochild (2017), bëri një analizë të 17 shteteve të Europës, në lidhje me përvojat me kujdesin alternative. Të dhënat e Eurochild, nga disa shtete të rajonit ndajnë shumë të përbashkëta me Kosovën në lidhje me zhvillimin e strehimit familjar.

Vendet e mëposhtme që filluan zhvillimin e strehimit familjar ishin vendosur të jenë relevante për Kosovën.

- Bosnja dhe Hercegovina zhvilloi legjislacionin e ri “Ligji për Strehim Familjar (2017), në lidhje me përmirsimin e shërbimeve të strehimit familjar. Është parë se trajnimi i prindërve strehuesë është përmirësuar që nga miratimi i këtij ligji. “Përpyjekjet e dy subjekteve që të paraqesin trajnime të detyrueshme për prindërit strehuesë dhe profesionistët tjerë në strehim familjar, janë paraqitur në një formë të zbatimit të modelit PRIDE, model ky i

trajnimin për prindërit strehuesë dhe adoptuesë. Në vitin 2018, janë trajnuar 90 prindër strehuesë ekzistuesë dhe të rinjë për të përdorur këtë model. Për më tepër, një grup prej 23 profesionistëve e ndërmorrën këtë trajnim dhe u bënë trajnuesë kombëtarë (Fact Sheet, 2018)”

- Bullgaria ka filluar një plan për deinstitutionalizim, por progresi ka qenë i ngadaltë. 49% e fëmijëve të cënueshëm nën moshën 3 vjeç, kanë mbetur në kujdesin institucional. Janë vërejtur shqetësime rreth cilësisë së kujdesit alternativ (Fact Sheet, 2018).
- Kroacia: Zhvillimi i kujdesit alternative ishte rregulluar me legjislacion në vitin 2006, mirëpo progresi ka qenë i ngadalshëm. Numri i adoptimeve ka rënë në vitin 2017. “Edhe pse numri i familjeve strehuese është rritur në Kroaci, ende ka një numër të pamjaftueshëm të familjeve strehuese në gjithë vendin. Shërbimet mbështetëse për familjet strehuese janë të rralla ose nuk ekzistojnë fare në disa zona (Fact Sheet, 2018).”
- Strehimi familjar në Estoni është i pazhvilluar me vetëm 11% të fëmijëve të vendosur në strehim. Ka qenë një fokus për zhvillimin e shtëpive me grupe të vogla, mirëpo kualiteti i kujdesit aty ndryshon. Për përmirsimin e cilësisë së kujdesit në shtëpitë e grupeve të vogla është thelbësor trajnimi i ofruesve të kujdesit në ato shtëpi. “Në mënyrë që të rritet numri i fëmijëve në strehim familjar dhe që të përmirësojmë cilësinë e kujdesit që ofrohet, pritet që të lansohet një regjistër mbarëkombëtar i familjeve strehuese. Bordi i sigurimeve sociale do të sigurojë cilësinë e strehimit familjar në gjithë vendin, duke ofruar vlerësim dhe regjistrim për të gjithë prindërit strehuesë. Për më tepër, autoritetet lokale duhet të mbështesin prindërit strehuesë qoftë me mbështetje materiale, apo ndonjë lloj shpërblimi tjetër. Ndër të tjera, një fushatë ndërgjegjësimi filloi në nëntor të vitit 2018, me qëllim të rekrutimit të prindërve strehuesë. Si pjesë e fushatës, u shfaqen 15 shfaqje teatrale në të gjithë Estoninë, duke i shpjeguar nevojat e fëmijëve pa përkujdesje prindërore dhe mundësitë e ndryshme se si t’i mbështesin ata (Fact Sheet, 2018)” Shërbimet profesionale të strehimit familjar ishin të rëndësishme në zhvillimin e kujdesit alternative (fact Sheet, 2018)
- Hungari: 36% e fëmijëve që janë pjesë e kujdesit alternativ, janë për shkak të varfërisë dhe përjashtimit social (minoritetet etnike). Hungaria ka zhvilluar shtëpi të grupeve të vogla, por stafi është i trajnuar dobët dhe gjithashtu ka qarkullim ose lëvizje të madhe të stafit. Qeveria nacionale shihet të jetë e motivuar në ripërsëritjen e modeleve të shtëpive me grupe të vogla. Hungaria ka nevojë që të zhvillojë shërbime të veçanta për fëmijët me aftësi të kufizuara. “Edhe pse strehimi familjar është i përhapur, dhe mbi 60% të fëmijëve të kujdesit alternative, jetonin në familje strehuese në vitin 2016, mbështetja dhe pagesa e tyre ishte shumë e kufizuar. Shpesh shtesa e parashikuar e fëmijëve nuk mbulonte as nevojat themelore të fëmijëve (Fact, Sheet, 2018).
- Moldavia: Moldavia ka përjetuar një sukses të konsiderueshëm në mbylljen e institucioneve, por zhvillimi i strehimit familjar është ende i pamjaftueshëm. Zyrat rajonale dhe lokale janë përgjegjëset kryesore në dhënien e shërbimeve të strehimit familjar. “Që të sigurojnë një pako themelore të shërbimeve sociale në buxhetin qëndror,

duhet të përfshijmë ofrimin e strehimit familjar në nivelin lokal. Përpjekjet për të bërë shumëllojshmëri të shërbimeve të strehimit familjar duhet të vazhdojnë duke rritur dhe ndryshuar pagat mujore për prindërit strehuesë dhe shtesat për fëmijët e moshës 0-3 dhe për fëmijët me aftësi të kufizuara (Fact Sheet, 2018)”.

- Romania: Qeveria e Romanisë ka degraduar deinstitutionalizimin si një përparësi në raport me varfërinë, si arsye kryesore e fëmijëve që hyjnë në kujdes. Për më tepër rreziku i vendosjes përfshinë “mungesën e materialit mbështetës, mungesën e akomodimit, mungesën e shkathtësive prindërore, dhunën në familje, abuzimin ose neglizhimin (Fact Sheet, 2018)”, duke treguar kështu nevojën për ndryshim strukturor në legjislacion për mënyrën se si të mbështeten më së miri familjet në rrezik për hyrjen e fëmijëve në përkujdesje. Deinstitutionalizimi është duke vazhduar tutje me synimin e mbylljes së 50 institucioneve (Fact Sheet, 2018). Vlen të përmendet se fëmijët me aftësi të kufizuara janë të ndjeshëm për vendosje në institucione. “Sidoqoftë, numri i prindërve strehuesë duhet të rritet tutje, dhe vendosjet në strehim tek të afërmit duhet të mbështeten në mënyrë adekuate për shkak të mbylljes së shumë institucioneve dhe kapacitetit të ulët të Drejtorive të Mbrojtjes së Fëmijëve për t’i ofruar shërbime fëmijëve që vinë nga institucionet. Gjersa ekzistojnë shërbimet për parandalim dhe mbështetje të familjes, qasja tek to mbetet shumë e kufizuar. Ekziston një shpërndarje e pabarabartë e shërbimeve në të gjithë vendin, ku shumica e tyre janë të fokusuar rreth qyteteve ose zonave të pasura të vendit (Fact Sheet, 2018)”
- Serbia: “Është shqetësues fakti që drafti i ri për Ligjin për Mbrojtje Sociale, i prezantuar në Korrik të vitit 2018, propozon që mjediset për fëmijët dhe të rinjë duhet të akomodojnë deri 25 persona. Dispozita të tilla janë të papranueshme, kryesisht për shkak të probabilitetit të lartë për pranime shtesë në institucionet rezidenciale (Fact Sheet, 2018). Në Serbi 80% të fëmijëve që janë të vendosur në institucionet e kujdesit, kishin ndonjë aftësi të kufizuar. Serbia ka zhvilluar strehimin familjar por ka dispozita jo të duhura buxhetore që të përmbush nevojat e familjeve dhe fëmijëve, e në veçanti fëmijëve me aftësi të kufizuara dhe fëmijëve të komunitetit Romë (Fact Sheet, 2018).

Rishikimi i pasqyrimin të të dhënave të vendit ka identifikuar zona të përbashkëta tematike, shumë prej të cilave janë relevante edhe për Kosovën:

- Rekrutimi i prindërve strehuesë,
- Trajnimi i punëtorve dhe prindërve strehuesë
- Implementimi i plotë i politikave dhe legjislacionit për kujdesin alternative
- Mbikqyrje për kualitetin e standardeve
- Financimi i shërbimeve të strehimit familjar
- Mbështetja dhe ruajtja e prindërve strehuesë

Pasqyrimi i të dhënave të vendit ka vërejtur sfida, por siguron një kontekst për ndryshim për Kosovën. Një bulletin Informativ nga Better Care Network i fundit, vërejtje sesi ka ndodhur reforma në mirëqenien e fëmijëve në Moldavi (2019, n / f). Gjetjet kryesore përfshijnë: vizioni i

përbashkët, bashkëpunimin për mobilizimin e burimeve dhe shkëmbimin e njohurise (knoë hoë), mbikqyrja e pavarur për të parandaluar ndarjet në familje, prioriteti i shërbimeve të perkujdesjes familjare, devijimi i fondeve nga institucionet drejt zgjidhjeve të bazuara në familje, shmangia e ndërtimit të institucioneve të vogla dhe investimi në punëtorët socialë të komunitetit (Better Care Network , 2019, n / f).

Eksperienca e Moldavisë me reformat, përputhet me shtatë fushat prioritare, të përcaktuarasi me të rëndësishmetë për Kosovën, që gjithashtu konsiderojnë teorinë e ndryshimit edhe punën në Kosovë.

Konteksti Kosovar në Mbrojtjen e Fëmijëve dhe Kujdesit Alternativ

Bazuar në hulumtimin e dokumenteve, ekziston një kuptim i plotë mbi mangësitë dhe sfidat që Kosova përballlet për të ecur përpara në ngritjen e kapaciteteve për mbrojtje të fëmijëve dhe kujdesit alternativ të bazuar në komunitet. Ky konkludim vjen nga hulumtimet e mëparshme të kujdesitë alternativ në Kosovë. Për shembull, disa “analiza të situatës” u gjetën të jenë të rëndësishme.

- KOMF- Koalicioni i OJQ-ve për Mbrojtjen e Fëmijëve (2014) Take me home (Më merr në shtëpi)! Analizë e shkurtër mbi avancimin e mbrojtjes së fëmijëve të braktisur në Kosovë (0 - 3 vjeç).
- SOS Children’s Villages International (2013). Një pasqyrë e marrëveshjeve alternative të kujdesit në Kosovë
- UNICEF & CELCIS (2015). Fuqizimi i kujdesit të bazuar në familje, fuqizimi i punës sociale: një analizë e situatës së strehimit familjar në Kosovë.
- UNICEF (2017). Analiza e situatës së fëmijëve me aftësi të kufizuara në Kosovë.

Raporti i KOMF-it në ndryshimet e Kodit Civil, shërben si një shembull i nevojave për ndryshim në ligjin e familjes, si dhe qasjen praktike.

Grupet tjera punuese ekzaminuan procese sistematike. Këto raporte dhe gjetjet e punës grupore ngritën pyetjen rreth mbrojtjes së fëmijëve: cili ishte definimi thelbësor i mbrojtjes së fëmijëve, si të dizajnojmë programe kualitative dhe mekanizma për dhënien e shërbimeve. Raportet vunë re rëndësinë e ndërtimit të një kornize të integruar për mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimit familjar.

Më konkretisht, analiza e situatës dhe diskutimet e grupeve punuese u përqëndruan në këto çështje:

- Cilat janë mangësitë dhe nevojat aktuale për të përmirësuar shërbimet e kujdesit alternativ?
- Duhet të zhvillohet një shumëllojshmëri e programeve alternative të kujdesit për të shndërruar kujdesi institucional në kujdes alternativ (mund të përfshijë besimin në shtëpitë me grupe të vogla)
- Zgjerimi i programeve të kujdesit alternative në:

- mbështetja e familjes strehuese (përdorimi i strehimit lehtësues ose pushimit të shkurt për strehimin familjar)
- strehimi familjar emergjent/i krizës
- ofrimi i strehimit familjar afatshkurtër (nën 6 muaj)
- ofrimi i kujdesit afatgjatë
- zhvillimi i strehimit familjar terapeutik me prindër strehuesë të trajnuar posaçërisht për fëmijët me sfida të veçanta emocionale, mësimore ose fizike dhe prindër strehuesë të trajnuar për të punuar me pakicat etnike.
- vlerësimi dhe zgjerimi i rolit të rëndësishëm të përkujdesjes farefisnore.

Dy analiza tjera siguruan një vështrim më të afërt të situatës, SOS International (2013) dhe UNICEF/CELCIS (2015)

Në vitin 2013 SOS Fshati i Fëmijëve bëri një pasqyrim të të dhënave të strehimit alternativ në Kosovë. Ky pasqyrim i të dhënave diskutonte se si janë ofruar shërbimet e strehimit.

Familjet strehuese janë të përzgjedhura, vlerësuara dhe trajnuara nga Qendra për Punë Sociale, ato mund të ofrojnë kujdes afatshkurtër (deri në gjashtë muaj), dhe kujdes afatgjatë (më gjatë se një vit), edhe pse në shumicën e rasteve, fëmijët që kanë nevojë për kujdes ndërmjet 6 muaj dhe një vit, ata ende qëndrojnë në familje strehuese derisa statusi i tyre të zgjidhet. Kosova ka një rrjetëzim të 40 familjeve të cilat janë mirë të përgatitura për t'u përkujdesur për fëmijët. Në këmbim këto familje marrin rreth 150euro për në muaj. Ekziston një konsensus i gjerë se strehimi familjar është më i mirë se institucionalizimi i fëmijëve.

SOS, International, 2013, fq.6

Nocioni i njësive të specializuara për mbrojtjen e fëmijëve në nivel komunal është parë si optimal dhe ishte deklaruar në raportin e SOS International (2013). Sipas SOS International (2013), njësitë (për mbrojtje të fëmijëve) ekzistojnë por mungon “zyrtarizimi” i tyre (f.6). Rekomandohet gjithashtu një menaxher i veçantë i rasteve (SOS, International, 2013). Ekziston nevoja e manualeve procedurale dhe protokolleve (SOS, International, 2013). Operacionalizimi i një kujdesi kualitativ, mbikqyrja, planifikimi dhe rishikimi i përhershëm janë vënë re se ekzistojnë, mirëpo nuk ishin domosdoshmërisht të zhvilluara plotësisht. (SOS, International, 2013).

SOS Internacional konkludon “Nuk kishtë ndonjë sistem funksionues dhe transparent të inspektimeve: këto standarde gjithashtu do të shërbejnë si kritere për licensimin e ofruesve të Shërbimit Social dhe Familjar në mënyrë që MPMS të mbajë të dhëna në rregullsinë e inspektimeve ose gjetjeve të tyre (SOS, Internacional, 2013, f.7)”, pasi sistemi është i nevojshëm.

SOS (2013) kishtë vënë re se prindërit strehuesë ishin të trajnuar mirë, mirëpo nuk kishte një kurrikulë kombëtare e trajnimit në vitin 2013.

Që nga raporti i SOS Internacional (2013), strehimi familjar në Kosovë është përmirësuar (2019) me prindërit strehuesë që paguhen 250euro në muaj për fëmijë dhe një shumë prej 350euro në muaj për një fëmijë me aftësi të kufizuara. Strehuesit familjar tek farefisi paguhen me një shumë prej 100euro në muaj. Shpenzimet mjekësore rimbursohen. Megjithatë, strehuesit familjar tek farefisi shpeshherë shfaqin shqetësimet e tyre se nuk marrin fonde të mjaftueshme për të përmbushur nevojat e fëmijëve që kanë në strehim, veçanërisht kur fëmija vuan nga ndonjë sëmundje kronike (UNICEF,2017). Sot, rezistenca e strehimit familjar mbetet e dukshme, shtëpitë në grupe të vogla janë më të preferuarat nga puntorët social të QPS-ve.

Në vitin 2015, Qendra për Ekselencë kreu një analize të situatës së strehimit familjar në Kosovë. Detyrat e punës nga UNICEF & CELCIS ishin të “identifikojë mangësitë në sistem si pengesa dhe dobësi në funksionimin e planifikimit të përkujdesjes dhe përdorimit të kujdesit alternativ (Milligan, 2015, f.5)”.

Çështjet kryesore nga raporti i UNICEF & CELCIS (2015) përfshijnë:

- Mungesa e specializimit të punëtorve socialë të QPS-ve, që ofrojnë shërbime të strehimit familjar, të përfshira në këtë çështje është nevoja për një model kombëtar të trajnimit të puntorëve socialë të QPS-ve në strehim familjar (vlerësimi i prindërve strehuesë, mbikqyrja e vendosjeve në strehim familjar, zhvillimi i planeve të kujdesit)
- Mungesa e një sistemi kombëtar të shërbimeve të strehimit familjar për zëvendësimin e një çasje të strehimit familjar që ka qenë më tepër aty për aty.
- Konflikt rolesh ndërmjet MPMS-së dhe QPS-së si rezultat i ngritjes së pyetjeve për decentralizimin që përfshijnë shërbime direkte si dhe çështje buxhetore.
- Mungesa e një plani të fortë të përzgjedhjes dhe mbajtjes së prindërve strehuesë, si dhe shfrytëzimi i familjeve strehuese të rëgjistruara.
- Mungesa e njohjes së strehimit familjar tek farefisi në një plan më të gjerë të strehimit alternativ.
- Mungesa e monitorimit të prindërve strehuesë dhe vendosjes që rezulton se prindërit strehuesë nuk marrin mbështetje dhe mbikqyrje ashti siç kërkohet me Standarde Minimale.
- Prindërit strehuesë nuk këshillohen rreth të drejtave të tyre (Milligan, 2015).

Deri më tani, shumë nga çështjet e identifikuar nga SOS International dhe UNICEF & CELCIS mbeten të pazgjidhura me shumë komuna thjesht "duke mos filluar me strehimin familjar" (Milligan, 2015, f. 23). Në fakt, ka pasur një ulje të numrit të strehuesve familjar në Kosovë në vitet 2018-19.

Në vitin 2009 MPMS-ja filloi një proces të decentralizimit duke rezultuar në një mandat të gjerë për ofrim direkt të shërbimit social në nivelin komunal. Procesi i decentralizimit gjen konflikt midis QPS-ve dhe MPMS-së rreth rolit, përgjegjësisë, mbikqyrjes, standardeve të qëndrueshme kombëtare, trajnimeve dhe planifikimit të buxhetit. Kjo zonë e konfliktit ishte një nga fushat me prioritet.

Në nivelin e QPS-ve është realiteti i praktikës:

rruga për t'u kthyer në realitet është përballur me sfida serioze politike, sociale dhe ekonomike. Gjithashtu, konteksti aktual politik nxjerr në shesh se ndryshimi në skenarin e asistencës për zhvillim është duke e ndërlikuar rritjen e pabarazisë dhe papunësinë e të rinjve në Kosovë.

UNICEF, 2017 f. 29

Punëtorët socialë të QPS-ve janë të ngarkuar nga një gamë e gjerë funksionesh duke nisur nga ndihma e asistencës sociale për familjet e varfëra, shërbimet për familjet që kanë persona me aftësi të kufizuara dhe shërbimet për të moshuarit, ndër të gjitha këto janë edhe aktivitetet për mbrojtjen e fëmijëve. Puntorët socialë të QPS-ve nuk janë të pajisur në mënyrë adekuate që të kryejnë detyra të plota në mbrojtjen e fëmijëve, siç është rekreatimi dhe zhvillimi i shërbimeve të strehimit familjar. Puntorët socialë nuk janë të trajnuar as nuk konsiderohen si specialistë. Ky specializim është gjerësisht i njohur si nevojë për përmirësimin e kualitetit të shërbimeve sociale për fëmijët në nevojë për mbrojtje. Kjo gjithashtu është parë si një nga fushat kryesore me prioritet.

Varfëria dhe papunësia ekziston në nivel vendi dhe më së paku vëmendje i është dhënë mungesës së besimit ndermjet sektorve të pakicave etnike në Kosovë. Nevoja për gjithëpërfshirje dhe përmirësim të kushteve për njerzit në nevojë ishte parë edhe në Analizën e Situatës së Fëmijëve me Aftësi të Kufizuara në Kosovë, të realizuar nga UNICEF (2017). Të gjithë fëmijët në Kosovë kanë të drejtë për mbrojtje të barabartë sipas ligjit. Mirëpo kjo gjë nuk ndodh çdoherë me fëmijët me aftësi të kufizuara dhe fëmijët e pakicave etnike, të cilët shpesh herë janë të pavetdijshëm për të drejtat e tyre ose shqetsimet e tyre nuk mirren seriozisht.

Për më tepër, fëmijët me aftësi të kufizuara duhet të jenë në gjendje të raportojnë, në mënyrë anonime, në rastet e abuzimit / neglizhencës, duke siguruar që raportet e tyre të merren seriozisht, dhe ankesat përcjellen deri në fund. Përveç kësaj, aktivitetet për Parandalimin e Dhunës duhet të vazhdojnë dhe të zgjerohen që të edukojnë profesionistët dhe publikun e gjerë në të drejtat e mbrojtjes së fëmijëve me aftësi të kufizuara. Sigurimi i të gjithë fëmijëve dhe familjeve të tyre, në veçanti ata nga komunitetet e cënueshme ose të pafavorizuara (komuniteti Romë, Ashkali dhe Egjiptian), të jenë të vetëdijshëm për të drejtën e mbrojtjes dhe mënyrat përmes se cilave ata mund të kërkojnë të drejtat e tyre.

Hunt & Belegu, 2018, f.23

Përveç minoriteteve etnike, dhe fëmijëve me aftësi të kufizuara, gjithashtu duhet t'i ofrohet kujdes dhe mbrojtje fëmijëve që janë bërë të cënueshëm si pasojë e trafikimit seksual dhe të punës. Të drejtat e këtij grupi si dhe të fëmijëve në pika tjera në sistemin e mbrojtjes së fëmijëve të çojnë në konkludim të nevojës për një Avokat të specializuar të Fëmijës.

MPMS-ja është e ngarkuar me detyrën që të ofrojë udhëzimet kryesore dhe burimet e nevojshme për QPS-të në punën e mbrojtjes së fëmijëve/strehimit familjar. Është detyra e MPMS-së që të zhvillojë standarde specifike dhe t'i sigurojë funksionalizimin e mbrojtjes së fëmijëve. Si rezultat i mungesës së qartësisë së roleve, nevojës për trajnime dhe nevojës së rëndësishme për rishikimin e politikave, MPMS-ja po ka probleme për të kapërcyer rezistencën e implementimit të një sistemi kombëtar në nivel komunal.

Veçanërisht procesi i buxhetimit dhe standardet ishin gjetur si frustruese (vlerësuar nga KOMF, 2016). Problemet në financim janë një pengesë për zhvillimin e integruar të mbrojtjes së fëmijëve dhe shërbimeve të strehimit familjar të nevojshëm për një sistem kombëtar uniform.

Pavarsisht decentralizimit të shërbimeve sociale me datën 1 janar 2009, komunat kanë bërë pak veprime konkrete për ndarjen e buxhetit për të mbrojtur fëmijët brenda komunës së tyre. Mungesa e një granti për shërbime sociale në komuna vështirëson ofrimin e shërbimit cilësor për mbrojtje minimale. Si e tillë, kjo situatë pengon fëmijët nga mbrojtja dhe realizimi i të drejtave të tyre. Kjo gjë vështirëson institucionet komunale dhe organizatat e kontraktuara në përmbushjen e mandatit dhe detyrimeve të tyre sipas legjislacionit. Nëse vazhdojmë me këtë formë të financimit, situata mund të përkeqësohet deri në atë masë, sa që do t'i vendosim në gjendje jofunksionale QPS-të dhe organizatat joqeveritare që kanë të drejtë të ofrojnë shërbime, kështu duke mos pasur fonde të mjaftueshme, ato nuk do të jenë në gjendje të ofrojnë shërbime sociale.

(vlerësuar nga KOMF, 2016 f. 5)

Buxheti, financimi dhe kontraktimi për shërbime mund të ketë qenë fushë prioritare, por ishte përcaktuar se çështja e ofrimit të fondeve adekuate ishte pjesë e mënyrës se si MPMS-ja dhe komunat funksionojnë së bashku për të ofruar sigurimin e mbrojtjes së fëmijëve dhe strehimit familjar. Çfarë është e rëndësishme të mbani mend është se: "Komunat duhet të mbështesin MPMS-në për të krijuar një plan financiar të qëndrueshëm dhe adekuat për shërbimet sociale" (vlerësuar nga KOMF, 2016 f.14). "Komunat duhet të paraqesin një plan vjetor në MPMS, i cili është i drejtuar nga të dhënat dhe papajtueshmëritë me nevoja lokale për kujdesin dhe mbrojtjen e "të gjithë" fëmijëve.

Vlejnë të përmenden katër raporte shtesë dhe kontributet e tyre:

- Financimi i Shërbimeve Sociale në Kosovë (vlerësuar nga KOMF, 2016) duke theksuar nevojën për standarde të qarta në financim duke përdorur një proces të buxhetimit transparent dhe në kohë.
- Korniza Ligjore për të Drejtat e Fëmijëve në Kosovë (UNICEF, 2014). Mishëruar në këtë raport nuk ishte vetëm nevoja për rishikime në ligjin e familjes, por edhe vendosja e ligjit në kontekstin e një procesi të ofrimit të shërbimeve. "Një kornizë ligjore nuk është e fundit në vete, natyrisht". Ligjet kanë pak përdorim nëse ato nuk zbatohen siç duhet, dhe nëse ligjet që nuk mund të zbatohen siç duhet, për shkak të kufizimeve financiare ose

pengesave të tjera objektive, nuk janë ligje të mira. Një ligj i mirë duhet të adresojë problemet më të rëndësishme që duhet të zgjidhen dhe duhet të bazohet në një vlerësim real të burimeve që janë të nevojshme dhe të disponueshme për ta bërë këtë, (UNICEF, 2014, f. 158) ".

- Decentralizimi i Shërbimeve Sociale në Kosovë - Sfidat dhe Rekomandimet e Politikave (2018), të autorizuara nga Rahel Kahlert dhe Sonila Danaj, si një përmbledhje e politikave për QENDRËN EVROPIANE PËR POLITIKËN E MIRËQENIËS SOCIALE DHE POLITIKËN E HULUMTIMIT 2018/5 konkludoi se është arritur korniza ligjore për decentralizimin: "Ligjërisht, decentralizimi është arritur, por fondet dhe infrastruktura po vonohen pasi jo të gjitha komunat u caktojnë fonde të mjaftueshme për QPS-të ose nuk pyesin për nevojat e tyre të veçanta (f.8)." Për të arritur qëllimin e një sistemi kombëtar të mbrojtjes së fëmijëve dhe strehimit familjar, është i nevojshëm një proces për planifikimin sistematik.
- Udhëzimi për Fuqizimin e Punëtorve të Shërbimit Social për Mbrojtjen e Fëmijëve (UNICEF, 2019) konkludon rëndësinë që mbrojtja e fëmijëve të jetë një fushë e specializimit, me një rol unik social në ofrimin e shërbimeve për mbrojtje të fëmijëve dhe familjeve të cënueshme. Ky specializim kërkon trajnim të veçantë, i cili mund të bazohet në ekspertizën e Universitetit në dizajnimin dhe realizimin e kurrikulave për të mbështetur kompetencën e punëtorve të shërbimeve sociale.

Secila nga këto katër raporte e kanë perspektiven e tyre (decentralizimin, fuqinë punëtore, financat, ligjin) në lidhje me ndryshimin dhe lidhur me shtatë fushat me prioritet, por secili thekson rëndësinë e një qasje të integruar të nevojshme për një sistem kombëtar të mbrojtjes së fëmijëve dhe strehimit familjar.

PJESA E DYTË: Rishikimi i Ligjit të Familjes

Në korrik të vitit 2018 Kosova ndërmori ndryshimin e Ligjit për Familjen (Ligji Nr. 2004/32 Ligji i Familjes së Kosovës). Këto ndryshime rezultuan që palët e interesuara t'u përgjigjen ndryshimeve në lidhje me ndryshimet e propozuara legjislative dhe ndikimin e tyre në strehimin familjar (vlerësuar nga KOMF, 2018). Kur të miratohen Amandamentimet në Ligjin e Familjes, gjithashtu do të jetë e nevojshme për ndryshime në politikën administrative (direktivat nënligjore) për të udhëhequr mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimin familjar.

RISHIKIMI I LIGJIT TË FAMILJES DHE NDRYSHIMET E REKOMANDUARA

Draftligji për Amandamentim dhe Plotësim e ligjit nr. 20004/32 Ligji për Familjen, ka për qëllim të sqarojë dhe forcojë politikën në lidhje me mbrojtjen e fëmijëve në nevojë, si dhe të sqarojë rolet dhe përgjegjësitë, përfshirë adoptimin e fëmijëve dhe përdorimin e kujdesit alternativ. Ndryshimet në Ligjin e Familjes në Kosovë duhet të bëhen në përmirësimin e cilësisë së kujdesit në përputhje me KNDF në, si dhe të drejtën ndërkombëtare dhe evidencën mbi standardet kombëtare për kujdes dhe mbrojtje të fëmijëve. Përpjekjet për të krijuar këtë ndryshim të integruar në Ligjin e Familjes u rekomanduan në Raportin e UNICEF-it: "Korniza Ligjore për të

Drejtat e Fëmijëve në Kosovë (2014)”. Në mënyrë që të reduktojë konfuzionin, ky raport konsultativ erdhi në përfundim rreth nevojës për kodifikimin e ligjit familjar.

Ligjet gjithëpërfshirëse për të drejtat e fëmijëve ofrojnë një mundësi për të përfshirë Konventën në ligjin kombëtar në atë mënyrë që të ketë ndikimin maksimal të mundshëm, gjersa i jepet një mundësi legjislativës të sqarojë kuptimin e të drejtave dhe parimeve të përfshira në Konventë dhe të shtojë çdo të drejtë tjetër që i konsideron në përputhje me nevojat, kulturën dhe aspiratat e Kosovës dhe komuniteteve të saj. Një ligj i tillë duhet të hartohet me kujdes në mënyrë që ai t’i përmbush boshllëqet dhe të plotësoj legjislacionin tjetër, në vend që të krijojë norma kontradiktore dhe të shkaktoj konfuzion tek ata që e zbatojnë ligjin.

UNICEF, 2014, f.156

KOMF (vlerësuar në vitin 2018) bëri bashkë një grup të palëve të interesuara në mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimit familjar për të analizuar ndryshimet e propozuara në ligjin e familjes. Puna e tyre theksoi rëndësinë e qartësisë së roleve midis nivelit qendror dhe komunave që përdorin standardet e të drejtave të njeriut.

pajtueshmëria me të drejtat dhe përgjegjësitë e nivelit qendror dhe komunal, në përputhje me ligjet në fuqi që përcaktojnë në detaje rolin dhe përgjegjësitë specifike të shërbimeve sociale dhe në veçanti shërbimeve të nivelit qendror siç është Ligji për Familjen në Kosovë Nr. 2004/32, Ligji për Shërbime Sociale, Nr. 02 / L-17, për amandamentimet dhe plotësimet e Ligjit Nr. 04 / L-081 për Shërbimet Sociale dhe Familjare. (F.1)

Impaktit të UNICEF-it (2014) dhe KOMF-it (vlerësuar në vitin 2018) i është dhënë vëmendje e duhur në komentimin e Hulumtimit të të Dhënave në lidhje me ndryshimet në Kodin Civil. Përveç ndryshimeve në Kodin Civil, ligji duhet të forcohet nga direktivat nënligjore (politika administrative) për të udhëhequr praktikën në mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimit familjar.

PROPOZIMET DHE ARSYETIMI NË DRAFTIN E KODIT CIVIL, NË PJESËN E FAMILJES (MBROJTJES SË FËMIJËVE)

(Propozimet për amandamentimin dhe plotësimin e Ligjit të Familjes nr. 2004/32)

Prishtinë, Korrik 2018, Kuvendi i Republikës së Kosovës;

Në mbështetje të nenit 65 (1) të Kushtetutës së Kosovës;

Miraton: **DRAFTLIGJIN NË AMANDAMENTIMIN DHE PLOTËSIMIN E LIGJIT Nr. 2004/32**

LIGJI PËR FAMILJEN NË KOSOVË

Neni 1

Qëllimi

Ky ligj ka për qëllim amandamentimin dhe plotësimin e neneve... të Ligjit Nr. 2004/32 të Familjes në Kosovë (në tekstin e mëtejshëm: Ligji).

Neni 2

Definicionet

1. Shprehjet e përdorura në këtë ligj kanë këto kuptime:

- 1.1 Adoptimi** - është formë e veçantë e mbrojtjes së fëmijës pa kujdes prindëror, nëpërmjet të cilit fëmijës i mundësohet ndryshimi i statusit familjar nga prindërit biologjik tek prindi apo prindërit e ardhshëm adoptuesë;
- 1.2 Strehimi familjar** - është formë alternative e mbrojtjes sociale për fëmijet pa përkujdesje prindërore, të keqtrajtuar, të lënë pasdore, dhe fëmijet prindërit e të cilëve për çfarëdo arsye janë të penguar në ushtrimin e të drejtës prindërore;
- 1.3 Strehimi Familjar tek farefisi** - nënkupton strehimin e fëmijes me bazë në familje në famijlen me lidhje farefisnore;
- 1.4 Strehimi Familjar në familje tjetër** - nënkupton strehimin e fëmijës në familje alternative që nuk kanë asnjë lidhje farefisnore;
- 1.5 Strehimi Familjar i Specializuar** - nënkupton prindërit strehuesë që përzgjedhen, trajnohen, aprovohen, monitorohen dhe përkrahen rregullisht si dhe aftësohen në mënyrë specifike për fëmijët: për të posalindurit dhe foshnjat; me aftësi të kufizuara; viktimat të dhunës në famije; abuzuar; keqtrajtuar; të lënë pasdore; të pashoqëruar; viktima të trafikimit me qenje njerëzore (pa rrezikshmëri); prindërit e të cilëve janë të penguar në ushtrimin e të drejtës prindërore. Ata duhet të kenë mbështetje financiare mujore për fëmijet dhe familjet strehuese;
- 1.6 Strehimi rezidencial** - është formë e kujdesit për fëmijet pa përkujdes prindëror që përfshin shërbimet e specializuara, të ofruar në çfarëdo lloj mjedisi/ambienti grupor. Kujdesi rezidencial konsiderohet si formë e kujdesit formal, pavarësisht a ofrohet nga institucionet publike, publiko-private apo nga sektori i shoqërisë civile;
- 1.7 Strehimi me bazë në komunitet** – Strehimi me bazë në komunitet është kujdes i tipit të hapur i organizuar që përfshinë shërbime të integruara dhe sistematike psikosociale të kujdesit;
- 1.8 Jetesa e pavarur e mbikëqyrur** - është formë e kujdesit alternativ si vazhdimësi e përkrahjes për fëmijet që kanë qenë pjesë e ndonjëres prej formave të kujdesit alternativ për të fuqizuar shkathtësitë e tyre për një jetë të pavarur në një mjedis të sigurtë dhe mbështetës;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Sipas Udhëzimit Administrativ (MPMS) Nr. 02/2016 për Rregullimin e Strehimit Familjar në Kosovë (1.10) familjet strehuese përcaktohen si familje alternative që për zgjidhen, vlerësohen, trajnohen nga QPS-të komunale, dhe aprovohen nga Paneli i cili funksionon në kuadër të departamentit, të cilat janë të gatshme për përkujdesje të fëmijëve pa përkujdesje prindërore për një periudhë kohore (Abrashi, 2016, f. 4-5). Në draftin e Kodit Civil, strehimi familjar përmendet në Strehimin Familjar në një familje tjetër 1.4 dhe Strehimin Familjar të specializuar (1.5).

Për më tepër, strehimi te farefisi gjendet në Strehimin Familjar me të afërmit (1.3) në draftin e Kodit Civil. Praktika më e mirë kërkon përdorimin e strehimit te farefisi.

Kur fëmijët nuk mund të qëndrojnë të sigurtë me prindërit e tyre, atëherë preferohet vendosja tek farefisi në vend të vendosjes në strehim familjar me persona jo të afërm. Punëtorët socialë përpiqen të identifikojnë dhe lokalizojnë ndonjë ose disa të afërm që mund të kujdesen për fëmijët, ndërsa prindërit biologjik nmarrin shërbime të cilat i ndihmojnë në përmirësim të situatës së tyre në mirëqenie të fëmijëve. Vendosja në strehim tek farefisi ndihmon fëmijët të mbajnë lidhje familjare. Përfshirja e sistemit të mirëqenies së fëmijëve në strehim te farefisi ndryshon...nga rasti në rast, në varësi të moshës së fëmijëve, nevojave të sigurisë, kujdestarisë ligjore dhe formave të tjera.

Child Information Gateway, 2016 f. 2

Punëtorët socialë të QPS-ve duhet të dokumentojnë përpjekjet për t'i identifikuar strehuesit tek farefisi me qëllim që të dokumentojnë përpjekjet me afate kohore të përcaktuara për kërkimin e familjeve tek farefisi. Kjo do të kërkojë një politikë të re administrative për identifikimin e familjeve strehuese te farefisi.

Ndihma me para të gatshme për strehuesit farefisnorë shpesh nuk plotëson nevojat e fëmijës veçanërisht në rastin e kujdesit për fëmijët me nevoja të veçanta (UNICEF, 2017). Prandaj, është e nevojshme një politikë për të krijuar një nivel për ndihmën në para të gatshme për strehimin te farefisi.

Qartësia e definicioneve të kujdesit alternativ (strehimit familjar dhe strehimit te farefisi) është e nevojshme për t'i kodifikuar përkufizimet në të gjitha politikat dhe legjislacionin administrativ.

Prindërit strehuesë tek farefisi, strehues familjar alternativë dhe ata adoptuesë duhet të vlerësohen për t'i përmbushur standardet kombëtare të strehimit për kujdesin e fëmijëve në nevojë. Janë disa çështje kryesore të cilat punëtorët socialë të QPS-së ose punëtorët socialë të OJQ-ve të aprovuara nga shteti duhet t'i adresojnë kur vlerësojnë përshtatshmërinë e familjes tek farefisi, familjes strehuese alternative apo asaj adoptuese. Familja, aplikuesit duhet t'i sigurojë dëshmi (prova) të dokumenteve kryesore, siç janë certifikatat e lindjes të të gjithë anëtarëve të familjes, certifikatat e martesës, certifikatat e divorcit, dëshmia e stabilitetit financiar (dokumentet bankare, kreditë për pronë ose borxh tjetër), të dhënat e vdekjes për çdo anëtar të

vdekur të familjes dhe dëshmi të gjendjes shëndetësore, si dhe deklaratat e gjyqtarëve. Me sigurimin e këtyre dokumenteve, punonjësi ka dëshmi për të vlerësuar vërtetësinë e aftësisë së aplikuesit për t'u kujdesur në mënyrë të sigurt për fëmijët.

Punëtorët socialë të QPS-së duhet të aftësohen për t'i intervistuar familjet e ardhshme. Janë disa fusha kryesore për të cilat punëtori social duhet të pyes kur angazhon anëtarët e familjes:

- Qëndrimet dhe besimet në lidhje me çështjet e strehimit familjar dhe adoptimit
- Motivimin për strehim ose adoptim - aftësinë e aplikantëve për të kuptuar arsye të përshtatshme dhe të papërshtatshme për adoptim dhe strehim familjar me rezultate të parashikuara, siç përcaktohet nga dy pyetje themelore: Pse doni të adoptoni ose të strehoni? Dhe pse doni të adoptoni ose të strehoni tani?
- Pjekuria personale dhe emocionale
- Stabiliteti dhe cilësia e marrëdhënieve ndërpersonale - aftësia e aplikuesve për të zhvilluar, mirëmbajtur dhe mbajtur marrëdhënie të shëndetshme ndërpersonale. Në një shtëpi me dy prindër, marrëdhënia e aplikuesve duhet të jetë mjaftueshëm e fortë për t'iu bërë ballë kërkesave të prindërimit.
- Shkathtësitë e përballimit dhe historia e menaxhimit të stresit - Aftësia për të pranuar ndikimin që trauma ka në jetën e tyre;
- Niveli i hapjes në marrëdhëniet familjare;
- Shkathtësitë dhe aftësitë e prindërve;
- Aftësia e dhembshurisë për të tjerët
- Kuptimi i çështjeve të së drejtës - aftësia e prindërve adoptues/strehues për të pranuar se kanë të drejtat dhe përgjegjësitë e plota për të qenë prindër të një fëmije që nuk ka lindur prej tyre. Ndjenja e të drejtës u lejon prindërve adoptues të disiplinojnë me dashuri, të marrin vendime të rëndësishme dhe të ndërhyjnë në emër të fëmijës (fëmijëve) së tyre. E drejta gjithashtu i referohet aftësisë së strehuesve familjarë për të besuar se ata kanë të drejtë dhe përgjegjësi për të lehtësuar moshën dhe përvojat e dhura nga zhvillimi për fëmijë dhe të rinj në përkujdesje. Ata e pranojnë detyrën e tyre për të marrë vendime të arsyeshme dhe të kujdesshme që rrisin zhvillimin dhe mbështesin normalitetin.
- Aftësia dhe gatishmëria për të marrë një qasje praktike të prindërimit - aftësia e aplikuesve për të modeluar (vs udhëzuar gojariht) sjellje të përshtatshme për fëmijën dhe të përdorin teknika konkrete të menaxhimit të sjelljes me një natyrë më konjitive. Prindërimi i fëmijëve me një histori të traumës shpesh kërkon mbikëqyrje të ngushtë, udhëzime interaktive, modelim, ridrejtim dhe lojë të qëllimshme për të ndërtuar marrëdhënie. Prindërit strehues duhet të menaxhojnë sjelljen e shfaqur nga fëmija me simpati dhe mirëkuptim dhe të marrin trajnimin e nevojshëm për të shmangur përdorimin e ndëshkimit trupor.
- Funksionimi i familjes

- Karakter i mirë moral i një personi pa ndëshkime penale ose histori të keqpërdorimit të substancave, sëmundje mendore që nuk është adresuar përmes rehabilitimit me dokumentacion nga profesionistë të aprovuar.
- Aftësia për të bërë dhe nderuar zotimet – bashkëpunimi me punëtorin social, profesionistët e tjerë, familjen ku është lindur, ndihma në planifikimin e kujdesit duke ruajtja e informative të nevojshme për planet e kujdesit.
- Përkatësia kulturore dhe fetare dhe/ose besimi shpirtëror
- Marrëveshjet e jetesës për të akomoduar anëtarët e tjerë të familjes (Instituti për Shërbime Njerëzore për Programin e Trajnimit të Mirëqenies së Fëmijëve në Ohajo 2015. f. 7-8)

Përderisa punëtori social takohet me familjen e ardhshme dhe rishikon dokumentet e bazuara në dëshmi, ai/ajo duhet të definojë nëse familja ka aftësi dhe kompetenca për t'u kujdesur për një fëmijë që ka nevojë për kujdes, jo të gjithë aplikuesit duhet të aprovohen.

Vlerësimi i familjes potenciale strehuese prezantohet në panelin e strehimit familjar për aprovim që të vendoset në regjistër si një familje strehuese e aprovuar. Në këtë kohë, paneli është përgjegjësi e Ministrisë, por mund të bëhet një argument bindës për krijimin e paneleve rajonale me Ministrinë të cilat sigurojnë mbikëqyrje të aktiviteteve permanente në nivelin lokal / rajonal.

Gjatë procesit të vlerësimit, familja potenciale strehuese duhet të ndjekë trajnimin para shërbimit për punë për të siguruar gatishmërinë e tyre për t'u kujdesur për një fëmijë.³

Disa standarde janë adresuar në standardet aktuale të Kosovës për strehimin familjar (Standarde Minimale Specifike), por këto Standarde duhet të zgjerohen dhe të përshtaten në procesin e vlerësimit të bazuar në dëshmi. Kjo duhet të përfshijë mbikëqyrje të vazhdueshme të shtëpive strehuese për respektimin e standardeve minimale.

Për më tepër, kriteret në lidhje me të drejtat dhe përgjegjësitë e prindërve strehuesë kanë nevojë të qartësohen. Duhet të hartohet një manual i prindërve strehuesë dhe të gjithë prindërit e ardhshëm strehuesë duhet të pajisen me manualin gjatë procesit të vlerësimit dhe trajnimit. (Shih manualin mostër: Departamenti i Shërbimeve për Fëmijë dhe Familje në Illinois: Manuali për familjet kujdestare, 2014). Evidenca nga vizita e fundit në Kosovë (Mars-Prill, 2020 dhënë për konsulentët ndërkombëtarë) vunë re probleme të rëndësishme për prindërit strehuesë që kërkojnë kujdes urgjent mjekësor për fëmijët. Kjo është një çështje ligjore dhe praktike që kërkon vëmendje ligjore dhe administrative.

Punëtorët socialë të QPS-së kanë nevojë për trajnim specifik për vlerësimin e familjeve për të ofruar kujdes alternativ, me theks në zbatimin e vazhdueshëm të standardeve minimale. Në fakt puna në mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimi familjar duhet të shihet si fushë e specializuar në punën e QPS-ve.

³ Ky mund të jetë përdorimi i kurrikulës PRIDE

Për rastet e njohura të Dhunës në Familje/Dhuna në mes të Partnerve Intimë, mund të shfrytëzohen strehimoret e specializuara për prindër dhe fëmijë të njohura si shtëpi të sigurta /ose strehimore transicionale, të cilat janë të përcaktuara në draftin e Kodit Civil në seksionin 1.7 Strehim me bazë në Komunitet.

Nevoja për strehim të sigurt, të përballueshëm për viktimat e dhunës në familje është e dokumentuar mirë. Pa qasje në opsionet e strehimit, gratë që largohen nga marrëdhëniet abuzive shpesh janë të detyruara të jetojnë në kushte jo të rëndomta ose të kthehen tek abuzuesit e tyre. Përderisa shumë gra të abuzuara kanë nevojë për strehim urgjent afatshkurtër, disa të tjera përballen me pengesa të shumta për të arritur pavarësinë pa abuzime dhe kërkojnë ndihmë afatgjatë të strehimit dhe një sërë shërbimesh mbështetëse. Duke njohur nevojat për strehim të grave të abuzuara, shumë ofruesë të shërbimeve të dhunës në familje tani ofrojnë strehim afatgjatë transicional, për gratë dhe fëmijët të cilëve ata u shërbejnë.

Correia dhe Melbin, 2005, f. 2

Nevojat e viktimave, të rriturve dhe fëmijëve, të dhunës në familje/apo dhunës nga partneri intim duhet të njihen. Nëse prindi jo ofendues mundet në mënyrë të sigurt ta mbrojë fëmijën, këtij prindi duhet t'i ofrohet strehim i sigurtë i ndarë nga shkelësi.

Personat e rinj që largohen nga shërbimet e kujdesit kanë nevojë për mbështetje emocionale, fizike dhe financiare nga shërbimet komunale të QPS-së. Seksioni 1.8 në draftin e Kodit Civil përmend Të jetuarit e Pavarur të Mbikqyrur, duke njohur vendosjen e mëparshme të të riut në kujdes alternativ dhe nevojën për t'i fuqizuar aftësitë e të rinjve.

Hulumtimet kanë vënë re efektin negativ të mungesës së shërbimeve për këta të rinj.

Dalja nga strehimi familjar dhe përballja me pjekurinë (moshen madhore) pa lidhje të forta me familjet, shkollën, punësimin dhe komunitetin, vendosin të rinjtë në rrezik si në planin afatshkurtër ashtu edhe afatgjatë. Shkalla e lartë e jostabilitetit të strehimit dhe të qenit të pastrehë përkeqësojnë problemet, duke krijuar pengesa të konsiderueshme për zhvillimin e shëndetshëm dhe vetë-mjaftueshmërinë në arsim, punësim dhe shëndet fizik dhe mendor.

Fryar, Jordan, DeVooght, 2017, f. 35

Organizata Ndërkombëtare e Strehimit Familjar dhe Iniciativat e Rinisë Jim Casey janë shembuj të fuqizimit të të rinjve për të ndikuar politikën dhe praktikën. Mësimet e marra nga të dy organizatat mund t'i ofrojnë Kosovës një kornizë të re konceptuale për angazhimin e të rinjve (Organizata Ndërkombëtare e Strehimit Familjar, 2019, Iniciativat e Rinisë Jim Casey, 2020) duke krijuar një bord kombëtar të të rinjve.

2.2 Në punën e gjykatave dhe të organeve të administratës shtetërore të cilat zhvillojnë procedura në të cilat në mënyrë të drejtpërdrejtë ose indirekte vendoset për të drejtat e fëmijës, primare është mbrojtja e drejtave të fëmijës dhe të mirëqenies së tij;

2.3 Fëmija ka të drejtë t'i realizojë marrëdhëniet personale me të dy prindërit, përveç nëse kjo është në kundërshtim me mirëqenien e fëmijës;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Neni 3, paragrafi 1-2.3 standardet kushtetuese të pasqyruara në UNCRC ku interesat e fëmijës duhet të pasqyrojnë të drejtën e fëmijës për t'u dëgjuar.

Në nenin 12 të Konventës, thuhet se: 1. Shtetet palë i sigurojnë fëmijës i cili është i aftë t'i formojë pikëpamjet e tij ose të saj të drejtën për të shprehur ato pikëpamje lirshëm në të gjitha çështjet që prekin fëmijën, pikëpamjet e fëmijës të cilave u është dhënë rëndësia e duhur në përputhje me moshën dhe pjekurinë e fëmijës. 2. Për këtë qëllim, fëmijës do t'i jepet posaçërisht mundësia që të dëgjohet në çdo proces gjyqësor dhe administrativ që prek fëmijën, qoftë në mënyrë të drejtpërdrejtë, ose përmes një përfaqësuesi ose një organi të duhur, në atë mënyrë që është në përputhje me rregullat procedurale të ligjit kombëtar.

Lansdow, 2011, f. 11

Procesi për t'i dhënë zë fëmijës duhet të zyrtarizohet ose përmes legjislacionit, udhëzimeve administrative ose gjykatës në mënyrë që fëmija t'i shprehë pikëpamjet e tij, të cilat më së miri mund të adresohen përmes një Avokati të Pavarur për Fëmijë. Duke krijuar rolin e një Avokati të Pavarur të Fëmijëve brenda ndryshimeve në Ligjin për Familjen, të drejtat e fëmijës nuk do të jenë vetëm të udhëzuara në ligj, por do bëhet një mjet praktik për të siguruar interesin më të mirë të fëmijës.

Kur gjykata merr kujdestarinë ligjore të fëmijës në procedurat e përkujdesjes dhe mbrojtjes, të drejtat e prindërve pezullohen dhe gjykata vepron si "prindi kujdestar (**parents in loco**)". Të drejtat e fëmijës përcaktohen duke përdorur standardet përkatëse dhe të interesit më të mirë të UNCRC-së. Siç u përmend, fëmijët nën mbikëqyrjen e gjykatës duhet të kenë mundësinë t'i shprehin pikëpamjet e tyre për të ardhmen e tyre. Shpeshherë fëmija ka nevojë për ndihmë të një Avokati të Fëmijëve. Fëmijët e një moshe të ndjeshme mund të mos kenë mprehtësinë e zhvillimit për të shprehur plotësisht pikëpamjet e tyre dhe të tjerët mund të jenë traumatizuar nga një ose të dy prindërit. Fenomeni "Sindromi i Stokholmit" mund të shprehet nga fëmija. Sindromi i Stokholmit ndodh kur një viktimë fillon të identifikojë dhe të ketë dashuri për kapësin/abuzuesin e tyre. Fëmijët që janë lënë pas dore dhe abuzuar, veçanërisht ata që janë abuzuar seksualisht, dihet se shprehin deklarata konfliktuale të besnikërisë dhe frikës. Sindroma e Stokholmit ka nevojë për mirëkuptim në lidhje me dëshirat e fëmijës (Julich, 2005). Një

Avokat i trajnuar i Fëmijëve mund të ndihmojë në komunikimin e pikëpamjeve të fëmijës në kontekstin e përvojave të tyre abuzive.

Të drejtat e fëmijës duhet të mbrohen dhe artikulohen nga një Avokat i trajnuar i Fëmijëve në fusha të tjera. Një nga të drejtat për t'u mbrojtur është vazhdimësia e familjes përmes vizitave të kontaktit kur një fëmijë është në përkujdesje alternative. Fëmijëve duhet t'u sigurohen vizita ashtu siç janë të përshtatshme për zhvillimin e tyre. Për foshnjat dhe fëmijët e vegjël preferohet kontakt disa herë në javë për të siguruar që fëmija të lidhet me prindin (prindërit). Fëmijët që kanë nevojë për mbrojtje në rastet e abuzimit të rëndë (abuzimit seksual) duhet të kenë vizita kontakti vetëm nëse vizitat nuk dëmtojnë mirëqenien e fëmijës. Kur është e përshtatshme, vizitat e kontaktit mund të mbikëqyren.

Udhëzuesit e praktik duhet të hartohen për vizita kontakti për të adresuar nevojat e zhvillimit të fëmijës, si dhe historinë e abuzimit dhe neglizhencës së fëmijës.

3. Në Ligj në nenin 3 nënparagrafi 2 bëhet nënparagrafi 3 të cilit i shtohen nënparagrafet e ri 4, 5 dhe 6 si vijon:

“4. Gjykatat dhe organet e administratës në të gjitha procedurat e çështjeve familjaro-juridike lidhur me fëmijët duhet të veprojnë me azhuritet, me qëllim të mbrojtjes së njëkohshme të mirëqenies së fëmijëve”;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Në Shtetet e Bashkuara dhe në Mbretërinë e Bashkuar mbahen rishikime të rregullta administrative dhe gjyqësore të procedurave mbrojtëse të fëmijëve. Në përgjithësi, ekziston një afat kohor për rishikim gjyqësor dhe administrativ. Për shembull, në shumë juridiksione në SHBA. seanca e parë pas vendosjes së fëmijës në përkujdesje alternative, dëgjimi mbahet brenda 48 orëve nga organi i kujdestarisë. Kjo është një seancë paraprake ku futet një urdhër i përkohshëm i kujdestarisë dhe vizitës. Seanca dëgjimore e plotë mbahet brenda 3 deri në 6 muaj. Në këtë seancë gjykata shqyrton provat e gjetura në kohën e vendosjes dhe çfarë pritet nga prindërit për të ndodhur bashkimi familjar. Një urdhër për vazhdimin e vendosjes dhe vizitës mund të bëhet nga gjykata në këtë seancë me rishikime të rregullta gjyqësore çdo 6 muaj derisa të merret një vendim i përhershëm për fëmijën. Për më tepër, rishikimet administrative janë të zakonshme në Mbretërinë e Bashkuar dhe mbahen nga një zyrtar i pavarur shqyrtues. Këto rishikime mbahen çdo 3 muaj. Një "avokat miqësor për fëmijë" (Guardian Ad Litem, avokat i komunitetit, një avokat) përfaqëson interesat e fëmijës në të gjitha procedurat gjyqësore në Mbretërinë e Bashkuar dhe në SHBA.

Në përputhje me UNCRC, fëmija dhe i riu/e reja kanë të drejtën e një zëri në të gjitha procedurat, qoftë administrative apo gjyqësore dhe duhet të përdorin standardet ndërkombëtare të mirëqenies dhe qëndrueshmërisë. Këto standarde duhet të operohen në përputhje me të drejtat

dhe nevojat e fëmijës duke pasur një kujdestar ose avokat të flasë për fëmijën në procedurat administrative ose gjyqësore.

Përderisa Kodi Civil është ndryshuar, një program për rishikim të rregullt administrativ dhe gjyqësor duhet të hartohet si pjesë e rregullave të Gjykatës ose nga MPMS-ja. MPMS-ja duhet të funksionojë si një roje kryesore për të siguruar mbrojtjen e të drejtave të fëmijës. Kjo është e rëndësishme pasi fëmija ka të drejtën e qëndrueshmërisë, qoftë në strehim familjar afatgjatë, adoptim, strehim të farefisi, ribashkim ose për shërbime të pavarura jetësore.

Aktualisht, QPS-të kanë një autoritet të gjerë në rastet e mbrojtjes së fëmijëve dhe kujdestarisë, por ka një mbikëqyrje të dobët dhe përvojat e fëmijëve në nevojë ndryshojnë shumë në tërë Kosovën. Të gjithë fëmijët në Kosovë dhe veçanërisht ata me aftësi të kufizuara kanë të drejtën e kujdesit dhe mbrojtjes. Nuk ka asnjë sistem kombëtar për mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimin familjar. Kjo gjë kërkon vëmendje ligjore dhe administrative për të siguruar të drejtat e të gjithë fëmijëve në nevojë në Kosovë.

Në Kosovë ekzistojnë disa rregulla në procesin e të miturve pasi raportet e ekspertëve duhet të përfundojnë brenda 21 ditëve. Është e rëndësishme që të hartohen proceset për të përcaktuar se ku boshllëqet dhe pengesat parandalojnë shërbimet e planifikimit të përhershëm në kohë për të përcaktuar se çfarë është në interesin më të mirë të fëmijës.

"5. Para kujt do tjetër, prindërit kanë të drejtë, obligim dhe përgjegjësi të jetojnë dhe të kujdesen për fëmijën e tyre, ndërsa ndihma dhe ndërhyrja ofrohet vetëm kur është e nevojshme. "

"6. E drejta prindërore i përket nënës dhe babait dhe ajo ushtrohet së bashku për interesin më të mirë të fëmijës."

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Përveç të drejtës së fëmijës që të dëgjohet duhet të konsiderohet edhe interesi më i mirë i fëmijës. Ekzistojnë shumë pikëpamje mbi atë se çfarë përbën interesin më të mirë të fëmijës. "Përcaktimet e interesit më të mirë në përgjithësi bëhen duke marrë parasysh një sërë faktorësh që lidhen me rrethanat e fëmijës dhe rrethanat dhe aftësinë e prindit ose kujdestarit për prindërim, me sigurinë dhe mirëqënien përfundimtare të fëmijës si shqetësimin kryesor (Child Information Gateway, 2016, f. 2.)

Parimet në lidhje me zbatimin e një Standardi të interesit më të mirë përfshijnë:

1. Rëndësinë e integritetit të familjes dhe preferencën për të shmangur largimin e fëmijës nga shtëpia e tij/saj (Shërbime për ruajtjen e familjes)
2. Shëndetin, sigurinë dhe/ose mbrojtjen e fëmijës (Aplikimin konsistent të raportimit të detyrueshëm)
3. Sigurimin se një fëmijë të larguar nga shtëpia e tij/saj do t'i kushtohet kujdes, trajtim dhe udhëzim që do t'i ndihmojnë fëmijës të zhvillohet në një të rritur të pavarur (aktivitete të planifikimit të përhershëm me fokus mirëqënien e fëmijëve)

Faktorët e përdorur nga profesionistët e mbrojtjes së fëmijëve për të vlerësuar interesin më të mirë përfshijnë:

1. Lidhjet emocionale dhe marrëdhëniet midis fëmijës dhe prindërve, motrave, vëllezërve, anëtarëve të familjes dhe ekonomisë familjare, ose kujdestarëve të tjerë.
2. Aftësia e prindërve për të siguruar një shtëpi të sigurt dhe ushqim adekuat, veshje dhe kujdes mjekësor.
3. Shëndeti mendor dhe fizik i prindërve.
4. Prania e dhunës familjare në shtëpi.

Child Welfare Information Gateway, 2016, f. 2

Kërkohet një gjuhë e qartë për të udhëhequr punëtorët socialë të QPS-së dhe gjykatën komunale/të miturit për përcaktimin e faktorëve që lidhen me interesin më të mirë. Të gjithë profesionistët kanë nevojë që të trajnohen në mbrojtje të fëmijëve dhe strehimit familjar.

Interesat e pavarura të fëmijës shërbejnë më së miri me caktimin e një Avokati të Pavarur të Fëmijëve për të siguruar interesin e fëmijës, veç interesave të prindit dhe agjencive të tjera ose OJQ-ve.

3. Në Ligj në nenin 3 paragrafi (1) nënparagrafi 4 bëhet nënparagrafi 7, të cilit i shtohen nënparagrafet e ri 8 dhe 9 si vijon:

“8. Fëmija i cili është i aftë që të formojë mendimin e tij ka të drejtën e shprehjes së lirë të atij mendimi.”

“9. Fëmija i adoptuar ka të drejta të njëjta ndaj adoptuesve sikur fëmija ndaj prindërve.”

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Siç u përmend, ndryshimi i ligjit dhe politikës për thirrjen për emërimin e një Avokati të Pavarur të Fëmijëve rekomandohet fuqimisht.

Neni 4

Në Ligj pas nenit 3 shtohet nen i ri 3a si vijon:

Neni 3a

Dhuna në familje

- 1.Në familje ndalohet sjellja e dhunshme e bashkëshortëve dhe cilitdo anëtarë të familjes;
- 2.Secili, në pajtim me ligjin, ka të drejtë në mbrojtje nga sjellja e dhunshme në familje;
4. Me sjellje të dhunshme nënkuptohet çdo formë e cenimit të integritetit fizik dhe psikik në kuptim të ligjit të veçantë për mbrojtjen nga dhuna;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Sipas Kombeve të Bashkuara dhuna në familje është dhunë me bazë gjinore.

Në nenin 2 të Përkufizimit të dhunës në familje të Kombeve të Bashkuara: Dhuna ndaj grave kuptohet se përfshinë, por nuk kufizohet vetëm në:

- Dhunën fizike, seksuale dhe psikologjike që ndodh në familje, përfshirë shtrëngimin, abuzimin seksual të fëmijëve, femra në ekonomi familjare, dhunën e lidhur me pajën, përdhunimin martesor, gjymtimin e organeve gjenitale të femrave dhe praktikat e tjera tradicionale të dëmshme për gratë, dhunën jobashkëshortore dhe dhunën lidhur me shfrytëzimin;
- Dhunën fizike, seksuale dhe psikologjike që ndodh në komunitetin e përgjithshëm, duke përfshirë përdhunimin, abuzimin seksual, ngacmimin seksual dhe kërcënimin në punë, në institucionet arsimore dhe gjetiu, trafikimin e grave dhe prostitucionin e detyruar;
- Dhunën fizike, seksuale dhe psikologjike të kryer ose dënuar nga Shteti, kudo që të ndodhë.

siç citohet në Qendrën për Ndërgjegjësimin e Abuzimit me Lidhjet, 2020 n/p

Fëmijët që përjetojnë dhunën në familje/dhunën e partnerit intim përjetojnë traumë. Duke qenë dëshmitarë të dhunës, zhvillimi i fëmijës pengohet, duke ndryshuar sjelljen e fëmijës, reagimin emocional, funksionimin njohës dhe neurologjinë e trurit, duke ushqyer përgjigje negative të "fluturimit, frikësimit ose ngrirjes". Të gjitha këto ndikojnë në aftësinë e fëmijës për të shijuar marrëdhënie të shëndetshme me të tjerët.

Punëtorët socialë të QPS-së kanë nevojë për trajnim në vlerësimin e rasteve të dhunës në familje. Modelet e praktikës duhet të zhvillohen për të lejuar që personat e rritur kujdestarë jo-kryerës të kenë ende kujdestarinë e fëmijëve të tyre dhe është nevoja të vendosen në një shtëpi të sigurt ose strehim transicional. Siguria nga dhuna në familje duhet të kuptohet për të gjitha format e familjeve (biologjike, farefis, adoptim dhe kujdestari) Sidoqoftë, familjet adoptuese që janë ende nën mbikëqyrje para përfundimit të adoptimit dhe prindërit strehuës mbahen në një standard më të lartë pasi ato miratohen nga komuna lokale dhe MPMS-ja për kujdesin e fëmijëve. Kjo mund të jetë e vërtetë edhe për ofruesit e rregulluar të strehimit tek farefisi gjithashtu.

Adresimit të raporteve të dhunës në familje duhet t'i jepet përparësi bazuar në rreziqet fizike dhe emocionale për viktimat. Afatet kohore për të ju përgjigjur raportimit të dhunës në familje duhet të hartohen me veprime nënligjore për të udhëzuar policinë dhe QPS-të.

Por duke pasur parasysh natyrën paternaliste të shumë familjeve të Kosovës çështjet që lidhen me fuqinë dhe kontrollin, që janë në fokus të dhunës në familje, kanë nevojë për mirëkuptim kulturor. Prandaj, mund të pritët që disa familje farefisnore, adoptuese dhe familje strehuëse të përjetojnë dhunë në familje.

Ruajtja e familjeve farefisnore, adoptuese dhe strehuëse që kanë një fëmijë në kujdestarinë e tyre dhe të cilët gjithashtu mund të jenë nën mbikëqyrjen e gjykatës, duhet të pajisen me një plan sigurie për të siguruar mirëqenien e fëmijës. Duhet t'i kushtohet vëmendje e duhur kur të përcaktohet nëse vendosja duhet të ndërpritet. Gjatë marrjes së këtij vendimi duhet të përdoret një test për interesin më të mirë. Vëmendje duhet t'i kushtohet edhe politikës në lidhje me mënyrën e menaxhimit të dhunës në familje në rastet e adoptimit, strehimit familjar ose strehimit të farefisi.

Prindi që është autor i veprës (kryerësi) duhet të largohet nga shtëpia dhe, në varësi të përfshirjes gjyqësore, të urdhërohet në trajtim në përputhje me praktikën më të mira për trajtimin e kryerësit. (Shih modelin e Duluth). Rekomandohet zhvillimi i trajtimit të kryerësit të veprave penale, në përputhje me standardet më të mira të praktikës, si dhe shërbimet e mbështetjes së viktimave. Këto shërbime duhet të financohen nga ministria për të siguruar qasje në trajtimin e viktimave dhe kryesëve të veprave penale.

Neni 5

Mbrojtja sociale

Institucionet ofrojnë mbrojtje sociale që përfshinë ndihmën materiale, shërbimet sociale dhe familjare, përkujdesjen e drejtëpërdrejtë sociale për personat në nevojë;

Neni 6

Në ligj neni 6 ndryshohet si vijon:

Neni 6

Mbrojtja institucionale e të drejtave

1. Organi i Kujdestarisë është një organ komunal profesional kompetent për çështje sociale. Ai përbëhet nga një grup i ekspertëve me përvojë profesionale në fushën e veçantë të përgjegjësisë;

2. Organi i Kujdestarisë mundet gjithashtu të jetë organ (grup i ekspertëve siç është cekur më lartë) i veçantë i institucionit social i themeluar nga Kuvendi Komunal për të kryer detyrat e tilla;
3. Organi i Kujdestarisë është kryesisht organ kompetent për ofrimin e ndihmës profesionale dhe mbrojtjen e të drejtave dhe interesave të fëmijës dhe të anëtarëve të tjerë të familjes;
4. Organet kompetente veprojnë me urgjencë në të gjitha procedurat në lidhje me çështjet ligjore familjare kur përfshihen fëmijët, dhe në të njëjtën kohë mbrojnë mirëqenien e fëmijëve;
5. Organi i Kujdestarisë pjesëmarrës në procedurë është i autorizuar të bëjë propozime për mbrojtjen e të drejtave dhe interesave të fëmijëve, të paraqes fakte të cilat nuk janë përfshirë, të propozojë administrimin e provave të domosdoshme, të ushtrojë mjetet juridike dhe të ndërmerr veprime tjera gjyqësore. Gjykata është e obliguar të ftojë në gjyq Organin e Kujdestarisë pjesëmarrës në procedurë në të gjitha seancat gjyqësore dhe t'i dorëzojë atij të gjitha vendimet;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Organi i Kujdestarisë është pjesë e kornizës ligjore për kujdesin dhe mbrojtjen e fëmijëve. Fushëveprimi i Organit të Kujdestarisë përcaktohet pjesërisht:

Neni 236, Ligji i Familjes përcakton se "(1) Personit nën kujdesje Organi i Kujdestarisë ia cakton kujdestarin. (2) Si kujdestar mund të jetë çdo person i cili i ka cilësitë personale dhe aftësitë e nevojshme për përmbushjen e detyrave të kujdestarit dhe i cili parparkisht pajtohet që të bëhet kujdestar. (3) Kujdestari në radhë të parë caktohet nga mesi i personave në familjen e personit nën kujdestari. Organi i Kujdestarisë do të vendosë nëse kjo gjë është në interes të personit nën kujdes."

Neni 244, Ligji i Familjes, rendit detyrimet e kujdestarit, "(1) Kujdestari posaçërisht është i detyruar që të kujdeset me mirëbesim për personalitetin, dhe të drejtat dhe interesat e të kujdesurit, dhe ta administrojë pasurinë e tij me kujdes si dhe ta informojë Organin e Kujdestarisë për drejtimin e kujdestarisë. (2) Kujdestari posaçërisht është i detyruar, me ndihmën e Organit të Kujdestarisë, t'i shfrytëzojë të gjitha mjetet e domosdoshme të ndihmës sociale me qëllim që të sigurohen të gjitha kërkesat materiale të nevojshme për zbatimin e masave të caktuara të kujdestarisë." (OSBE, 2010, f. 4)

Ekziston një lidhje e drejtpërdrejtë por konfuze midis konceptit të Organit të Kujdestarisë dhe Qendrës për Punë Sociale. QPS-ja mund të veprojë në cilësinë e Organit të Kujdestarisë. Në ligjin për familjen thuhet:

Neni 9.5, Ligji për Shërbime Sociale dhe Familjare, kërkon nga Qendra për Punë Sociale, "Në përmbushjen e detyrave të veta sipas Kodit për të miturit, në rolin e organit të kujdestarisë siguron që shërbimet e ofruara në bazë të mandatit që ka janë në përputhje

me obligimet që përmban Konventa Ndërkombëtare për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijëve.”

Organi i kujdestarisë (*punëtor social i QPS-së si personel tek Organi?*) është i autorizuar të paraqesë kërkesën për mbrojtjen e të drejtave dhe interesave të fëmijëve, të paraqesë fakte të cilat palët i kanë lënë pa përfshirë, të sugjerojë administrimin e provave të nevojshme, të ushtrojë mjete juridike dhe të ndërmarrë veprime të tjera kontestuese. Gjykata është e detyruar ta thërrasë organin e kujdestarisë në të gjitha seancat gjyqësore dhe ta njoftojë atë me të gjitha vendimet. (OSBE, 2010, f. 2-3).

Për më tepër:

Vonesat në dhënien e vlerësimit të ekspertëve të QPS-së në rastet kur kërkohet këshilla e ekspertit nga QPS-ja, gjykata mund të mos marrë asnjë vendim përfundimtar derisa të mos i ketë kushtuar vëmendje përmbajtjes dhe rekomandimeve të këshillave të ekspertëve. 22 Prandaj ligji është specifik dhe parashikon që pas paraqitjes së kërkesës së gjykatës, drejtori i QPS-së duhet t'i urdhërojë zyrtarët e tij të fillojnë hetimet në mënyrë që të sigurohet që gjykata do të pajiset me raportin e kërkuar, jo më vonë se 21 ditë pas bërjes së kërkesës, përveç nëse specifikohet ndryshe në kërkesë.

OSBE, 2010, f. 4

Korniza ligjore e Kosovës kërkon që mendimi i ekspertëve të QPS-së të jetë pjesë e masës mbrojtëse procedurale të krijuar për të siguruar kujdes dhe mbrojtje të veçantë për fëmijët e përfshirë në procedurat civile. Çdo vonesë në rishikimin e vlerësimit të ekspertëve të QPS-së jo vetëm që ndikon në të drejtat e fëmijës, por edhe në të drejtat e të tjerëve... Roli i QPS-së në procedurat civile është thelbësor në mbrojtjen e interesit më të mirë të fëmijës. Në çështjet që janë në kompetencën e gjykatave civile, QPS-ja është e kufizuar me ligj për të dhënë vetëm mendimin dhe rekomandimet e ekspertëve. Sidoqoftë, OSBE-ja ka monitoruar procedurat civile ku palët, përfaqësuesit e tyre ligjorë dhe QPS-ja shprehen konfuz në lidhje me rolin dhe përgjegjësitë e QPS-së. Për më tepër, në këto raste nuk kishte ndërhyrje nga gjykata për të sqaruar funksionet e QPS-së.

OSBE, 2010, f. 5-6

Specifikat e Ligjit për Familjen përcaktojnë qëllimin e mbrojtjes duke detajuar rolin e Organit të Kujdestarisë:

Neni 4. Të gjithë personat gëzojnë trajtim të barabartë të të drejtave dhe detyrimeve të parapara me këtë Ligj. Nuk do të ketë diskriminim të drejtpërdrejtë apo të tërthortë ndaj asnjë personi apo personave në bazë të gjinisë, moshës, gjendje martesore, gjuhës, paaftësisë mendore apo fizike, orientimit seksual, përkatësisë apo bindjeve politike, prejardhjes etnike, kombësisë, religjionit apo besimit, racës, prejardhjes shoqërore, pasurisë, lindjes apo statusit tjetër.

II. MBROJTJA E TË DREJTAVE

Neni 5. Mbrojtja sociale (1) Fëmijët pa përkujdesje prindërore dhe ata me çrregullime mentale ose fizike të diagnostikuara, si dhe prindërit të cilët nuk janë të aftë të krijojnë kushtet e domosdoshme jetësore për vete dhe për fëmijët e tyre, janë nën përkrahjen e veçantë financiare dhe shoqërore. (2) Bashkësia shoqërore përkujdeset për personat e moshuar në rastet kur ata nuk janë në gjendje të sigurojnë kushtet jetësore dhe kur nuk kanë persona tjerë në gjini të cilët sipas ligjit janë të detyruar të kujdesen për ta.

Neni 6. Mbrojtja institucionale e të drejtave (1) Punët e mbrojtjes dhe të ndihmës familjare do t'i ushtrojë organi kompetent i administratës komunale i cili është kompetent për punët e mbrojtjes sociale. (2) Organi i Kujdestarisë është një organ komunal administrativ kompetent për çështje sociale. Ai përbëhet nga një grup i ekspertëve me përvojë profesionale në fushën e veçantë të përgjegjësisë. (3) Organi i Kujdestarisë mundet gjithashtu të jetë organ i veçantë (grup i ekspertëve siç është cekur më lart) i institucionit social i themeluar nga Kuvendi Komunal për të kryer detyrat e tilla. (4) Organi i Kujdestarisë pjesëmarrës në procedurë është i autorizuar të bëjë propozime për mbrojtjen e të drejtave dhe interesave të fëmijëve, të paraqesë fakte të cilat nuk janë përfshirë, të propozojë administrimin e provave të domosdoshme, t'i ushtrojë mjetet juridike dhe të ndërmarrë veprime tjera gjyqësore. Gjykata është e obliguar të ftojë në gjyq Organin e Kujdestarisë pjesëmarrës në procedurë në të gjitha seancat gjyqësore dhe t'i dorëzojë atij të gjitha vendimet.

Neni 7. Forma e mbrojtjes (1) Për realizimin e të drejtave nga marrëdhëniet familjare, nënës dhe fëmijës u sigurohet mbrojtje e posaçme me mjete të mirëqenies sociale. (2) Fëmijëve pa kujdes prindëror u sigurohet mbrojtja e posaçme përmes formave të mbrojtjes siç janë kujdestaria, strehimi familjar, strehimi rezidencial dhe adoptimi. (Misioni i Kombeve të Bashkuara në Kosovë 2004 f.2-3).

Ka pasur raporte të shkruara të dokumentuara (OSBE, 2010) dhe informacione adekuate lidhur me punëtorët socialë të QPS-së, sipas të cilave ata nuk i plotësojnë standardet e kërkuara me ligj për mbrojtjen e fëmijëve dhe përmbushjen e detyrave të tyre për të bërë planifikimin për fëmijët dhe për ta avancuar strehimin familjar. Siç është cekur nga SOS International (2013) ekziston një nevojë në nivelin komunal për të krijuar njësi të specializuara për mbrojtjen e fëmijëve. Ndër raportet e konsulentëve ndërkombëtarë nga përvoja e vizitës së fundit (Mars 2020) është dështimi i QPS-ve për të ofruar raporte të hollësishme për mbrojtjen e fëmijëve në gjykatë për të udhëhequr planet permanente. Mungesa e raporteve specifike për fëmijë në gjykatë është një pengesë e qartë për praktikën e mbrojtjes së fëmijëve dhe nevojës për vëmendje. Zhvillimi i mbrojtjes së specializuar të fëmijëve dhe strehimit familjar, QPS-të përgjatë trajnimeve do të përmirësojnë këto probleme të mungesës së informacionit të nevojshëm nga gjykatat për të vepruar në interes të fëmijës.

Specializimi i QPS-ve ishte vënë re nga SOS Internacional (2013), si një nevojë në nivelin lokal që të zhvilloj njësi për mbrojtje të fëmijëve. Mungesa e specializimit ndikon në mbrojtjen e fëmijëve dhe deshtimin e QPS-ve në kryerjen e detyrave të tyre ligjore si Organ i Kujdestarisë.

Çështjet në lidhje me Organin e Kujdestarisë ende janë në mendjen e punëtorëve të tanishëm socialë. Në vitin 2019 një trajnim për punëtorët socialë nga Shoqata për Punë Sociale e Kosovës adresoi shqetësime në lidhje me Organin e Kujdestarisë në një seancë të quajtur: "Puna sociale në Kosovë, Trajnimi mbi "Rolin e Organit të Kujdestarisë". Trajnimi u përqendrua në shqetësime bashkëkohore siç është përkufizimi i "organit të kujdestarisë" (tani referuar si organ kujdestar), funksioni i tij, të përfaqësuarit e klientëve në gjykatë dhe tema të tjera (Federata Ndërkombëtare e Punëtorëve Socialë, 2019, n/p).

Që nga fillimi e deri më sot pasi janë marrë në konsiderarë ndryshimet në Ligjin për Familjen, ka pasur konfuzion të konsiderueshëm për rolin e QPS-së dhe përgjegjësitë e saj. Përveç kësaj, a është Organi i Kujdestarisë vetëm një organ komunal administrativ i përbërë nga profesionistë kompetentë (ekspertë të tjerë) apo korniza me të cilën Organi i Kujdestarisë i kryen detyrat e veta përmes punëtorëve socialë të QPS-së. Sqarimi i këtyre pikave është thelbësor.

- Cili është fushëveprimi i detyrave të profesionistëve të kujdestarisë?
- A është i kufizuar për punëtorët socialë të QPS-së dhe ata profesionistë të aprovuar nga administrata e QPS-së?
- A është roli i kujdestarit vetëm administrativ apo është përshkrues i roleve të tjera siç janë prindërit strehuës?
- A duhet të përfshihen role të reja si Guardian ad Litem, ose avokatë të tjerë të fëmijëve për të siguruar qëllimet e sigurisë në përkujdesjen me bazë familjare për fëmijën, në përputhje me UNCRC?

Këto pyetje janë të rëndësishme për t'i përmirësuar rezultatet për fëmijët e cënueshëm në Kosovë.

Për t'i arritur reformat, duhet të përcaktohet një përkufizim i qartë i rolit të MPMS-së, QPS-së, Organit të Kujdestarisë dhe ndryshimeve reale ose perceptuese.

Proceset për mbajtjen në kontroll duhet të zhvillohen për t'i matur standardet për qëndrueshmërinë në lidhje me rolet profesionale, MPMS-në, QPS-në dhe Organin e Kujdestarisë.

Roli i prindit strehues në procedurat e mbrojtjes së fëmijëve duhet të përcaktohet. A janë prindërit strehuespjesë e Ekipit profesional të Organit të Kujdestarisë? Nëse po, a mundet prindi strehues të dëshmojë në gjykatë dhe të japë mendimin e tij/saj për qëndrueshmërinë. Në ç'masë prindi kujdestar ka të drejtë të marrë vendime edukative, shëndetësore dhe të shëndetit mendor për fëmijën.

Ekziston një Panel Kombëtar i administruar nga MPMS-ja. Në Kosovë panelet lokale ose rajonale duhet të zhvillohen si pjesë e funksionimit të Organit të Kujdestarisë me detyrat e tij në selektimin dhe mbajtjen e prindërve strehuesë, vendosjen e fëmijëve në strehim dhe monitorimin e planeve të permanente.

Në Mbretërinë e Bashkuar panelet ekzistojnë si panele mbrojtëse (nëse fëmija ka nevojë për kujdes dhe mbrojtje), panele të strehuësve për t'i aprovuar prindërit strehuës për regjistrin (dhe në një farë mase miratimin e strehuësve farefisnorë), dhe panele të adoptimit. Në Mbretërinë e Bashkuar anëtarët e panelit emërohen dhe përfaqësojnë komunën lokale. Anëtarët kanë një interes për kujdesin dhe mbrojtjen e fëmijëve. Një përjashtim është paneli i mbrojtjes i cili ka anëtarë punëtorë socialë për mbrojtjen e fëmijëve me njohuri për rastin individual, si dhe specialistë të tjerë për mbrojtjen e fëmijëve. Panelet për strehim familjar që aprovojnë prindërit strehues për regjistrim janë në mbikëqyerje të zyrtarëve përpunë sociale, psikologë dhe punëtorë të pavarur socialë. Në mënyrë të ngjashme, kjo vlen për panelin e adoptimit dhe anëtarët e panelit mund të shërbejnë në më shumë se një panel.

Sa i përket statusit të paneleve në Kosovë, KOMF-i (2014) vuri në dukje se:

Paneli si trup sipas dispozitave ligjore duket të jetë organ mbikëqyrës për QPS-të, i cili jep mendim lidhur me adoptimet vendore, mirëpo në praktikë në pika të caktuara ky Panel ka edhe kompetenca ekzekutive me faktin se dokumentacioni i mbledhur për fëmijët e braktisur nga QPS-të duhet të miratohet fillimisht nga Paneli për të shkuar më pas në Gjykatë dhe po ashtu ngase Paneli miraton prindërit adoptues pas shqyrtimit të vlerësimeve dhe kërkimeve të bëra në emër të tij nga një punëtor i caktuar i shërbimeve sociale. Në bazë të dispozitave dhe punës aktuale në praktikë, nuk është e qartë nëse kemi të bëjmë me një organ këshillëdhënës, një organ mbikëqyrës apo një organ me kompetenca ekzekutive për QPS-të lidhur me fëmijët e braktisur.

Kjo deklaratë ngre dy çështje kryesore. E para ka të bëjë me rolin dhe autoritetin mbikëqyrës, d.m.th. nga kush e merr paneli autoritetin e tij dhe kujt i raporton. E dyta adreson aftësitë e punëtorit social të QPS-së për të vepruar në kujdesin dhe mbrojtjen e fëmijëve.

Të gjitha palët nga niveli i Ministrisë e deri në nivelin komunal duhet të veprojnë në marrëveshje me njëri-tjetrin. KOMF (2014) thekson:

Shërbimet, hallka e sistemit e përbërë prej QPS-së, Panelit (MPMS) dhe Gjykatës përbën institucionet përgjegjëse për zhvillimin e procedurave dhe vendimmarrjen për format alternative për fëmijët e braktisur. Çdo zbrazëti ligjore, paqartësi qoftë sa i përket të kuptuarit e legjislacionit nga cilado palë, afateve ligjore, dokumentacionit dhe procedurave, ndikojnë në mënyrë të drejtpërdrejtë në cilësinë e shërbimeve dhe format e mbrojtjes ofruar fëmijëve të braktisur. (f. 12)

Punëtori social i QPS-së është anëtar i Panelit dhe bashkëpunon me panelin dhe anëtarësinë e tij. Informacionet nga panelet duhet të jenë udhëzues për vendimet gjyqësore.

Në Kosovë sugjerohet që panelet të aprovojnë vendosjen (përshtatjen) e një fëmije te një kujdestar. KOMF (2014) në një analizë të situatës "Më çon në shtëpi" thekson:

Ligji për Shërbime Sociale dhe Familjare në anën tjetër parasheh panelin për vendosje të fëmijëve, panel ky i cili nuk është i paraparë në kuadër të Ligjit mbi Familjen. Paneli i ka këto funksione: jep mendim për përshtatshmërinë e prindërve strehues familjar; jep mendim për vendosjen e fëmijëve në familje strehuese; jep mendim për vendosjen e fëmijëve në adoptim dhe përshtatshmërinë e familjeve potenciale adoptuese. Paneli për vendosjen e fëmijëve, mban një regjistër të personave, të cilët i miraton si prindër adoptues pas shqyrtimit të vlerësimeve dhe hulumtimeve të bëra në emër të tij nga një nëpunës i caktuar i shërbimeve sociale (p. 12).

Kjo është e vërtetë në lidhje me rolin e MPMS-së në mbajtjen e kontrollit. Autoriteti i paneleve që të veprojë duhet të jetë në kuadër të MPMS-së me stafin e ministrisë i cili kryen mbikëqyrje në komunë për të siguruar funksionimin profesional të paneleve. Ndër detyrat e punonjësve të Ministrisë do të ishte shqyrtimi i rezultateve nga mbledhjet e panelit, d.m.th nëse paneli po përmbush standardet kombëtare të mbrojtjes dhe të qëndrueshmërisë për fëmijët. Prandaj, MPMS-ja luan rolin e kontrolluesit, duke përcaktuar nëse sistemi është duke funksionuar dhe nëse sistemi është në fakt duke u shërbyer fëmijëve. MPMS-ja është përgjegjëse për përmirësimin e vazhdueshëm të praktikës së mbrojtjes së fëmijëve. Paneli në MPMS duhet të ketë rolin e rishikimit të ankesave nga panelet lokale / rajonale.

Nëse panelet e MPMS-së kanë autoritet të bëjnë atë që duhet, për të marrë vendimet e punëtorëve socialë të QPS-së dhe mbikëqyrësve të tyre, atëherë ky autoritet MPMS-së dobëson shumë aftësinë e punëtorëve socialë të QPS-së për të vepruar. Në mënyrë që punëtorët socialë të përkushtohen në përdorimin e strehimit familjar, ata duhet të fuqizohen në marrjen e vendimeve profesionale në lidhje me vendosjet. Sidoqoftë, punëtori social i QPS-së është përgjegjës për mekanizmin e mbajtjes në kontroll dhe duhet t'u raportojë atyre institucioneve me një interes të përbashkët për mbrojtjen e fëmijëve (MPMS-së, Gjykatave).

Punëtorët socialë për mbrojtjen e fëmijëve kanë të drejtë për mbikëqyrje nga profesionistë të kualifikuar të mbikëqyrjes. Mbikëqyrja në këto fusha shihet si një specialitet, duke marrë parasysh edhe peshën e vendimeve që merren nga punëtorët socialë që raportojnë tek mbikëqyrës (Kufeldt, 2019). Pa një fushë specialistike të praktikës në mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimit familjar dhe pa një sistem kombëtar të mbrojtjes së fëmijëve dhe strehimit familjar, tani kemi një sistem të thyer që dështon të veprojë në interes të fëmijëve dhe dështon në mbikëqyrje cilësore për kujdes direkt të punëtorëve socialë të QPS-ve.

Të gjitha këto pika tregojnë për një konfuzion i konsiderueshëm i rolit midis MPMS-së dhe punëtorëve socialë të QPS-së. Kjo sugjeron nevojën për një rishikim rigoroz të politikave dhe paneleve.

Mbrojtja e fëmijëve i përket komunës, si dhe Shtetit, roli i të cilit është të përcaktojë se si respektohen ligji dhe rregullat administrative. Komuna ka burime lokale që mund të shërbejnë për interesat e fëmijëve dhe familjeve në nevojë. Këto burime duhet të përfshijnë zhvillimin e të gjitha formave të shërbimeve të kujdestarisë. Pasi të krijohen shërbime të kujdestarisë, profesionistët e tjerë janë të nevojshëm për të mbështetur familjen kujdestare, familjen që e ka lindur dhe fëmijën. Projektligji i Kosovës për mbrojtjen e fëmijëve përmban gjuhë në lidhje me përdorimin e menaxhimit të rasteve multidisiplinare. Koncepti i punës shumëdisiplinare në mbrojtjen e fëmijëve njeh një qasje gjithëpërfshirëse për të punuar me fëmijë dhe familje të cenueshme.

Projektligji thekson:

1. Ekipet multidiciplinare – Tryezat për menaxhimin e rasteve themelohen në komunat e Kosovës.
2. Procedurat e punës në tryezat e menaxhimit multidisiplinar të rasteve, janë të drejtuara nga punëtorët për mbrojtjen e fëmijës, në koordinim dhe bashkëpunim me strukturat dhe shërbimet përgjegjëse për mbrojtjen e fëmijëve, do të veprohen në bazë të procedurave të hollësishme në një akt nënligjor, duke qenë kështu në përputhje me procedurat e mëposhtme:
 - 2.1. Identifikimi i rasteve të fëmijëve në rrezik bëhet nga çdo qytetar ose nga shoqëria, arsimi, shëndetësia, policia, oficeri i shërbimeve, organizata jofitimprurëse dhe publiku i gjerë;
 - 2.2. Çdo rast i identifikuar i referohet Qendrës për Punë Sociale, e cila është që menjëherë të informojë Policinë në mënyrë që çdo ndërhyrje e menjëhershme të bëhet bashkërisht;(Kosove 2019, p.36);

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Punëtori social i rastit pritet të jetë një punëtor social i QPS-së, që punon jo vetëm me panelet, por edhe me ekipin multipisiplinar të menaxhimit të rastit. Është thelbësore të hartohet një politikë e shkruar për t'i sqaruar rolet dhe përgjegjësitë për MPMS-në dhe QPS-në në lidhje me proceset multidisiplinare. Kjo përfshin nevojën e qartësisë së pozitës së e OJQ-ve në ofrimin e shërbimeve kontraktuale në të gjitha fushat e mbrojtjes së fëmijëve. MPMS-ja (së bashku me ministritë e tjera Arsimit dhe Shëndetësisë) duhet të sigurojë fonde të përshtatshme për shërbime multidisiplinare.

Në SHBA dhe Mbretëri të Bashkuar, menaxhimi i çështjeve shumëdisiplinare për raste komplekse, veçanërisht raste të abuzimit seksual, shpesh vihen re nga qendrat e njohura si Qendrat e Avokatisë së Fëmijëve që kryejnë intervista mjekoligjore.

Intervistat mjekoligjore (forensika) përdoren nga profesionistë të trajnuar për të mbledhur informacione rreth incidenteve të supozuara të abuzimit të fëmijëve në atë mënyrë që të ofrojnë informacione faktike nga fëmija dhe do të paraqiten për shqyrtim në gjykatë. Për shembull, teknikat e intervistimit mjekoligjor janë krijuar për të hequr ose minimizuar potencialin që intervistuesi të përdorë pyetje sugjeruese ose drejtuese që mund të shkaktojnë që deklaratat e fëmijës të vihen në pyetje.

Child Welfare Information Gateway, 2017, f. 2

Procesi i intervistës mjekoligjore parandalon që fëmija të tregojë historinë e tij për palë të shumta të përfshira në këtë çështje, duke zvogëluar kështu traumën ndaj fëmijës. Qendrat e Avokatisë së Fëmijëve mbështeten në ekipe multidisiplinare të trajnuara mirë. Universiteti i Prishtinës dhe qendra e tij e për trauma janë në pozitë të mirë për të krijuar një Qendër ligjore të Mbrojtjes për Fëmijë.

Duhet të theksohet që raporti i UNICEF-it (2014) “Korniza Ligjore për të Drejtat e Fëmijës në Kosovë”, mbështet rëndësinë e shërbimeve forenzike. MPMS-ja duhet të autorizojë hulumtime mbi mbrojtjen e fëmijëve/qendrat forenzike për të përcaktuar efikasitetin e një modeli të tillë që po përshtatet në Kosovë.

Neni 7

1.Në ligj neni 7 fshihet

Neni 8

1.Në ligj neni 125 ndryshohet si vijon:

Neni 125

Parimet për mbrojtjen e fëmijëve

- (1) Çdo fëmijë ka të drejtën e pamohueshme për të jetuar. Mbrojta e jetës së fëmijës është detyrimi kryesor për çdo person, institucion apo organ tjetër;
- (2) Të gjitha veprimet dhe vendimet, që kanë të bëjnë me fëmijën, të marra nga prindërit apo kujdestari dhe institucionet, interesi më i mirë i fëmijës duhet të jetë konsiderata mbizotëruese dhe më e larta;
- (3) Fëmijët kanë të drejtë të rriten në familje me prindër. Fëmijët që nuk jetojnë bashkë me të dy prindërit kanë të drejtë t’i takojnë rregullisht prindërit me të cilët nuk jetojnë;

(4) Fëmijët me aftësi të kufizuara kanë të drejtë për kujdes të posaçëm, për një jetë të përshtatshme, në kushte të jetës që garantojnë dinjitetin e tyre dhe lehtësojnë pjesëmarrjen e tij aktive në jetën shoqërore;

(5) Në të gjitha veprimet dhe vendimet, që kanë të bëjnë me fëmijën, duhet t'i garantohet fëmijës, i cili është i aftë të ketë pikëpamjet e tij, të drejtën për t'i shprehur lirisht këto pikëpamje, për çdo çështje që ka të bëjë me të, duke i vlerësuar ato në përputhje me moshën dhe shkallën e pjekurisë së tij, qoftë drejtpërdrejt, qoftë nëpërmjet një përfaqësuesi ose të një organi të përshtatshëm, në përputhje me ligjin në fuqi;

(6) Fëmijët gëzojnë të drejtën e mbrojtjes nga çdo formë e dhunës fizike ose mendore, fyerja, keqtrajtimi, dhunimi seksual, shfrytëzimi ekonomik, eksploatimit të fëmijëve, trafikimit dhe eksploatimit seksual, lënja pas dore, braktisja, mospërfillja, nëpërkëmbja, shfrytëzimi përfshirë abuzimin për sa kohë që ai është nën përkuqjesjen e prindërve, të përfaqësuesit ose të përfaqësuesve të tij ligjor ose të çdo personi tjetër të cilit i është besuar dhe nga kryerja e çdo pune që paraqet rrezik ose që cenon edukimin ose dëmton shëndetin dhe mirëqenien e tyre;

(7) Çdo fëmijë ka të drejtë në të njëjtat të drejta të njohura me legjislacionin në fuqi dhe Konventën të garantohen ato pa asnjë lloj dallimi, pavarësisht nga raca, ngjyra, gjinia, gjuha, feja, opinionin politik ose çdo opinion tjetër, nga origjina kombëtare, etnike ose shoqërore, pasuria, paaftësia, prejardhja familjare apo çdo gjendje tjetër e fëmijës ose prindërve të tij ose përfaqësuesve të tij ligjorë;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Standardet për të drejtat e njeriut shprehin qartë të drejtën e përfshirjes sociale. Si masë e kësaj është e drejta e fëmijës të dëgjohet dhe t'i ofrohet kujdes me bazë familjen, që është i përshtatshëm për zhvillim. Shërbimet për fëmijët e traumatizuar duhet të ofrohen nga punëtorët socialë posaçërisht të trajnuar të QPS-së dhe/ose profesionistë të tjerë në kujdesin e informuar për trauma.

Fëmijët e trafikuar përfaqësojnë një popullsi të veçantë që kanë nevojë për kujdes alternativ. Në përputhje me rekomandimet e praktikës më të mirë nga Kombet e Bashkuara të rinjëve të trafikuar duhet t'u ofrohet një hapësirë e sigurt për konsiderimin reflektues të ndikimit të trafikimit (Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogat dhe Krimin 2006). Fëmijët e trafikuar kanë të drejtën e kujdesit dhe mbrojtjes, por është e rëndësishme të kuptoni natyrën e traumës së tyre, përfshirë Sindromën e Stokholmit, ku i riu/e reja shpesh fillon të njihet me kapësin e tij/saj. Në kohën kur i riu/e reja është në kujdestari, vendosja duhet ta mbajë fëmijën të sigurt nga kapësi i tij. Kujdesi për të rinjtë e trafikuar duhet të sigurohet nga prindërit strehuesose personeli i përkuqjesjes të cilët kanë aftësi dhe njohuri të veçanta në kujdesin e informuar nga trauma

Fëmijëve që përjetojnë trafikim, kushte paaftësie në të gjitha format, fëmijëve të minoriteteve etnike dhe fëmijëve që janë viktima të traumës duhet t'u ofrohet një avokat i pavarur për të shprehur mendimet e tyre. Ky avokat duhet të jetë person tjetër nga punëtori i tyre social i QPS-së. Shërbime të tilla mund të kontraktohen përmes një ose më shumë agjencive të përfaqësuara në Koalicionin e OJQ-ve për Mbrojtjen e Fëmijëve në Kosovë - KOMF dhe financohen përmes MPMS-së.

Nevojat kritike të këtyre popullatave tregojnë për rëndësinë e krijimit të shërbimeve të specializuara në mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimit familjar, brenda kësaj është edhe rëndësia e trajnimit.

Alternative:

Neni 9

Në Ligji pas nenit 128 shtohet neni i ri "128a" si vijon:

Neni 128a

Mendimi i fëmijës

1. Mendimit të fëmijës duhet t'i kushtohet vëmendja e duhur në të gjitha çështjet që i përkasin të gjitha procedurave në të cilat vendoset për të drejtat e tij, në pajtim me vitet dhe pjekurinë e fëmijës;
2. Fëmija mundet lirshëm dhe drejtpërdrejt të shpreh mendimin e tij në të gjitha procedurat në të cilat vendoset për të drejtat e tij, si dhe mundet vet ose nëpërmjet personit tjetër apo institucionit, ti drejtohet gjykatës apo organit të administratës dhe të kërkojë ndihmë në realizimin e drejtës së tij për shprehje të lirë të mendimit;
3. Gjykata dhe organi i administratës mendimin e fëmijës e marrin në prezencë të psikologut ose profesionistit përkatës të organit të kujdestarisë ose të institucionit tjetër të specializuar, pa prezencën e prindit;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Vlen të përmenden shumë referenca për politikën dhe legjislacionin për arritjen e fëmijës në moshën 14 vjeç si një moshë e qartë që i riu/e reja t'i shprehë dëshirat e tij. Fëmija mund të ketë moshën kronologjike prej 14 vjetësh, por mund të mos ketë arritur moshën 14-vjeçare psiko-emocionale për t'i shprehur interesat e tij, prandaj të riut duhet t'i ofrohet një avokat, siç u përshkrua më lart në nenin 3 seksioni 6. Deklarata e fëmijës duhet të merret nga një punonjës social i trajnuar i mjekësisë ligjore dhe/ose psikologu.

Neni 10

Në ligj neni 149 paragrafi 1 ndryshohet si vijon: “(1) Prindërit të cilët i keqpërdorin të drejtat prindërore ose në mënyrë të vrazhdë i lënë pas dore të drejtat prindërore, privohen nga kujdesi prindëror.”

Neni 11

1. Në Ligj në nenin **156** bëhen këto ndryshime:

1.1 Në paragrafin 1 pas fjalës “zhdukur” shtohen fjalët : ”dhe fëmija i braktisur.”

1.2 Në paragrafin 2 ndryshohet si vijon:

(2) Fëmijë pa kujdes prindëror është edhe fëmija prindi apo prindërit e të cilit për çfarëdo arsye, në mënyrë të përkohshme ose të përhershme nuk ushtrojnë të drejtat dhe obligimet e tyre prindërore ose kujdesin prindëror.

1.3 Pas paragrafit 2 i shtohet paragraf i ri (3) si vijon:

“(3) Fëmijë i braktisur konsiderohet fëmija të cilit me vendim të gjykatës kompetente është konstatuar braktisja e tij/saj.”

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Në SHBA dhe Mbretëri të Bashkuar braktisja përcaktohet në ato periudha kur prindi nuk është në dispozicion të mbështesë fëmijën fizikisht, shoqërisht, emocionalisht ose financiarisht. Kornizat kohore ligjore për përcaktimin e braktisjes variojnë nga 15 muaj dhe periudha më të gjata kohore. Pas kalimit të periudhës së caktuar, gjykata ka autoritetin ligjor t’i ndërprejë të drejtat e prindërve dhe mund të urdhërojë një plan të përhershëm për fëmijën, duke përfshirë vendosjen me faretisin, strehimin familjar afatgjatë dhe adoptimin. Për të arritur qëndrueshmërinë, është e rëndësishme të vendosen standarde ligjore për të matur kushtet e braktisjes për të udhëhequr procedurat e të miturve, duke shmangur vazhdimin e panevojshëm të rasteve të mbrojtjes së fëmijëve, kur nuk ka gjasa që prindi të mund të jetë në gjendje për t’u kujdesur për fëmijën.

Qartësia në Ligjin e Familjes ose akteve nënligjore është e nevojshme në Kosovë për t’i siguruar fëmijës përkujdesjen dhe qëndrueshmërinë e përvojës mbrojtëse brenda afateve kohore të përcaktuara qartë.

Neni 12

1. Në ligj neni 157 ndryshohet si vijon:

Format e mbrojtjes

Format themelore të mbrojtjes juridike dhe familjare të fëmijëve pa kujdes prindëror në kuptim të këtij ligji janë: **Kujdestaria, Kujdesi alternativ dhe Adoptimi.**

Neni 13

Në Ligj nga neni 160 deri te neni 203 ndryshohen nenet dhe shtohen nene të reja si vijon:

II ADOPTIMI

Nocioni dhe qëllimi i Adoptimit

1. Adoptimi është formë e vecantë e mbrojtjes së fëmijës pa kujdes prindëror, nëpërmjet të cilit fëmijës i mundësohet ndryshimi i statusit familjar nga prindërit biologjik tek prindi apo prindërit e ardhshëm adoptues;
2. Adoptimi themelohet mbi bazën e të gjitha të dhënave përkatëse dhe të besueshme, gjithnjë duke mbajtur parasysh gjendjen e fëmijës në raport me prindërit, të afërmit dhe përfaqësuesit e tij ligjorë dhe, kur është e nevojshme, personat e interesuar të kenë dhënë pëlqimin e tyre të ndërgjegjshëm për adoptim, mbi bazën e këshillimit të nevojshëm;
3. Adoptimi lejohet vetëm nëse është në interesin më të mirë të fëmijës dhe që garanton respektimin e të drejtave të tij themelore dhe përmbushjen e kushteve për rritje adekuate;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Adoptimi sipas përkufizimit të tij është një proces ligjor që krijon një marrëdhënie midis prindit dhe një fëmije që njihet me ligj, përfshirë ndryshimin e emrit në atë të palëve adoptuese dhe siguron të drejtën e mbrojtjes së fëmijës nga prindërit adoptuesë dhe të drejtën e trashëgimisë.

Fëmijët që janë ligjrisht të lirë për adoptim janë liruar që të adoptohen me procedura në përputhje me Ligjin për Familjen. Adoptimi i fëmijëve të vegjël dhe të foshnjëve shpesh ndodhë kur ekziston lirimi i të drejtave prindërore. Fëmijë të tjerë të lirë për adoptim janë ata fëmijë që janë vendosur në përkujdesje alternative dhe kujdestari të Organit të Kujdestarisë për të cilët pas një periudhe kohore, është përcaktuar që ribashkimi familjar nuk është në interesin më të mirë të fëmijës, duke lejuar që fëmija të adoptohet nga një anëtar tjetër i familjes ose një palë e përshtatshme pa ndonjë lidhje, e cila mund të jetë një familje strehuese ose një familje që ka shprehur dëshirën për të adoptuar një fëmijë.

Prindërit biologjikë nënshkruajnë adoptimin dhe ata prindër të drejtat e të cilëve janë ndërprerë, duhet të jenë pjesëmarrës aktivë në procesin e adoptimit. Prindërit duhet të intervistohen për të

siguruar informacione gjithëpërfshirëse në lidhje me historinë e familjes, duke përfshirë, pa kufizime, të dhënat për shëndetësi, arsim, kulturë, fe. Duhet të bëhen shumë përpjekje për të pasur një pamje të plotë të familjes biologjike për t'u ndarë me të adoptuarin në atë kohë që është e përshtatshme për zhvillim. Punëtorët socialë të QPS-së duhet të aftësohen në metodat për të hartuar një libër me histori për jetën e fëmijës, duke shpjeguar historinë e kujdesit të fëmijës. Ky libër me histori për jetën është e drejta e fëmijës në lidhje me njohuritë e tyre për vendin nga i cili kanë ardhur dhe për arsyen e ardhjes së tyre. Nevoja për një libër me histori jetësore të fëmijës qendron nga rëndësia klinike që pranon se çdo fëmijë i adoptuar ka dy histori (nga familja biologjike dhe adoptimi). Identiteti i një fëmije të adoptuar integron pikat e forta të dy familjeve të fëmijës dhe është i rëndësishëm për shëndetin mendor të një fëmije.

Kur të drejtat e prindërve hiqen, fëmijës do t'i lejohet një vizitë "lamtumirëse" me të gjitha palët e rëndësishme, përfshirë anëtarët e familjes biologjike, anëtarët e familjes strehuese dhe personat e tjerë të rëndësishëm në jetën e fëmijës.

Fëmijët e braktisur pas lindjes në spital kanë të drejtën e një identiteti (në përputhje me KNDF). Punëtori social i QPS-së dhe stafi në spital duhet të regjistrojnë informacione identifikuese për interes të procedurës ligjore në lidhje me braktisjen dhe të ndihmojnë në zhvillimin e fëmijës dhe familjes adoptuese duke pasur informacione për familjen biologjike. Politika në lidhje me mbledhjen e ADN-së duhet të zhvillohet, veçanërisht kur mund të ndihmojë në identifikimin e babait të supozuar dhe interesat e tij për fëmijën. Megjithatë njihen kufizimet e laboratorëve që përpunojnë ADN-në në Kosovë

Bazuar në standardet e praktikës bazë të dëshmuar, foshnjat dhe fëmijët e vegjël duhet të vendosen në përkujdesje të bazuar në familje: "S'ka më strehimore për foshnje (No More Baby Shelters)". Koha nga lëshimi ose përfundimi i të drejtave prindërore duhet të zvogëlohet për të siguruar vendosje të cilat i lejojnë foshnjave dhe fëmijëve të vegjël të drejtën e një lidhjeje të sigurt (shih Boëlby, Ainsworth, dhe të tjerët siç citohen në Cassidy et al. 2014). Në vitin 2020 Kosova ka krijuar praktika me SOS-in për të bërë kalimin nga kujdesi rezidencial tek strehimi familjar për foshnjat dhe fëmijët e vegjël. Për të siguruar që foshnjat dhe fëmijët e vegjël të mos kthehen në strehimore prindërit strehuesë të trajnuar duhet të jenë të disponueshëm për t'u kujdesur për ta kur ekziston nevoja për mbrojtje.

Fëmijët më të rritur, fëmijët me aftësi të kufizuara dhe ata nga grupet e pakicave etnike kanë të njëjtën të drejtë për adoptim sikurse foshnjat dhe fëmijët e vegjël. Është përgjegjësi e të gjitha palëve (MPMS-së, komunave, QPS-së, Trupit Këshillues, Paneleve të Birësimit) që të hartojnë një plan vjetor për adoptim, përfshirë fëmijët "të vështirë për t'u vendosur (adoptuar)". Kjo kërkon një program të planifikuar dhe të qëllimshëm të marketingut për të rekrutuar familje të gatshme për të strehuar dhe adoptuar këta fëmijë.

Adoptimi duhet të njihet si një fushë specialiteti e praktikës dhe QPS-të, punëtorët socialë duhet të aftësohen se si t'i vlerësojnë familjet për adoptim dhe çfarë është në interesin më të mirë të fëmijës, duke përfshirë ato aftësi në mënyrën e përgatitjes së fëmijës për adoptim dhe në

mënyrën e të kuptuarit e zërit të të riut. Panelet për vendosje përgjegjëse për adoptim pritet të trajnohen në praktikën e adoptimit. Si punëtorët socialë të QPS-së ashtu dhe Panelet për Vendosje në Adoptim duhet të punojnë nga pikëpamja e të drejtave të fëmijës kur diskutojnë për përshtatjen e një fëmije për vendosje, marrjen e vendimit, dhe cilësinë e mbikëqyrjes dhe mbështetjes së vazhdueshme të familjes adoptuese pas vendosjes.

Te gjitha familjet të konideruara për adoptim do duhet të ndjekin trajnimet dhe të jenë të vlerësuara plotësisht në ofrimin e sigurisë dhe mirëqenies për fëmijët nën përkujdesjen e tyre. Raporti nga punëtoir social pranë QPS mbi familjen adoptuese do duhet të dorëzohet në gjykatë për rishikim si pjesë e procesit gjyqësor për adoptim. Raporti i familjes adoptuese nga punëtoir social i QPS-së, duhet t'i jepet gjykatës për rishikim si pjesë e procesit për adoptim. Aplikantët e aprovuar të familjes adoptuese duhet të përshtaten me një fëmijë i cili është i lirë për adoptim. Përshtatja duhet të jetë një proces i ndërsjellë ku fëmijët kanë aftësinë e zhvillimit për të shprehur dëshirat e tyre.

Është e rëndësishme për MPMS-në dhe komunat të zhvillojnë një akt nënligjorë lidhur me vendosjen në kohë të fëmijëve për adoptim. Të gjitha palët përgjegjëse duhet të bashkëpunojnë në zhvillimin e një plani vjetor që t'i shërbejnë nevojave të familjes dhe fëmijëve në një komunë apo rajon. Siç është theksuar, adoptimi është fushë specifike e praktikës dhe kërkon trajnime të specializuara.

Neni 14

Kushtet e Adoptimit

1. I adoptuar mund të jetë:

- 1.1 Fëmija para se me arritë moshën 18 vjeç;
- 1.2 Fëmija që nuk i ka prindërit gjallë;
- 1.3 Fëmija prindërit e të cilit nuk dihen, ose vendbanimi i tyre është i panjohur;
- 1.4 Fëmija prindërit e të cilit janë të privuar plotësisht dhe në mënyrë të përhershme nga ushtrimi i të drejtave prindërore;
- 1.5 Fëmija prindërit e të cilit janë të privuar plotësisht dhe në mënyrë të përhershme nga aftësia e veprimit;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Fëmijët kanë të drejtë të bien dakord për adoptimin e tyre. Një fëmijë i cili është mbi moshën dhjetë vjeç dhe ka shprehur dëshirën e tij/saj për t'u adoptuar dhe/ose ia ka shprehur këtë avokatit të tij/saj, i cili vepron në interes të fëmijës duhet të lejohet të informojë gjykatën me shkrim ose me gojë nën betime për dëshirat e tyre.

Kur konstatohet se është në interesin më të mirë të fëmijëve, grupet me vëllezër dhe motra duhet të adoptohen së bashku dhe/ose duhet të bëhet çdo përpjekje për t'i mbajtur kontaktet mes tyre. Prandaj, politika dhe proceset duhet të zhvillohen për të adresuar sinqeritetin në adoptim për të ruajtur lidhjet e dhura familjare. Kjo mund të përfshijë familjen e gjerë të fëmijës siç janë gjyshërit, hallat (tezet) apo axhallarët (dajallarët)

2. Adoptues mund të jetë:

2.1 Personi që e ka zotësinë për të vepruar dhe që i ka cilësitë personale të nevojshme për ushtrimin e sukseshëm të të drejtave dhe detyrave prindërore;

2.2 Personi që dallimi në moshë me të adoptuarin është jo më pak se 18 vjet dhe jo më shumë se 45 vjeç;

2.2 Bashkëshortët bashkërisht;

2.4 Përrjashtimisht mund të adoptojë edhe vetëm njëri nga bashkëshortët, por kjo kërkon edhe pëlqimin e bashkëshortit tjetër. Ai mundet gjithashtu të adoptojë fëmijën vetëm, nëse bashkëshorti tjetër nuk mund të adoptojë fëmijën për shkak të paaftësisë për të vepruar apo për shkak se ai ende nuk ka mbushur moshën 21 vjeç;

2.5 Me kërkesën e palës adoptuese dhe me pëlqimin e personave të cilët kanë marrë pjesë në procedurën e adoptimit, bashkëshorti tjetër mund të përfshihet më vonë në adoptim nëse i plotëson kushtet e parashikuara me ligj;

2.6 Bashkëshorti i prindit të fëmijës, por dallimi në vite ndërmjet adoptuesit dhe të adoptuarit nuk duhet të jetë më i vogël se 18 vjet;

2.7 Përrjashtimisht adoptues mund të jetë edhe shtetasi i huaj nën këto kushte:

- i. kur adoptues nuk mund të gjinden në mesin e shtetasve të Kosovës që jetojnë në Kosovë dhe jashtë Kosovës;
- ii. kur adoptimi arsyetohet në mënyrë të vecantë dhe që përmbush në maksimum zbatimin e interesit më të mirë të fëmijës;
- iii. vendimin përfundimtar e jep Gjykata kompetente pas shtjellimit shtesë të secilës provë dhe fakt veç e veç, që krijojnë bindjen që adoptimi shkon në favor dhe interes të fëmijës. Për më tepër Gjykata mund të kërkojë edhe një opinion shtesë nga Paneli për vendosje të fëmijëve pa kujdes prindëror në adoptim pranë Ministrisë përkatëse;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Prindërve strehuesë duhet t'u jepet e drejta të adoptojnë fëmijë që kanë nën kujdes. Duhet të konsiderohet një periudhë kohore katër muajsh të kujdesit të vazhdueshëm; megjithatë një periudhë e caktuar kohore (katër muaj) nuk duhet të ndalojë prindin strehues të adoptoj një

fëmije strehues, nëse fëmija ka qenë nën kujdestarinë e prindit strehues në periudha më të shkurtra kohore.

Adoptimit ndërkombëtar duhet të konsiderohet si zgjidhje e fundit, pasi të gjitha përpjekjet për të mbështetur familjen biologjike përmes ruajtjes dhe ribashkimit të familjes dalin të mos jenë në interes të fëmijës. Familjet strehuese dhe familjet e tjera të interesuara për adoptim, anëtarët e të cilave janë qytetarë të Kosovës, do të merren në konsideratë para ndonjë pale tjetër ndërkombëtare. Të gjitha aktivitetet e adoptimit ndërkombëtar duhet të jenë në përputhje me Konventën e Hagës.

3. I adoptuar nuk mund të jetë:

- 3.1 Fëmija në gjini në vijën e drejtë, vëllau as motra;
- 3.2 Fëmija që ka arritur zotësinë e plotë për të vepruar;
- 3.3 Fëmija para se me arritë muajin e katërt (4) të jetës;

4. Adoptues nuk mund të jetë:

- 4.1 Personit të cilit me vendim gjyqësor i është hequr e drejta prindërore në mënyrë të përhershme;
- 4.2 Personi që nuk garanton se do të zbatojë obligimet prindërore për mirrëritjen, edukimin dhe arsimimin e të adoptuarit;
- 4.3 Personi për të cilin ekziston dyshimi i bazuar se do t'i keqpërdor të drejtat e adoptuesit që rezultojnë në të keq të të adoptuarit ose se e kërkon adoptimin për përfitime materiale;
- 4.4 Personi që lëngon nga ndonjë sëmundje psikike të diagnostifikuar ose ka ngecur në pikëpamje psikike, si edhe personi që lëngon nga sëmundja e cila mund ta vërë në rrezik shëndetin dhe jetën e të adoptuarit;
- 4.5 Personi që është i dënuar për vepër penale që i përkasin kapitullit të veprave penale kundër familjes dhe martesës, dhe integritetit seksual;
- 4.6 Kujdestari i fëmijës, derisa organi kompetent nuk merr vendim për heqjen e kujdestarisë ndaj fëmiut që kërkohet për adoptim;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Siguria e fëmijës duhet të vijë para së gjithash kur vlerësohet adoptuesi. Punëtori social i QPS-së mund të kërkojë nga MPMS heqjen e ndonjë prej kufizimeve ose kushteve të mësipërme, nëse pala e mundshme ka një lidhje të vazhdueshme me fëmijën ose fëmija është në një moshë ku mirëqenia e tij/saj mund të vlerësohet nga një profesionist i trajnuar për adoptim kur merret parasysh keto kufizime, që mund të jenë në interesin e fëmijës. Kujdes i duhur në lidhje me interesin më të mirë të fëmijës duhet të jetë më kryesorja kur kërkoni heqjen e disa prej kufizimeve apo të drejte.

1. Në ligj neni 161 ndryshohet si vijon:

Neni 15

Autoriteti kompetent për adoptim

1. Procedura e adoptimit është në kompetencë të gjykatës;
2. Gjykata mund të kërkojë këshilla nga organi i kujdestarisë gjatë marrjes së vendimit mbi adoptim;
3. Organi i Kujdestarisë do të caktojë vetëm personel të trajnuar posaçërisht i cili do të jetë i përshtatshëm për detyrën, kjo për shkak të veçorive personale si dhe i cili do të ketë përvojë profesionale të punës me fëmijë;
4. Adoptimi themelohet para gjykatës sipas vendbanimit ku aplikuesit e kanë pasur vendbanimin e fundit të përbashkët si dhe para gjykatës sipas vendbanimit të të adoptuarit;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Shërbimet e adoptimit do të ofrohen nga profesionistë të trajnuar posaçërisht për adoptim me një kurrikulë të hartuar/ose të identifikuar dhe aprovuar nga MPMS-ja.

Gjyqtarëve do t'u ofrohet trajnim për mbrojtjen e fëmijëve në përputhje me rolin e tyre gjyqësor duke rritur kështu të kuptuarit e tyre për strehimin të farefisi, strehimin familjar dhe adoptimin me kohë.

PROCEDURAT PËR THEMELIMIN E ADOPTIMIT

Vendimi mbi shpalljen e fëmijës pa kujdes prindëror dhe të braktisur

1. **Deklarimi i braktisjes** nga prindërit nuk mund të jepet para se ti ketë mbushur fëmija tetë javë;
2. **Deklarimi i braktisjes** jepet para Organit të Kujdestarisë;
3. Fëmijë pa përkujdes prindëror konsiderohet edhe fëmija të cilit i kanë vdekur të dy prindërit si dhe fëmija prindërve të të cilëve me vendim gjykate u është hequr zotësia e veprimit dhe janë shpallur fëmijë pa kujdes prindëror;
4. Kur fëmijës, prindërit e të cilit janë të panjohur brenda periudhës 4 muaj gjykata vendos për deklarimin e fëmijës të braktisur;
5. Kur fëmijës, prindërit e të cilit janë shpallur të zhdukur gjykata vendos për deklarimin e fëmijës të braktisur;
6. Gjykata kompetente mund të deklarojë të braktisur fëmijën që ndodhet në një institucion të përkujdesjes shëndetësore apo sociale, ose te personi që e ka përkujdesjen, kur prindërit e tij nuk i ushtrojnë përgjegjësitë prindërore, për të 1 vjet përpara paraqitjes së kërkesës për deklarim të braktisjes;(të shqyrtohet nga grupi punues).
7. Gjykata merr vendim për shpalljen e fëmijës pa kujdes prindëror kur fëmija ka qenë strehuar që nga lindja e tij në një ndër format e mbrojtjes së kujdesit alternativ, jo më gjatë se 4 muaj;

8. Gjykata i kërkon zyrtarit të organit të kujdestarisë që ka paraqitur kërkesën, raport nëse janë bërë përpjekje për gjetjen e prindërve biologjikë të fëmijës dhe kthimin e fëmijës në familjen biologjike;
9. Shpallja e fëmijës pa përkujdes prindëror sipas paragrafit 3 të këtij neni nuk deklarohet kur një anëtar i familjes së afërm ka kërkuar të marrë përsipër kujdesin ndaj fëmijës në njërën prej formave të kujdesit alternativ në përputhje me interesin më të mirë të fëmijës;
10. Kërkesa për deklarimin e braktisjes bëhet nga organi i kujdestarisë ku ndodhet fëmija ose nga kujdestari ligjor. Kërkesa i dërgohet gjykatës, nën kompetencën territoriale e së cilës ndodhet organi i kujdestarisë ose vendbanimi i kujdestarit ligjor që e ka marrë në përkujdesje fëmijën;
11. Çdo person që ka një interes të ligjshëm për mbrojtjen e fëmijës, mund të ndërhyjë në procesin e deklarimit të braktisjes;
12. Të afërmit e fëmijës pa përkujdes prindëror të cilët nuk e kanë detyrimin e mbajtjes ndaj këtyre fëmijëve kanë përparësinë për themelimin e marrëdhënies së adoptimit me këta fëmijë;
13. Nëse kërkesa paraqitet sipas paragrafit 1 atëherë procedura sa i përketë listës së pritjes nuk zbatohet;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Kornizat kohore specifike për miratimin/planifikimin e qëndrueshmërisë duhet të krijohen. MPMS-ja në rolin e saj duhet të hartojë udhëzime për rishikim administrativ duke punuar me panelet e strehimit/adoptimit për të siguruar qëndrueshmëri në kohë të fëmijës, dhe të shqyrtojë që nëse një fëmijë është në përkujdesje rezidenciale, pse fëmija nuk është vendosur në strehim familjar apo nuk është ribashkuar me familjen. Këtu përfshihet edhe roli i rëndësishëm i QPS-së në ofrimin e shërbimeve për fëmijën e strehuar dhe familjen biologjik e për të përcaktuar planin e qëndrueshmërisë. MPMS-ja duhet të monitorojë progresin e rasteve në këto çështje.

Neni 17

Kërkesa për adoptim

1. Të shtohen neni 182 (4) edhe të zëvendësohet fjala organi përkates me fjalën autoriteti qëndror përkates dhe të harmonizohet me nenin 179 (3).

Neni 18

Këshilla ligjore dhe asistenca

1. Gjykata duhet të mbledhë të dhëna dhe dëshmi të nevojshme nga organi i kujdestarisë dhe nga ekspert të tjerë në lëmin e përkujdesjes së fëmijës mbi kushtet e adoptimit;
2. Gjykata ka për detyrë të njoftojë në mënyrë adekuate të adoptuarin dhe adoptuesin për qëllimet ligjore, edukative dhe morale si dhe pasojat e adoptimit;

3. Gjykata do ta informojë të adoptuarin për natyrën juridike, të drejtat dhe detyrat e ardhshme si dhe do të jap konsultime dhe udhëzime relevante në këtë drejtim;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Fëmijës ose kujdestarit të tij duhet t'i ofrohen të gjitha informacionet ligjore që lidhen me adoptimin në atë mënyrë që të kuptohet nga fëmija. Këtu përfshihet edhe avokati i fëmijës, kur ai është caktuar.

Standardet për shkrimin e politikës duhet të ndjekin udhëzimet për shkrimin e politikës në gjuhë të thjeshtë dhe kjo është veçanërisht e rëndësishme kur shkruani për fëmijët dhe palët që nuk janë mësuar të lexojnë dhe të kuptojnë politikën dhe ligjin (Shërbimet Dixhitale të Qeverisë, 2019). Dokumentet e politikës miqësore për fëmijë/familje duhet të jenë në dispozicion të fëmijëve për t'i këshilluar ata për të drejtat e tyre. Kështu, një rishikim i dokumenteve për të qenë të kuptueshme duhet të bëhet nga MPMS-ja.

Duhet të zhvillohen politika me një gjuhë të thjeshtë në të gjitha fushat e mbrojtjes së fëmijëve, të strehimit familjar dhe adoptimit si pjesë e sistemit të bazuar në të drejta. MPMS-ja duhet të udhëheq sigurimin e këtyre dokumenteve me shkrim.

Neni 19

Mendimi mbi përshtatshmërinë

1. Pa marrë parasysh moshën e fëmijës, ai duhet të konsultohet paraprakisht dhe të mirret mendimi i tij gjatë procesit të përshtatshmërisë për adoptim;
2. Për të marrë vendim për përshtatshmërinë e adoptuesit dhe të adoptuarit, gjykata duhet të marrë parasysh të gjitha mendimet e arsyetuara të organit të kujdestarisë dhe të ekspertëve tjerë kur është e nevojshme;
3. Gjatë kohës së procedurës së mbledhjes së të dhënave dhe të provave për kushtet për themelimin e adoptimit, organi i kujdestarisë drejtpërdrejt ose përmes shërbimit përkatës profesional social, siguron përgatitjen e domosdoshme të adoptuarit, prindërve të të adoptuarit, të adoptuesit, përkatësisht të kujdestarit ligjor të të adoptuarit;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Fëmija dhe mbrojtësi i tij kanë të drejtë të dëgjohen në të gjitha çështjet që lidhen me adoptimin.

Neni 20

Pëlqimi i fëmijës

1. Fëmija që ka arritur moshën dhjetë (10) vjeç duhet të kërkohet edhe pëlqimi i tij;

2. Nga fëmija që ka moshën nën dhjetë (10) vjeç mund të kërkohet mendimi i tij nëse gjykata e konsideron të nevojshme;
3. Pëlqimi për fëmijën me aftësi të kufizuar mund të jepet me ndihmën e përfaqësuesit të tij ligjor apo kujdestarit të tij;

Neni 21

Periudha provuese

1. Adoptimi, si rregull nuk do të themelohet derisa adoptuesi të kujdeset për fëmijën për një kohë të arsyeshme të përcaktuar nga gjykata por që nuk kalon periudhën tre (3) muajsh;
2. Periudha provuese do të inicohet, mbikëqyret dhe vlerësohet vazhdimisht nga Organi i Kujdestarisë që Gjykatës i siguron raport sipas nevojës;
3. Gjykata merr vendim në fund të periudhës provuese. Përjashtimit, gjykata mund të vazhdojë periudhën provuese për një periudhë shtesë deri në tre muaj për shkak të rrethanave të tjera të arsyeshme, të cilat i janë vënë në dijeni nga organi i kujdestarisë ose nga ekspertët për fëmijë të përfshirë në procedurë;
4. Gjykata para se të vendosë, duhet të verifikojë nëse janë plotësuar afatet e mësipërme (sipas paragrafit 1 dhe 3 dhe nëse gjatë periudhës provuese ka funksionuar marrëdhënia e fëmijës me adoptuesin);

Neni 22

Deklarimi i braktisjes

1. Deklarimi i braktisjes bëhet në formë të shkruar dhe i dorëzohet gjykatës në procedurë për adoptim;
2. Deklarimi i braktisjes nuk mund të bëhet me kusht dhe me përcaktimin e kohës e as nuk mund të bëhet nëpërmjet përfaqësuesit. Ai është i parevokueshëm për atë sa pëlqimi nuk është dhënë me lajthim apo me shtrëngim ose mashtrim;
3. Përjashtimisht deklarimi i braktisjes mund të tërhiqet nga prindi apo prindërit bashkërisht deri në momentin e marrjes së vendimit nga Gjykata, nëse Gjykata vlerëson në bazë të rrethanave të reja të krijuara që adoptimi nuk do të ishte në interesin më të mirë të fëmijës;
4. Nëse personi që jep deklaratën e braktisjes është me aftësi të kufizuar deklarata e tij kërkon miratimin e përfaqësuesit të tij ligjor/kujdestarit;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Përveç proceseve që kanë të bëjnë me deklarin e braktisjes, e drejta e fëmijës për të pasur informacione identifikuese në lidhje me adoptimin e tyre duhet të ofrohet përmes legjislacionit

dhe/ose politikës. Një dosje e të dhënave të adoptimit duhet të krijohet nga MPMS-ja. Kjo duhet të jetë në formën e një dosje/regjistri qendror të të gjitha informacioneve në lidhje me adoptimin e një fëmije. Dosja do t'i përmbajë të gjitha dokumentet ligjore dhe sociale. Kur fëmija mbush moshën madhore, adoptuesi do të ketë të drejtë të bëjë kërkesë në MPMS duke kërkuar informacion nga dosja e tij/saj e adoptimit. Në një mënyrë të ngjashme, prindërit biologjik mund të bëjnë kërkesë, dhe nëse adoptuesi i rritur pranon, mund të marrin informacione në lidhje me adoptimin.

Neni 23

Konfidencialiteti dhe mbrojtja e të dhënave

1. Gjykata kompetente dhe organi i kujdestarisë janë përgjegjës për mbrojtjen e të dhënave dhe privatësinë e informacioneve, të mbledhura gjatë procesit të adoptimit;
2. Vendimi mbi adoptimin u dorëzohet vetëm palëve të cilat marrin pjesë në procedurën e adoptimit në pajtim me ligjin;
3. Në procedurën e themelimit të adoptimit përjashtohet publiku;
4. Të dhënat që përmban procesverbali për themelimin e adoptimit, provat me shkrim dhe dokumentet tjera për themelimin e adoptimit janë konfidenciale dhe të mbrojtura sipas ligjit;
5. Shikimi i këtyre dokumenteve do ti lejohet vetëm adoptuesit, të adoptuarit, dhe përfaqësuesve ligjor;
6. Të dhënat për adoptimin dhe rrethanat e tij nuk duhet të zbulohen ose hetohen pa pëlqimin e adoptuesit dhe fëmijës përveç nëse këtë e kërkojnë arsye të veçanta të interesit publik;
7. I adoptuari ka të drejtë në qasje në të gjitha informatat lidhur me adoptimin e tij dhe me kërkesë të tij do ti ofrohen informata personale për prindërit e tij biologjik, pasi të ketë mbushur moshën 18 vjet;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Regjistri i sugjeruar i adoptimit do të ruajë integritetin dhe mbrojtjen e informacionit të adoptimit sipas nevojës.

Neni 24

THEMELIMI I ADOPTIMIT DHE EFEKTET E TIJ

Miratimi i kërkesës për adoptim

1. Nëse gjykata konstaton se janë plotësuar kushtet për adoptim të parapara me këtë Ligj do të themelojë adoptimin;

2. Për themelimin e adoptimit nevojitet prania e adoptuesit, e bashkëshortit të tij, e kujdestarit ligjor të të adoptuarit, si dhe prania e të adoptuarit nëse është më i vjetër se 10 vjet;
3. Me përfundimin e procedurës së adoptimit duhet të nënshkruhet procesverbali nga palët dhe duhet t'u lexohet personave prezentë;
4. Pas përfundimit të procesit gjykata merr aktgjykim mbi themelimin e adoptimit;

Neni 25

Procesverbali

1. Për themelimin e adoptimit mbahet procesverbali i veçantë;
2. Procesverbali i themelimit të adoptimit përmban të dhënat për të gjitha veprimet e marra, për të gjitha informatat e mbledhura nga gjykata dhe për deklaratat dhe marrëveshjet e të adoptuarit dhe prindërve si dhe shpalljen përfundimtare të adoptimit;
3. Procesverbali për themelimin e adoptimit ofron të dhëna për prindërit e të adoptuarit si dhe të dhëna për palën adoptuese;
4. Procesverbali duhet të nënshkruhet nga të gjithë personat të cilët kanë qenë të involvuar në procesin e adoptimit, si dhe nga gjyqtari i cili e ka zhvilluar procedurën;
5. Gjykata është e detyruar të mbajë të gjitha shënimet dhe t'i ruajë dokumentet për personat e adoptuar dhe procesin e adoptimit; (neni 187 te jete i njejte)

Neni 26

Regjistrimi

Gjykata kompetente ia dërgon menjëherë procesverbalin për themelimin e adoptimit organit kompetent për regjistrim në librin amëz të të lindurve, palës dhe Organit të Kujdestarisë. Pala adoptuese regjistrohet si prind i të adoptuarit

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Privatësia e adoptimit duhet të krijohet në bazë të parimit të mbajtjes së informacionit për adoptim nga sytë kureshtarë të publikut dhe jo nga palët që kanë një interes të qartë për adoptim. Proceset për të siguruar mirëqenien e fëmijës, familjes biologjike dhe familjes adoptuese do të shërbejnë nga mirëmbajtja e regjistrave të adoptimit në një mënyrë konfidenciale. Nëse është në interes të fëmijës, kur lind situata e tillë, MPMS-ja do të rishikojë nevojën dhe të sigurojë informacione nga dosja (për shembull informacion shëndetësor).

Fëmijëve të adoptuar do t'u jepet respekt në të gjitha fushat e jetës së tyre, përfshirë të drejtën për një identitet të ri me një certifikatë lindjeje me mbiemrin e tyre adoptues. Në rastin e një foshnjeje, prindi i adoptuar mund ta emërojë fëmijën, fëmijëve mbi moshën gjashtë muajsh duhet t'u ndryshohet emri me kujdes, ndërsa fëmijët më të vjetër mund të i pyesin për ndryshimin e emrit.

Neni 27

Nuk ka themelim të adoptimit pas vdekjes së fëmijës

Nuk mund të ketë themelim të adoptimit pas vdekjes së fëmijës.

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Përtej fushëveprimit të ndërprerjes së një adoptimi në kohën e vdekjes së një fëmije, është me rëndësi që të zhvillohet një Panel për Rishikimin e Vdekjes së Fëmijës. . Shqyrtimi i rrethanave që lidhen me vdekjen e një fëmije nën mbikëqyrje të një QPS-je duhet të bëhet nga një panel i specializuar i cili mund të bazohet në ekspertizën e Ekipeve Multidisiplinare.

Neni 28

Refuzimi i kërkesës për adoptim

1. Nëse gjykata në bazë të provave të siguruara dhe të bashkangjitura, dhe mendimit të marrë sipas detyrës zyrtare dhe vlerësimit së të gjitha rrethanave të tjera të konstatuara në procedurën e cila i paraprinë themelimit të adoptimit, kushtet e përcaktuara me këtë ligj për adoptim ose se adoptimi nuk është i dobishëm për të adoptuarin, do të marrë aktvendimin për refuzimin e kërkesës për adoptim;
2. Kundër aktvendimit për refuzimin e kërkesës për adoptim mund të ushtrohet ankesë brenda afatit prej 15 ditësh nga dita e marrjes së aktvendimit.

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Nevojiten udhëzime të qarta mbi kushtet me të cilat refuzohet adoptimi dhe një kërkesë për rishqyrtim. Avokati i fëmijës këshillohet për të gjitha çështjet e adoptimit të një fëmije. Fëmijët pa marrëdhënie juridike (që nuk janë të adoptuar, nuk kanë kujdestari, kanë prindër biologjik pa të drejta mbi ta) dhe që janë në mbrojtje të MPMS-së kanë të drejtë t'i gëzojnë të njëjtat privilegje si çdo fëmijë tjetër në shtetin që vepron si prind i përbashkët. Shteti si prind i përbashkët do të sigurojë atë që çdo prind i arsyeshëm do të bënte.

Neni 29

Efekti ligjor mbi statusin

1. Nëse fëmija adoptohet nga bashkëshortët ose nëse bashkëshorti e adopton fëmijën e bashkëshortit tjetër, ai fëmijë e fiton statusin ligjor të fëmijës së përbashkët të bashkëshortëve;
2. Në raste tjera, fëmija e fiton statusin ligjor të fëmijës të prindit adoptues;
3. Në të gjitha rastet nga paragrafi (1) i këtij neni, bashkëshortët kanë të drejtë në kujdes të përbashkët prindëror, në rastet nga paragrafi (2) i këtij neni prindi adoptues ka të drejtë në kujdes prindëror;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve;

Këto adoptime në përgjithësi referohen si adoptime në familje. Interesi më i mirë i fëmijës duhet të mirret parasysh në këto adoptime.

Neni 30

Shuarja e marrëdhënieve të fëmijës me të afërmit dhe kërkesat

1. Me themelimin e adoptimit, marrëdhënia ligjore mes fëmijës dhe parardhësve të tij dhe të kushërinjve të tij shuhet së bashku me të drejtat dhe detyrimet që rrjedhin nga kjo;
2. Përfundimisht nga paragrafi 1 i këtij neni, nëse është në interesin e fëmijës si i adoptuar, ai mund të vazhdojë dhe inkurajohet të mbajë lidhje me familjen dhe të afërmit e tij pa kufizime;
3. Kërkesat e fëmijës të cilat janë bërë para adoptimit veçanërisht ato që kanë të bëjnë me anuitetet, pensionin për bonjak dhe pagesat tjera periodike që korrespondojnë, nuk do të preken me adoptim, kjo nuk do të zbatohet për kërkesat për mbajtje;

Neni 31

Vazhdimi i marrëdhënies me të kushërinjtë

1. Nëse prindërit adoptues janë kushërinj të shkallës së tretë të fëmijës në vijë të gjakut ose nga martesë, do të ndërprehet vetëm marrëdhënia mes fëmijës dhe parardhësve të tij në njërin anë dhe prindërve të tij në anën tjetër, juridikisht përfundojnë së bashku me të drejtat dhe detyrimet që dalin nga kjo;
2. Nëse bashkëshorti e adopton fëmijën e bashkëshortit tjetër, marrëdhënia nuk shuhet juridikisht në raport me kushërinjtë e prindit fillestar nëse ky prind e ka pasur kujdesin prindëror dhe ka vdekur;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

MPMS-ja dhe Gjykata janë të detyruar të bëjnë një përcaktim të interesit më të mirë në lidhje me shkallën e vazhimit të marrëdhënieve të një fëmije për adoptim. Të gjitha vendimet për mbajtje dhe vazhdimin e kontakteve pas adoptimit duhet të bazohen në të drejtën e fëmijës për identitet siç përcaktohet në KNDF dhe standardin e interesit më të mirë. MPMS-ja duhet të zhvillojë udhëzime për të drejtat e fëmijëve bazuar në praktikën më të mirë në lidhje me sinjeritetin në adoptim. Avokati i pavarur i Fëmijës duhet të luajë rol aktiv në përcaktimin e shkallës së sinjeritetit.

Neni 32

Mbiemri i fëmijës

1. Fëmija e merr mbiemrin e personit adoptues sikur të ishte mbiemri i tij;
2. Nëse çifti i martuar adopton fëmijë ose nëse njëri nga bashkëshortët e adopton fëmijën e bashkëshortit tjetër dhe bashkëshortët nuk kanë mbiemër të përbashkët të

martësës, ata duhet të përcaktojnë mbiemrin e lindjes së fëmijës duke bërë deklaratë në gjykatë para se të vendoset për adoptimin;

3. Gjykata mundet gjatë vendosjes për adoptim:

3.1 Familja adoptuese, me pëlqim të fëmijës vendos ti jap mbiemrin e ri para ose pas mbiemrit të mëparshëm, nëse kjo është në interes të mirërritjes së fëmijës;

3.2 Kur i adoptuari është më i vjetër se dhjetë vjet, pëlqimi i tij kërkohet për ndryshimin e mbiemrit;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Të gjithë fëmijët adoptues kanë dy identitete. Identiteti i parë përfshin informatat nga familja biologjike. Identiteti i dytë përfshin procesin të cilin fëmijët adoptues e përjetojnë përmes procesit të adoptimit. Zhvillimi i shëndetshëm për fëmijën adoptues kërkon integrimin psikologjik të të dy identiteteve në qenien e tyre të adoptuar. Mbiemri bëhet simbolikë e identitetit të integruar. Punëtorët socialë të QPS-së kanë nevojë për trajnim për adoptimin për të mbështetur zhvillimin e fëmijës së adoptuar.

Neni 33

Shuarja e adoptimit

Marrëdhënia e adoptimit mundet të shuhet vetëm në bazë të rregullave të neneve të mëposhtëme...

Neni 34

Anulimi i adoptimit

1. Gjykata mundet të anulojë marrëdhënien e adoptimit në bazë të kërkesës, nëse kjo ka qenë e themeluar pa kërkesë të adoptuesit, pa pëlqimin e fëmijës ose të aktit të nevojshëm (vendimi mbi heqjen e të drejtes prindërore ose vendimi mbi heqjen e zotësisë së veprimit të prindit biologjik);
2. Kërkesa të cilës i mungon pëlqimi ose akti i nevojshëm është e pavlefshme vetëm nëse deklaruesi;
3. Deklarata e pëlqimit apo deklarata e Braktisjes është e pavlefshme nëse deklaruesi:
 - 3.1 në kohën e deklarimit ka qenë në gjendje të pavetëdijshme ose të paaftësisë së përkohshme, çrregullimeve të përkohshme të shëndetit mendor, ose nëse fëmija më i ri se 10 vjet ose i paaftë për të vepruar e ka dhënë personalisht pëlqimin e tij dhe të vendimit të bërë për këtë arsye;
 - 3.2 ka dështuar të kuptojë procedurat e adoptimit ose edhe pse ai ka qenë në dijeni për këtë, nuk ka pasur për qëllim të kërkojë adoptim ose të shpreh pëlqimin e tij për procedurat e adoptimit;
 - 3.3 ka bërë gabim lidhur me identitetin e fëmijës ose fëmija që adoptohet ka bërë gabim lidhur me identitetin e adoptuesit;

- 3.4 është shtyrë të bëjë deklaratë në mashtrim lidhur me rrethanat materiale;
- 3.5 padrejtësisht me kërcënim është shtyrë të bëjë deklaratë;
4. Anulimi mund të mos bëhet nëse deklaruesi e ka konfirmuar kërkesën, pëlqimin ose deklaratën pas shuarjes së metave të përmendura në paragrafin (3) të këtij neni;
5. Padia për anulim mund të paraqitet brenda afatit prej gjashtë muajsh nga dita kur është marrë në dijeni shkaku i anulimit e më së voni brenda prej një viti nga data e themelimit të adoptimit;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

MPMS-ja në kohën e ndërprerjes së adoptimit bëhet prind i përbashkët për fëmijën deri në kohën kur fëmija vendoset përsëri për adoptim ose arrin moshën madhore.

MPMS-ja duhet të zhvillojë politikë dhe udhëzime për menaxhimin e rasteve kur adoptimi është ndërprerë, të cilat duhet të përfshijnë të drejtat e vazhdueshme të fëmijës për të jetuar në përkujdesje të bazuar në familje.

Neni 35

Shuarja ex officio

1. Gjykata kompetente gjatë moshës së miturisë mund të shuajë marrëdhënien e adoptimit me procedurë të rregullt, nëse për çfarëdo arsye kjo bëhet e nevojshme për mirëqenien e fëmijës;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Kjo mund të përfshijë raste kur prindërit adoptues abuzojnë ose braktisin një fëmijë. Hulumtimi mbi traumën sekondare të përjetuar nga punëtorët socialë tregon se vendosjet e dështuara janë përjetuar nga punëtori social si dështim personal dhe punëtori mund të përfitojë nga mbikëqyrja mbështetëse e pavarur.

Neni 36

Pasojat e shuarjes

1. Shuarja ka efekt vetëm për të ardhmen. Nëse Gjykata e shuan marrëdhënien e adoptimit, kjo ka efekt të njëjtë si shuarje e marrëdhënies së adoptimit para vdekjes;
2. Me shuarjen e adoptimit, marrëdhënia e fëmijës dhe pasardhësve të tij me kushërinjtë e mëparshëm bazuar në adoptim ndërprehet së bashku me të drejtat dhe detyrat e krijuara;

3. Në të njëjtën kohë marrëdhënia mes fëmijës dhe pasardhësve të tij dhe kushërinjtë në vijë gjaku së bashku me të drejtat dhe detyrat që dalin nga kjo ripërtërihen me përjashtim të autoritetit prindëror i cili varet vetëm nga e drejta për kujdes;
4. Gjykata do t'ia kthejë kujdesin prindëror prindërve biologjik, përderisa kjo nuk është në kundërshtim me mirëqenien e fëmijës, në të kundërtën do të emërojë një kujdestar;
5. Gjykata do ta caktojë një kujdestar të përkohshëm në rast se fëmijës së adoptuar para procedurës së adoptimit iu është hequr e drejta prindërore dhe është shpallur si i braktisur;
6. Nëse prindërit adoptues janë qift i martuar dhe shuarja prek vetëm të drejtat e njërit bashkëshort, efektet e cekura në paragrafin (2) rezultojnë vetëm në mes fëmijës dhe pasardhësve të tij në njërën anë dhe bashkëshortit të këtij të fundit dhe kushërinjve të tij në anën tjetër; efektet nën paragrafin (3) nuk rezultojnë;

Neni 37

Pasojat në mbiemër

1. Me shuarjen e adoptimit, fëmija humb të drejtën të bartë mbiemrin e adoptuesit si mbiemër të tij;
2. Gjykata kompetente mundet me kërkesë të fëmijës, të vendosë që fëmija të mbajë mbiemrin që e ka fituar përmes adoptimit, nëse fëmija ka interes të arsyetuar që ta bartë këtë mbiemër;

Neni 38

Nuk mund të ketë vërtetim të amësisë dhe të atësisë pas adoptimit

Pas adoptimit nuk lejohet vërtetimi i amësisë ose atësisë së fëmijës së adoptuar.

Neni 39

Në Ligj neni 203 ndryshohet si vijon:

Neni 203.

Parimet e kujdesit alternativ

1. Çdo fëmijë dhe i ri duhet të jetojë në një mjedis mbrojtës, përkrahës dhe përkujdesës që promovon dhe zhvillon potencialin e tij/saj të plotë. Fëmijët pa kujdes prindëror apo pa kujdes të përshtatshëm janë në rrezik të veçantë për t'u mohuar nga një mjedis i tillë;
2. Kur familja e fëmijës nuk është në gjendje, edhe pas ofrimit të mbështetjes së duhur, të ofrojë kujdes të përshtatshëm për fëmijën, ose braktisin ose heqin dorë nga fëmija, institucionet janë përgjegjëse për mbrojtjen e të drejtave të fëmijës dhe sigurimin e duhur të kujdesit alternativ, me

ose nëpërmjet autoriteteve lokale kompetente apo subjekteve të autorizuar siç janë organizatat e shoqërisë civile. Institucionet janë përgjegjëse për të ofruar ambient të sigurtë, mirëqenie dhe zhvillim të çdo fëmije të vendosur në kujdesin alternativ dhe monitorimin/rishikimin e rregullt të kësaj vendosje;

3. Interesi më i mirë duhet të jetë konsiderata mbizotëruese gjatë gjithë procedurës dhe veprimeve që ndërmirren për fëmijët e privuar nga kujdesi prindëror;
4. Fëmija duhet të konsultohet dhe dëgjohet si dhe pikëpamjet e tij / saj do të merren parasysh në përputhje me moshën dhe pjekurinë e tij / saj;
5. Institucionet marrin masa të përshtatshme për të parandaluar ndarjen e fëmijëve nga prindërit e tyre veçanërisht:

a) duke mbështetur familjen, kapacitetet e të cilave janë të kufizuara nga faktorë të tillë si varfëria, pa aftësia, keqpërdorimi me medikamente, keqpërdorimi me narkotikë, substanca psikotrope dhe analoge dhe alkoolit, diskriminimi etnik;

(b) Të sigurojë kujdes dhe mbrojtje të përshtatshme për fëmijët e cenueshem, të tillë si fëmijë viktimë të abuzimit dhe shfrytëzimit, fëmijët e braktisur, fëmijët në situatë rruge, fëmijët e pashoqëruar dhe të ndarë, fëmijët e zhvendosur dhe fëmijët e refugjatëve, fëmijët e azil-kërkuesit, ose fëmijët që jetojnë me ose preken nga HIV / AIDS dhe sëmundje serioze si dhe çdo gjendje tjetër që cenon mirëqenien e fëmijës;

7. Përshtatshmëria e familjes me fëmijën që ka të përbashkët prejardhjen etnike, gjuhësore, kulturore dhe religjioze është e dëshirueshme;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Qëllimi i nenit 39 është të realizohet një program i fuqishëm strehimi. QPS-të dhe komunat janë përgjegjëse për të zhvilluar një plan lokal për të rekrutuar, trajnuar, mbështetur dhe mbajtur prindërit strehues. Të gjitha detyrat e tjera thelbësore që lidhen me mbajtjen e një programi të strehimit pritet të kryhen nga specialistë të mbrojtjes së fëmijëve që punojnë për QPS. Plani lokal i strehimit do t'i dërgohet MPMS-së i cili do të sigurojë një buxhet të aprovuar për të paguar shërbimet. Të gjitha planet komunale për skemat e strehimit duhet të jenë në përputhje me standardet kombëtare të strehimit. Planet mund të përfshijnë kontraktimin me OJQ-të lokale. MPMS-ja rezervon të drejtën t'i aprovojë planet komunale dhe MPMS-ja është përgjegjëse për pajtueshmërinë me planin dhe mbikëqyrjen e buxhetit. MPMS-ja mund të kontraktojë me një OJQ (siç është OFAP) që mundet të sigurojë shërbime kombëtare, siç janë rekrutimi i prindërve strehues dhe ofrimi i shërbimeve.

Shërbimi më i mirë i strehimit është vetëm një fushë e mbrojtjes së fëmijëve. Fushat e parandalimit të largimit të fëmijëve nga familjet mbështetëse (ruajtja e familjes) dhe përdorimi i strehuesve familjar tek farefisi dhe pushimi i shkurtër/lehtësimi janë thelbësore, së bashku me shërbimet intensive të ribashkimit për të siguruar një program gjithëpërfshirës të mbrojtjes së fëmijëve. MPMS-ja do të sigurojë një plan kombëtar për mbrojtjen e fëmijëve dhe shërbimet e strehimit i cili duhet të përfshijë një vazhdim të shërbimeve të tjera të mbrojtjes së fëmijëve, siç janë pushimi i shkurtër ose lehtësimi/kujdesi i përkohshëm nga të tjerët.

Neni 40

Në Ligj pas nenit 203 shtohet neni i ri “203a” si vijon:

Neni 203a

Llojet e kujdesit alternativ

Llojet e kujdesit alternativ janë: strehimi familjar tek farefisi, strehimi familjar në familjen tjetër, strehimi rezidencial dhe jetesa e pavarur e mbikëqyrur.

Neni 41

Në Ligj pas nenit 203a shtohet neni i ri “203b” si vijon:

Neni 203b

Parimet mbi Strehimin familjar

- (1) Vendosja e fëmijës në familje është formë e organizuar shoqërore e përkujdesjes së fëmijëve në familjen tjetër;
- (2) Fëmijët pa prindër ose pa kujdes prindëror dhe fëmijët zhvillimi i të cilëve është penguar nga rrethanat në familjen e tyre, vendosen në familjen tjetër për t’ua siguruar kushtet e domosdoshme për zhvillimin, edukimin dhe aftësimin e tyre për jetë dhe për punë të pavarur;
- (3) Në familjen tjetër mund të vendosen fëmijët e lënë pasdore në edukimin, si dhe fëmijët me zhvillim të penguar;
- (4) Gjendja materiale e prindërve nuk mund të jetë arsye për vendosje në familjen tjetër. Familja, fillimisht do të përkrahet me të gjitha mjetet e ndihmës sociale;
- (5) Të drejtat dhe detyrat e prindërve dhe kujdestarit të fëmijës në përputhje të dispozitave të kësaj pjese të ligjit, kufizohen për kohëzgjatjen e vendosjes në familje;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Për të përmbushur qëllimin e plotë të kujdesit alternativ shërbimet e strehimit të përgjithshëm dhe strehimit të specializuar duhet të zhvillohen dhe mbështeten. Shërbimet e strehimit të specializuar të tilla si Strehimi Familjar për Trajtimin Shumëdimensional (dhe tani referuar si Strehimi Familjar për Trajtim nga Qendra e Mësimore Sociale në Oregon) kërkojnë trajnim të specializuar dhe mbështetje "të manualizuar" për fëmijën dhe strehuesin nga ekipi kujdestar (Strehimi Familjar për Trajtim, 2019). Nevojiten forma të tjera të strehimit, siç është strehimi familjar i foshnjave që çon në adoptim, strehimi familjar afatshkurtër, strehimi familjar afatgjatë dhe lehtësimi. Fëmijët duhet të vlerësohen për nivelin e duhur të përkujdesjes nga punëtorët socialë të shkathët e profesionistë. MPMS-ja duhet t'i rishikojë të dhënat nga QPS-të për të përcaktuar nevojën për secilën formë të përkujdesjes që përcakton numrin e prindërve strehuesë që do të duhen të rekrutohen krahas nevojave.

Neni 42

Në Ligj pas nenit 203a shtohet neni i ri "203b" si vijon:

Neni 203b

Strehimi familjar

“(1) Strehimi familjar është formë alternative e mbrojtjes sociale për fëmijët pa përkujdesje prindërore, të keqtrajtuar, të lënë pasdore, dhe fëmijet prindërit e të cilëve për çfarëdo arsye janë të penguar në ushtrimin e të drejtës prindërore;

(2) Strehimi familjar është formë e mbrojtjes së fëmijëve që nënkupton vendosjen e përkohshme të fëmijës në familje tjetër atëherë kur qëndrimi i fëmijes në familjen biologjike është i pamundur;

(3) Familjet strehuese janë familje alternative që përzgjidhen, vlerësohen, trajnohen nga QPS-të komunale dhe aprovohen nga Organi administrativ qendror i cili vepron në (MPMS), të cilat janë të gatshme për përkujdesje të fëmijëve pa përkujdesje prindërore për një periudhë të caktuar kohore;

(4) Familje strehuese nënkupton prindërit strehues që përzgjedhen, trajnohen, aprovohen, monitorohen dhe përkrahen rregullisht si dhe aftësohen në mënyrë specifike për fëmijët pa përkujdesje prindërore: të posalindurit dhe foshnjat; me aftësi të kufizuara; viktimat e dhunës në familje; abuzuar; keqtrajtuar; të lënë pasdore; të pashoqëruar; viktimë e trafikimit me qenie njerëzore (pa rrezikshmëri); prindërit e të cilëve janë të penguar në ushtrimin e të drejtës prindërore;

(5) Strehimi Familjar përfshin strehimin familjar tek farefisi, strehimin familjar në familje tjetër.

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Ndër format e strehimit familjar që Kosova duhet t'i zbatojë është strehimi lehtësues i përkohshëm/për pushim të shkurtër (respite fostering), gjithashtu i njohur si shërbim strehimi për pushim të shkurtër për familjet që prindërojnë fëmijë me aftësi të kufizuara. Të paktën për familjet me një fëmijë me aftësi të kufizuara kërkesat e kujdesit janë shumë të lodhshme, duke lënë kështu pak kohë për t'u kujdesur për veten, anëtarët e tjerë të familjes dhe kohën për t'i përfunduar punët e jetesës së përditshme. Shërbimet lehtësuese mund të ndihmojnë. Si përmbledhje, pushimi i shkurtër ose pushimi lehtësues ka dalë të jetë një burim pozitiv për familjet në prag të braktisjes së një fëmije me paaftësi. Këto shërbime ndihmojnë në parandalimin e ndarjes familjare dhe vendosjes së kujdesit jashtë shtëpisë (Webb & Aldgate, 1991).

Nëse u sigurohet strehimi lehtësues i përkohshëm familjeve biologjike, shpenzimet afatgjata të kujdesit qeveritar në shtëpitë e grupeve të vogla dhe përfundimisht kujdesi institucional për personin me aftësi të kufizuara si i rritur mund të zvogëlohet ose eliminohet. Strehimi lehtësues i përkohshëm është vetëm një shërbim për t'i mbrojtur të drejtat e fëmijës me aftësi të kufizuara duke promovuar kujdes gjithëpërfshirës siç përcaktohet në KNDF. Zhvillimi i fëmijës me aftësi të kufizuara duhet të shihet në një kontekst më të gjerë shoqëror dhe jo si një "problem" me fëmijën. "Qasja e të drejtave të njeriut ndaj aftësisë së kufizuar ka çuar në një zhvendosje të përqendrimit nga kufizimet e një fëmije që vijnë nga dëmtimet, deri te pengesat brenda shoqërisë që e ndalojnë fëmijën të ketë qasje në shërbimet themelore sociale, *siç janë lehtësimi i përkohshëm*, zhvillimi i potencialit sa më të plotë dhe gëzimi i të drejtave të tij/saj. Ky është thelbi i modelit shoqëror të aftësisë së kufizuar (Innocenti, 2005, f.14)."

Neni 44

Në Ligj neni 204 ndryshohet si vijon:

Neni 204.

Vendosja

1. Fëmijëve pa përkujdesje prindërore, deri në moshën 18 vjeçare, u garantohet vendosja në strehim familjar deri sa të bëhet një zgjidhje tjetër apo formë tjetër e mbrojtjes afatgjate;
2. Vendosja në strehim familjar, përjashtimisht nga dispozita e paragrafit 1 i këtij neni, mund të vazhdojë edhe pas arritjes së moshës 18 vjeçare, në rastet kur fëmija është duke vijuar shkollimin e rregullt dhe kur fëmija ka pengesa në zhvillimin psiko- fizik dhe nuk është në gjendje të përkujdeset për veten e tij/saj dhe nuk është në gjendje të mbrojë të drejtat e tij/saj. Neni 290 dhe 291 duhet të bazohemi në këto dy nene;

3. Fëmijëve në strehim familjar u garantohet, kujdesi, mbrojtja, edukimi, arsimimi dhe mbështetja drejt zhvillimit të shkathtësive për jetë të pavarur;
4. Vendosja e fëmijës është e mundshme në familjen strehuese me dy apo njërin prind.
5. Pas vendosjes së fëmijës në familjen tjetër, Organi i Kujdestarisë ndërmerr menjëherë të gjitha masat e domosdoshme që të adresojë dhe në të ardhmen të menjanojë të gjitha rrethanat të cilat e kanë bërë të domosdoshme vendosjen në strehim familjar;
6. Vendosja e fëmijës në familjen strehuese do të bëhet kur prindi strehues i plotëson të gjitha kushtet e parashikuara me kete ligj. Neni 205
7. Me vendosjen e fëmijës në familjen strehuese, fëmija i strehuar bëhet anëtar i barabartë me anëtarët e tjerë të familjës strehuese;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Siç u përmend, procesi për planifikimin e qëndrueshmërisë duhet të zhvillohet për mirëqenien e fëmijës. Derisa shërbimet e strehimit familjar zgjerohen në Kosovë, krijimi i një dokumenti që artikulon të drejtat e prindit strehues duhet të zhvillohet. Prindërit strehues duhet të respektohen dhe të shihen si anëtarë me vlerë të ekipit të mbrojtjes së fëmijëve.

Neni 45

Në Ligj shtohet neni i ri si vijon:

Numri i fëmijëve të vendosur në një familje strehuese

- (1) Në një familje strehuese mund të vendosen me se shumti 3 fëmijë, ashtu që numri i përgjithshëm i fëmijëve, përfshirë edhe fëmijët e vet familjes strehuese të mos jetë më i madh së pesë;
- (2) Përfshirë, nga dispozita e paragrafi 1 të këtij neni, në familjen strehuese mund të vendosen më shumë se tre fëmijë vetëm atëherë kur fëmijët janë motra dhe vëllezër në mes vete;
- (3) Familja strehuese e cila ka në përkujdesë tre fëmijë strehues mund të përkujdeset vetëm për një fëmijë me aftësi të kufizuara;
- (4) Familja strehuese vetëm me një prind mund të përkujdeset maksimum për dy fëmijet e që njeri prej tyre mund të jetë fëmijë me aftësi të kufizuara;
- (5) Përfshirë, nga dispozita e paragrafit 4 të këtij neni, familja strehuese tek farefisi, me një prind, mund të kujdeset për një numër më të madh të fëmijëve nëse kjo është në interesin më të mirë të fëmijëve, e nëse i plotëson kushtet të përcaktuara në Neni 205

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Me zhvillimin e shërbimeve të specializuara të strehimit familjar, neni që rregullon numrin e fëmijëve të vendosur në një shtëpi strehuese mund të rishikohet për të lejuar vendosjen e deri në gjashtë fëmijë nëse QPS-ja me miratimin e MPMS-së përcakton, se mund të ketë nevojë për më shumë fëmijë në vendosje, për shembull të rinjtë që përgatiten për jetë të pavarur apo vendosja në një shtëpi/familje e motrave dhe vllazërve. MPMS-ja duhet të sigurojë një proces të lejushmërisë dhe t'i rishikojë kërkesat nga një punëtorë social i QPS-së për të zgjeruar numrin e fëmijëve në një shtëpi/familje strehuese. Është i nevojshëm kujdesi i duhur nëse kërkohet një lejushmëri e tillë për të zgjeruar aftësinë e familjeve strehuese për t'u kujdesur për fëmijë shtesë.

Neni 46

Në Ligj neni 205 ndryshohet si vijon:

Neni 205.

Të drejtat dhe detyrimet e prindërve strehues

- (1) Prindërit strehues duhet të licensohen për ofrimin e shërbimeve të strehimit familjar përjashtimisht nuk kërkohet licencë për strehuesit familjar tek farefisi;
- (2) Bazuar në trajnimet e kompletuara, Autoriteti përkatës do të lëshojë licensën tek kandidatët që mund të ofrojnë shërbime të strehimit familjar meqë rast bëhet edhe evidentimi i saktë në regjistër të Autoritetit përkatës si familje e licensuar strehuese;
- (3) Prindërit strehues duhet t'i përmbushin me sukses detyrimet kontraktuale, posaçërisht në pikëpamje të kujdesit shëndetësor, mirëqenies sociale, të arsimimit dhe të aftësimit të drejtë të fëmijës për jetë të pavarur;
- (4) Prindërit strehues duhet të ofrojnë kujdes të plotë për periudhën e strehimit familjar të fëmijëve, qoftë në afat të shkurtër apo për vendosje afatgjate të tij/saj;
- (5) Prindërit strehues në çdo kohë duhet të bashkëpunojnë në partneritet me Qendrat për Punë Sociale, me prindërit biologjik të fëmijës nëse është e mundur, me OJQ-të dhe shërbimet e tjera të nevojshme të cilat punojnë për avancimin dhe ri-integrimin e fëmijës në familjen e tij biologjike;
- (6) Prindërit strehues duhet të pranojnë udhëzime, nga organi kompetent, për përkujdesjen e fëmijëve, të kërkojnë ndihmë kur ka nevojë dhe të jenë të aftë të veprojnë shpejtë në rastet e situatave emergjente;

- (7) Prindërit strehues kanë për detyrë ta njoftojnë organin kompetent të mbikëqyrjes për çështjet që kanë të bëjnë me gjendjen shëndetësore, edukimin, shkollimin si dhe të gjitha rrethanat që janë me rëndësi për zhvillimin e fëmijës;
- (8) Prindërit strehues kanë të drejtën për mbështetje të vazhdueshme profesionale për kujdesin ndaj fëmijëve;
- (9) Prindërit strehues tek të cilët është vendosur fëmija kanë të drejtë në pagesë për shërbimet e ofruara në kujdes ndaj fëmijës;
- (10) Prindërit strehues duhet të rimbursohen për shpenzimet dhe shërbimet shëndetësore të fëmijëve në strehim familjar;
- (11) Prindërve strehues për ofrim të shërbimit të strehimit familjar do të duhej të ju njihet si përvojë e punës, si një profesion i njohur brenda skemës tatimore dhe pensionale;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Shërbimet e strehimit familjar duhet të zhvillohen me një përqendrim parësor në prindin strehues, i cili është pjesë e nderuar e mbrojtjes së fëmijëve. Kjo deklaratë përcakton rëndësinë e rolit të prindit strehues si një burim i vlefshëm. Kosova është në një pikë kyçe për të përcaktuar nëse prindërit strehuesë janë vetëm vullnetarë të rimbursuar për shpenzimet e përkujdesjes për një fëmijë apo nëse një prind strehues është një punonjës i shtetit me të drejtat e një nëpunësi civil ose nëse sistemi i strehimit familjar mund të ketë të dyja, familje strehuese vullnetare si dhe prindër strehuesë profesionistë.

Neni 47

Në Ligj shtohet neni i ri si vijon:

Strehues familjar nuk mund të jetë:

- (1) Personit të cilit me vendim gjyqësor i është hequr e drejta prindërore;
- (2) Personit të cilit përkohësisht apo plotësisht i është marr zotësia e veprimit;
- (3) Personi që nuk garanton se do të zbatojë obligimet për mirërritjen, edukimin dhe arsimimin e fëmijës së strehuar;
- (4) Personi që lëngon nga ndonjë sëmundje psikike të diagnostifikuar ose ka ngecur në pikëpamje psikike, si edhe personi që lëngon nga sëmundja e cila mund ta vërë në rrezik shëndetin dhe jetën e fëmijës;
- (5) Personi që është i dënuar për veprë penale që i përkasin kapitullit të veprave penale kundër familjes dhe martesës dhe integritetit seksual;
- (6) Personi nuk duhet të jete përdorues i alkoolit apo substancave narkotike;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Kujdesi dhe mbrojtja e fëmijëve duhet të jetë pjesë e vendosjes dhe aprovimit të një prindi strehues. Procesi i vlerësimit duhet t'i adresojë fushat e përmendura më lart dhe të marrë vendime bazuar në provat e marra në procesin e vlerësimit. Përdorimi i një modeli të bazuar në evidenca për vlerësimin e një familjeje për strehimin duhet të përfshijë prindin strehuesë që të sigurojë dokumentet kryesore si; certifikaten e martesës, dokumentet e divorcit, të dhënat shëndetësore, certifikatat e lindjes dhe deklaratat në lidhje me të rriturit në shtëpi që nuk kanë të dhëna penale.

Neni 48

1.Në ligj neni 206 fshihet.

Neni 49

Në Ligj neni 207 ndryshohet si vijon:

Neni 207

Kompetenca Ligjore

- 1) Organi i Kujdestarisë është përgjegjës për mbrojtjen e fëmijëve pa përkujdesje prindërore dhe për vendosjen e tyre në strehim familjar;
- 2) Organi i Kujdestarisë i komunës në territorin e së cilës fëmija ka vendbanimin apo vendqëndrimin, merr vendim për vendosjen e fëmijes në familje strehuese tek te afërmit apo në një familje strehuese tjetër;
- 3) QPS-ja bën rekrutimin, vlerësimin dhe trajnimin e familjeve potenciale për strehim familjar;
- 4) Organi i Kujdestarisë para marrjes së vendimit për vendosje të fëmijë në familjen jashtë familjes biologjike siguron dokumentacionin e plotë mbi të gjitha të dhënat me rëndësi për fëmijën dhe për familjen strehuese;
- 5) Pas marrjes së vendimit për vendosje të fëmijës në familjen strehuese, Organi i Kujdestarisë është i obliguar që të konsumojë të gjitha mundësitë që fëmijën t'a vendos në një familje strehuese brenda komunës ku vepron;
- 6) Në rastet kur në komunën përkatëse nuk ka familje të përshtatshme në atë kohë atëherë Organi i Kujdestarisë bashkëpunon me Organet e Kujdestarisë të komunave tjera për të shikuar mundësinë e vendosjes së fëmijës në një familje strehuese të komunës tjetër.

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Ky nen artikulon rolin juridik të Organit të Kujdestarisë në kryerjen e shërbimeve të strehimit. Siç u diskutua, komuna/QPS-ja duhet të hartojë një plan vjetor të strehimit që të sigurojë burime për strehimin familjar në komunë.

Planet vjetore duhet të adresojnë zbatimin e shërbimeve profesionale për mbrojtjen e fëmijëve, përfshirë ekspertë në vlerësimin e traumës dhe profesionistë aleatë për të mbështetur fëmijën e strehuar në vendosje. Një plan gjithëpërfshirës për mbajtjen e familjes përmes adoptimit duhet të zhvillohet.

Komunat lokale duhet të respektojnë të drejtën e fëmijës së strehuar për të pasur vizita nga familja biologjike, por edhe të drejtën e fëmijës së strehuar për kujdes gjithëpërfshirës ku të tjerët në komunitet (mësuesit, trajnerët e sportit, etj.) kanë luajtur një rol gjatë jetës së tyre. Kujdesi gjithëpërfshirës respekton të drejtën e fëmijës për marrëdhënie të rëndësishme.

Vendosja jashtë komunitetit nuk duhet të jetë opsioni i parë. Sidoqoftë, mundësia për nevojat e fëmijëve mund të tejkalojë burimet lokale, ose nevojat e fëmijëve mund të vendosen jashtë komunitetit për siguri. Shfrytëzimi i shtëpive/familjeve strehuese ndërmjet komunave duhet të bëhet me lejen dhe njohurinë e MPMS-së ashtu siç përcaktohet qartë në politika.

Neni 50

Në Ligj neni 208 ndryshohet si vijon:

Neni 208.

Kontrata me shkrim

(1) Në bazë të vendimit për vendosjen e fëmijës në familje strehuese, Organi i Kujdestarisë lidhë kontratën me shkrim me prindin e vetëm strehues apo dy prindërit strehuese në të cilën do të vendoset fëmija;

Neni 51

Në Ligj pas nenit 208 shtohet nen i ri 208a si vijon:

Neni 208a
E drejta në Vizitë

Prindërit strehues tek të cilët është vendosur fëmija, në marrëveshje me Organin e Kujdestarisë, ka për detyrë që t'i bëjë të mundur vizitat e prindërve të fëmijës dhe anëtarëve tjerë të familjes biologjike apo familjes së gjerë, përveç kur Organi i Kujdestarisë vendos ndryshe për interes dhe mirëqenie të fëmijës.

Neni 52

Në Ligj neni 209 ndryshohet si vijon:

Neni 209.
Përfundimi i vendosjes

(1) Vendosja në familje strehuese përfundon:

1. Me marrëveshjen e palëve kontraktuese;
2. Me heqjen dorë nga kontrata;
3. Me arritjen e moshës madhore të fëmijës, përjashtimisht rasteve të përcaktuara sipas nenit 204;
4. Me aftësimin e tij për jetë të pavarur, ribashkim me familjen biologjike ose kur fëmija emancipohet;
5. Me adoptimin e fëmijës;
6. Me vdekjen e fëmijës ose me vdekjen e anëtarit të familjes strehuese i cili ka lidhur kontratën për vendosjen në familje strehuese;

(2) Në rast të vdekjes së njërit nga prindërit e familjes strehuese nga paragrafi 1 i këtij neni, kontrata për vendosjen në familje strehuese mbetet në fuqi nëse prindi tjetër, brenda afatit prej një muaji e njofton Organin kompetent të Kujdestarisë për vazhdimin e vendosjes së fëmijës në familje strehuese dhe nëse disponon me garancionin se familja strehuese në të ardhmen do t'i plotësojë kushtet e përcaktuara me këtë ligj.

Neni 53

Në Ligj neni 210 ndryshohet si vijon:

Neni 210.
Shuarja e Kontratës

(1) Familja Strehuese në të cilën është vendosur fëmija mund të heqë dorë nga kontrata brenda afatit të parashikuar në kontratë;

(2) Organi i Kujdestarisë mund ta shkëpus kontratën për vendosje në familje strehuese në rastin kur fëmija kthehet në familjen biologjike si dhe në rastet kur rrethanat në familjen strehuese kanë ndryshuar dhe nuk i'u pergjigjen interesit më të lartë të fëmijës;

Neni 54

Në Ligj neni 211 ndryshohet si vijon:

Neni 211.
Heqja dorë nga kontrata

(1) Nëse familja në të cilën është vendosur fëmija pushon të plotësojë ndonjërin prej kushteve nga neni 205 i këtij ligji, përkatësisht nëse nuk është realizuar qëllimi i vendosjes, Organi i Kujdestarisë mund të vendosë për shkëputje të kontratës për vendosjen në familje;

(2) Me vendimin nga paragrafi 1 i këtij neni caktohet dita e pushimit të vendosjes së fëmijës;

3) Organi i Kujdestarisë i cili ka marrë vendimin për shkëputje të kontratës për vendosjen në familjen strehuese, siguron mbrojtjen, kujdesin dhe shkollimin e mëtejshëm të fëmijës deri në një zgjidhje alternative tjetër;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Veçanërisht në rastin e strehimit afatgjatë, ndërprerja e vendosjes duhet të rishikohet me kujdes. Një qasje parandaluese për ndërprerjen e vendosjes afatgjatë të një fëmije duhet të përfshijë ato shërbime të përdorura në ruajtjen e familjes. Fëmijës së strehuar dhe familjes strehuese duhet t'i'u ofrohen të gjitha shërbimet e nevojshme për të parandaluar ndërprerjen. Kjo mund të përfshijë përdorimin e strehimit lehtësues afatshkurtër.

Një akt nenligjor është i nevojshme në raste të ndonje përcarje ahe MPMS-ja duhet të hartojë një deklaratë për mbajtjen/ ruajtjen e familjeve strehuese dhe shërbimet e nevojshme për këto raste.

Neni 55

Në Ligj neni 212 ndryshohet si vijon:

Neni 212. Mbikëqyrja

(1) Organi i Kujdestarisë mbikëqyr zhvillimin e fëmijës, siguron se mbrojtja, kujdesi, edukimi dhe shkollimi i fëmijës bëhet në përputhje me dispozitat e këtij ligji si dhe me dispozitat e kontratës për vendosjen e fëmijës;

(2) Organi i Kujdestarisë ka obligim të ofroj informata thelbësore dhe të domosdoshme familjes strehuese në të cilën është vendosur fëmija për shkaqet që kanë shkaktuar vendosjen e fëmijës;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Të gjithë fëmijët e strehuar, prindërit biologjikë dhe prindërit strehuesë kanë të drejtën e një plani të kujdesit të zhvilluar reciprokisht, i cili përcakton nevojat e zhvillimit të fëmijës dhe ato fusha që duhet t'i adresojë amilja biologjike për të siguruar ribashkimin e familjes.

Mbretëria e Bashkuar zhvilloi një proces regjistrimi të quajtur *Regjistrimet e vlerësimit dhe veprimit*. Ky proces i planifikimit të kujdesit është zhvilluar në disa vende dhe i përmbush standardet e praktikës më të mirë.

Ekzistojnë gjashtë regjistrime të vlerësimit dhe veprimit në lidhje me moshën për fëmijët dhe të njerëzëve në përkujdes. Ato ofrojnë një vlerësim të hollësishëm dhe të strukturuar të progresit të një fëmije në lidhje me shtatë dimensionet e zhvillimit: Shëndeti, edukimi, zhvillimi emocional dhe i sjelljes, marrëdhëniet familjare dhe sociale, identiteti, aftësitë e kujdesit për veten dhe prezantimi social. Rekomandohet që një regjistrim vlerësimi dhe veprimi të bëhet çdo gjashtë muaj për fëmijët e strehuar nën moshën pesë vjeç dhe një herë në vit për fëmijët dhe të rinjtë/rejat në përkujdese mbi moshën pesë vjeç.

Walker, Shemmings, Cleaver, n/d

Përfundimi i regjistrimit bëhet ndërmjet punëtorit social dhe fëmijës dhe sipas rastit me strehuesin dhe/ose prindin biologjik. Regjistrimi u zhvillua si proces i hapur me dokumente në kopje fizike dhe tani është në dispozicion në mënyrë elektronike. Ky është vetëm një shembull i praktikës së mirë kur hartoni një plan kujdesi.

MPMS-ja duhet të zhvillojë një proces të planifikimit të kujdesit për plane uniforme të kujdesit nëpër komuna që të zbatohet nga Organi i Kujdestarisë. Kjo mund të përfshijë zhvillimin e

planeve digjitale të kujdesit dhe ruajtjen e regjistrimeve. Kjo duhet të reflektojë të drejtën e një fëmije për pjesëmarrje në planin e tyre të kujdesit siç parashihet edhe në KNDF.

Neni 56

Në Ligj neni 213 fshihet dhe bashkohet me nenin 205:

Neni 57

Në Ligj neni 214 ndryshohet si vijon:

Neni 214.

Informatat reciproke të organeve kompetente

(1) Nëse vendosjen në familje e ka caktuar një organ, kurse mbikëqyrjen e ushtron organi tjetër, organi i cili e ushtron mbikëqyrjen ka për detyrë që për zhvillimin e fëmijës ta informojë organin që ka caktuar vendosjen në familje;

(2) Nëse organi mbikëqyrës nga paragrafi 1 i këtij neni nxjerr përfundimin se është shkaktuar ndonjë nga kushtet e përcaktuara në nenet 209-211 për zgjidhjen e kontratës, lidhur me këtë gjë pa vonesë e njofton organin që ka caktuar vendosjen në familje;

Neni 58

Në Ligj pas nenit 214 shtohet nen i ri 214a si vijon:

Neni 214a

Strehimi rezidencial

1. Strehimi rezidencial është formë e kujdesit për fëmijët pa përkujdes prindëror që përfshin shërbimet e specializuara, të ofruara në çfarëdo lloj mjedisi/ambienti grupor. Kujdesi rezidencial konsiderohet si formë e kujdesit formal, pavarësisht a ofrohet nga institucionet publike, publiko-private apo nga sektori i shoqërisë civile;

2. Strehimi rezidencial ofron një ambient të sigurtë për fëmijët dhe të rinjtë, të cilët nuk mund të jetojnë në ambientet familjare ose në ambientet e tjera të kujdesit alternativ;

3. Ambientet që ofrojnë strehim rezidencial duhet të jenë të vogla dhe të organizuara rreth të drejtave dhe nevojave të fëmijës në ambiente që i ngjasojnë sa më shumë mjediseve familjare. Qellimi i përgjithshëm i tyre duhet të jetë ofrimi i kujdesit të përkohshëm dhe që kontribon në ribashkim me familje, dhe kur kjo nuk është e mundur, derisa organi i kujdestarisë të vendosë për një formë tjetër të kujdesit alternativ;

3. Strehimi rezidencial përfshinë: vendet e sigurta për kujdes emergjent, qendrat tranzite në situatë emergjente dhe të gjitha ambientet e kujdesit rezidencial afat shkurtër dhe afatgjatë, përfshirë këtu shtëpitë me bazë në komunitet;

4. Format dhe ambienti që ofrojnë shërbime rezidenciale dhe procedurat e themelimit të tyre, rregullohen me akt nënligjor nga Ministria përkatëse për Mirëqenie Sociale;

Neni 59

Në Ligj pas nenit 214a shtohet nen i ri 214b si vijon:

Neni 214b

Strehimi me bazë në komunitet

- (1) Strehimi me bazë në komunitet është kujdes i tipit të hapur i organizuar që përfshin shërbime të intergruara dhe sistematike psikosociale të kujdesit;
- (2) Strehimi me bazë në komunitet ofrohet nga institucionet publike, publiko-private apo nga sektori i shoqërisë civile të licencuara për ofrimin e shërbimeve sociale dhe kujdes familjar për fëmijët për kujdesje prindërore të keqtrajtuar, të lënë pasdore, dhe fëmijët prindërit e të cilëve për çfarëdo arsye janë të penguar në ushtrimin e të drejtës prindërore;
- (3) Strehimi me bazë në komunitet ka për qëllim të krijoj kushte që fëmijet dhe të rinjtë të integrohen plotësisht në jetën në komunitet; të mundësoj zhvillimin dhe promovimin e aftësive, interesat e tyre dhe përgatitjen e tyre të mëtutjeshme për jetë të pavarur përmes fitimit të shkathësive në edukim, profesion dhe jetë sociale; (Tekst për akt nënligjor)

Neni 60

Në Ligj pas nenit 214b shtohet nen i ri 214c si vijon:

Neni 214c

Vendosja

1. Vendosja e fëmijes në strehim rezidencial bazohet në vlerësimin e nevojave, mendimin personal të fëmijes, nevojat për kujdesin primar dhe të sjelljes së fëmijës;
2. Vendosja e fëmijës bëhet në rastet kur një mjedis i tillë është veçanërisht i përshtatshëm, i nevojshëm, konstruktiv dhe në interesin më të mirë për fëmijën;
3. Vendosja dhe ofrimi i shërbimeve që përfshinë shërbimin e specializuar, kujdesin, mbrojtjen, edukimin, arsimimin dhe mbështetje drejt zhvillimit të shkathtësive për jetë të pavarur u

garantohet fëmijës dhe të riut (ME E NDERLIDHE EDHE ME KATEGORITE SI ME LART ---DERI NE MOSHEN 26 VJEQ)

4. Vendosja e fëmijes në Strehimi Rezidencial bëhet me afat deri në 6 muaj. Pas vlerësimit nga Organi kompetent ky afat mund të zgjatet sipas nevojës.

Neni 67

Në Ligj pas nenit 214c shtohet nen i ri 214ç si vijon:

Neni 214ç Kompetenca Ligjore

- (1) Organi i Kujdestarisë i komunës në territorin e së cilës fëmija ka vendbanimin apo vendqëndrimin, merr vendim për vendosjen e fëmijës në strehim rezidencial;
- (2) Organi i Kujdestarisë para marrjes së vendimit për vendosje në strehim rezidencial siguron dokumentacionin e plotë mbi të gjitha të dhënat me rëndësi për fëmijën;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

KNDFlejton forma të kujdesit përtej strehimit familjar, megjithatë nga perspektiva e bazuar në të drejtat, përdorimi i strehimit rezidencial duhet të jetë zgjidhja e fundit dhe nëse përdoret vetëm për periudha të shkurtra kohore me një qëllim specifik, si gjetja e familjes, vlerësimi i specializuar, nevojat për mbrojtje të jashtëzakonshme, etj. Fëmijët kanë të drejtë të jetojnë në një familje dhe qëllimi për të gjithë fëmijët nën nevojë për kujdes dhe mbrojtje duhet të jetë kujdesi i bazuar në familje. MPMS duhet të ushtrojë rolin e saj mbikëqyrës në monitorimin e përdorimit të kujdesit rezidencial. MPMS-ja zhvillon procedurat për strehimin rezidencial dhe duhet të zhvillojë një proces raportimi për t'u këshilluar për përdorimin e strehimit rezidencial nga QPS-ja, arsyet e përdorimit dhe numrin e ditëve të kujdesit. MPMS-ja në këtë rol duhet të marrë një rol aktiv me komunat për të rekrutuar prindër strehuesë.

Neni 62

Në Ligj pas nenit 214ç shtohet nen i ri 214d si vijon:

Neni 214d Të drejtat dhe detyrimet

1. Ofruesi i shërbimeve rezidenciale duhet të licensohet për ofrimin e shërbimeve dhe duhet të ketë të licencuar personelin mbi shërbimet profesionale;

2. Ofruesi i shërbimeve rezidenciale duhet t'i përmbush me sukses detyrimet kontraktuale, posaçërisht në pikëpamje të kujdesit shëndetësor, mireqenies sociale, të arsimimit dhe të aftësimit për jetë të pavarur;
3. Ofruesi i shërbimeve rezidenciale ka për detyrë ta njoftojë organin kompetent të mbikëqyrjes për çështjet që kanë të bëjnë me gjendjen shëndetësore, mirëqenien, arsimimit dhe aftësimit për përfituesit e shërbimeve;
4. Ofruesi i shërbimeve rezidenciale ka për detyrë të bëjë vlerësimin e vazhdueshëm të gjendjes të përfituesit me qëllim që të bëhet riintegrimi në familje apo të bëhet përcaktimi për ndonjë formë tjetër alternative të kujdesit;
5. Licensimi për ofruesin e shërbimeve rezidenciale dhe për personelin mbi shërbimet profesionale, rregullohen me akt nenligjor nga Ministria përkatëse për Mirëqenie Sociale.

Neni 63

Në Ligj pas nenit 214d shtohet nen i ri 214dh si vijon:

Neni 214dh Kontrata me shkrim

- (1) Për marrjen e shërbimeve nga ofruesi i shërbimeve rezidenciale duhet të lidhet kontratë në mes të sektorit jo qeveritar/qeveritar dhe organit kompetent;
- (2) Kontrata duhet të i përfshijë të gjitha palëve që janë të ndërlidhura me ofrimin e këtyre shërbimeve.

Neni 64

Në Ligj pas nenit 214dh shtohet nen i ri 214e si vijon:

Neni 214e E drejta në Vizitë

Ofruesi i Shërbimit Rezidencial tek të cili është vendosur fëmija, ka për detyrë që t'i bëjë të mundur vizitat familjare, përveç kur Organi i Kujdestarisë cakton ndryshe.

Neni 65

Në Ligj pas nenit 214e shtohet nen i ri 214f si vijon:

Neni 214f
Përfundimi i vendosjes

- (1) Organi kompetent përfundon vendosjen e fëmijës në strehim rezidencial atëherë kur pushojnë arsyet për vendosje;
- (2) Organi kompetent përfundon vendosjen me Vendim;
- (3) Vendosja përfundon:
 - 1. Me vendosjen e fëmijës në kujdes tjetër alternativ;
 - 2. Me ribashkimin e fëmiës me familjen biologjike;
 - 3. Me adoptimin e fëmijës;
 - 4. Me konstatimin e gjendjes që qëndrimi i fëmijës në strehim rezidencial nuk është në interesin më të mirë të fëmijës,
 - 5. Me arritjen e moshës madhore, përjashtimisht (me e lidh me fëmijët deri në moshën 26 vjet);
 - 6. Me rastin e vdekjes së fëmijës.

Neni 66

Në Ligj pas nenit 214f shtohet nen i ri 214g si vijon:

Neni 214g
Heqja dorë nga vendosja

- (1) Organi Kompetent mund të vendosë për heqjen dorë nga vendosja në strehim rezidencial nëse ofruesi i shërbimit rezidencial në të cilën është vendosur femija pushon të plotësojë ndonjërin prej kushteve nga neni 214d i këtij ligji, përkatësisht nëse nuk është realizuar qëllimi i vendosjes;
- 2) Organi i kujdestarisë i cili ka marrë vendimin për ndërprerjen e vendosjen në strehim rezidencial, siguron mbrojtjen, kujdesin dhe shkollimin e mëtejshëm të fëmijës;

Neni 67

Në Ligj pas nenit 214g shtohet nen i ri 214h si vijon:

Neni 214h

Informatat reciproke dhe Mbikëqyrja

- (1) Organi i kujdestarisë mbikëqyr ofrimin e shërbimeve dhe zhvillimin e fëmijes si dhe siguron se ofrimi i shërbimeve të specializuara si dhe mbrojtja, kujdesi, edukimi dhe aftësimi i fëmijes bëhet në përputhje me dispozitat e këtij ligji si dhe me qëllimin për vendosjen e fëmijës;
- (2) Organi i kujdestarisë ka obligim të ofroj informata thelbësore dhe të domosdoshme të ofruesit të Strehimit Rezidencial në të cilën është vendosur fëmija për arsyet që kanë shkaktuar vendosjen;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

MPMS-ja ka një rol të rëndësishëm në mbrojtjen e fëmijës, përfshirë të drejtën e fëmijës për t'u vendosur në mjedisin më pak kufizues sipas nevojave të fëmijës. Strehimoret rezidenciale dhe të komunitetit kanë staf me persona, paga e të cilëve është e lidhur me strehimoren e rezidenciale/të komunitetit që ka një regjistrim të caktuar të fëmijëve. Është e zakonshme që personeli dhe administratorët të shmangin shkarkimin e fëmijëve nëse ata janë të lehtë për t'u menaxhuar dhe në përputhje me programin. Për këtë arsye, është thelbësore që mbikëqyrja e jashtme e vendosjes të bëhet nga një palë e caktuar nga MPMS-ja ose përmes rishikimit të vendosjes duke përdorur standardet e artikuluara nga MPMS-ja. Thënë thjesht, mbajtja e shtëpive në grupe të vogla dhe strehimoreve të mbushura plot nuk është asnjëherë arsye për të mos ribashkuar një fëmijë me familjen ose për ta transferuar një fëmijë në një shtëpi strehuese. MPMS-ja në bashkëpunim me Organin e Kujdestarisë duhet të zhvillojë një proces kontrollimi për rishikimin e vendosjeve në përputhje me qëllimin kombëtar të kujdesit të bazuar në familje për fëmijët që kanë nevojë për mbrojtje.

Neni 68

Në Ligj pas nenit 214h shtohet nen i ri 214i si vijon:

Neni 214i

Jetesa e pavarur e mbikëqyrur

- (1) Jetesa e pavarur e mbikëqyrur është formë e kujdesit alternativ si vazhdimësi e përkrahjes për fëmijët që kanë qenë pjesë e ndonjerës prej formave të kujdesit alternativ për të fuqizuar shkathhtësitë e tyre për një jetë të pavarur në një mjedis të sigurtë dhe mbështetës
- (2) Fëmijët të cilët kanë qenë pjesë e formave të kujdesit Alternativ për të cilët nuk është gjetur zgjidhje pas kujdesit afatgjatë, me arritjen e moshës madhore të vazhdoj përkrahja institucionale dhe shoqërore për së paku tre vitet e ardhshme.

- (3) Përkrahja pas periudhës tre vjeçare mund të vazhdohet edhe për një periudhë të caktuar, për rastet specifike pas një rivlerësimi të nevojave të individit nga organi kompetent dhe jo më gjatë se deri në moshën 26 vjeçare.
- (4) Kjo përkrahje do të vazhdohet deri në moshën 26 vjeçare nëse i njëjti është duke vijuar shkollimin.
- (5) Nëse fëmiju i moshës madhore nuk është në gjendje të punojë për shkak të sëmundjes, të metave fizike dhe mentale, dhe i cili nuk ka sasi të mjaftueshme të mjeteve financiare për shpenzimet e tij financiare, përkrahja institucionale dhe shoqërore do të sigurohet deri sa një situatë e tillë të mbarojë.
- (6) Organi kompetent duhet të përcaktoj kategoritë relevante për fëmijë dhe të rinjë që do të përfitojnë nga kjo formë e përkrahjes.

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Personat e rinj, që përgatiten të largohen nga kujdesi, kanë nevojë për mbështetje. Këta të rinj kanë të drejtë për kujdesje të bazuar në familje. Aktualisht ky është një hendek për të rinjtë që largohen nga kujdesi. Këta të rinj janë të papërgatitur dhe shpesh nuk merren parasysh kur konsiderojnë nevojën e tyre për një familje. MPMS-ja duhet të rishikojë me kujdes praktikën aktuale dhe të krijojë burime të reja për këtë popullatë. Kjo do të përfshijë një zhvendosje në praktikë kur merret parasysh e drejta e këtij grupi të të rinjve për përkujdesje të bazuar në familje. Dëgjimi i zërit të këtyre të rinjve është i rëndësishëm dhe një sistem këshillimor rinor duhet të zhvillohet nga MPMS-ja, si dhe të sigurohet që këta të rinj kanë një Avokat të caktuar të Fëmijëve.

Neni 69

Në Ligj pas nenit 214i shtohet nen i ri 214j si vijon:

Neni 214j

Të drejtat dhe detyrimet e Organit Kompetent

1. Organi kompetent ka për detyrë që të caktojë një punëtor social në cilësinë e këshilltarit personal për secilin fëmijë ose të ri;
2. Organi kompetent nënshkruan kontratë me të riun;
3. Organi kompetent ka për detyrë të këshilloj, të ndihmojë dhe të përkrahë ngritjen e mirëqenies së të gjithë fëmijëve dhe të rinjve;
4. Organi kompetent e ka për detyrë që të mbajë kontakte dhe të hartojë një plan orientues me të riun të cilin e ka nën mbikëqyrje;
5. Organi kompetent duhet t'i sigurojë mbrojtje dhe mirëqenie fëmijës dhe të riut në rast se ato nuk është e përmbushur;
6. Organi kompetent duhet të siguroj akomodim të përshtatshëm;

7. Organi kompetent duhet të ofroj përkrahje financiare mujore;
8. Organi kompetent ka të drejtë të kontraktojë shërbimet për përmbushjen e nevojave të të rinjëve.

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Ekziston nevoja për qartësi të roleve që lidhen me organin këshillues dhe organin kompetent, duke përshkruar se si ndryshojnë ato. Kush është organi kompetent? A është organi kompetent një punëtor social i QPS-së ose OJQ-së? Pa u qartësuar, standardet e kujdesit do të jenë të vështira për t'u matur. MPMS-ja duhet të ketë mbikëqyrjen e kontrollit të organit këshillues në të gjitha fushat, si dhe mbikëqyrjen financiare.

Neni 70

Në Ligj pas nenit 214j shtohet nen i ri 214k si vijon:

Neni 214k

Të drejtat dhe detyrimet e të riut

1. I riu ka për detyrë të bashkëpunoj ngushtë me këshilltarin personal dhe të respektoj planin orientues;
2. I riu ka për detyrë të vazhdoj shkollimin varësisht nga identifikimi i nevojave dhe potencialeve;
3. I riu ka të drejtë në trajnim të vazhdueshëm për zhvillim profesional;
4. I riu ka për detyrë të menaxhoj paranë dhe kursimet në funksion të përmbushjes së nevojave personale;
5. I riu ka për detyrë të respektoj të drejtat dhe detyrimet që dalin pas nënshkrimit të kontratës me organin kompetent;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Qartësia e gjuhës rekomandohet për të përcaktuar nëse kjo kategori e veçantë është e ndryshme nga një adoleshent që ka nevojë për mbrojtje. A është identifikuar ky i ri për shërbime të pavarura? A është ky një i ri i përfshirë në drejtësinë e të rinjve si një rini delikuede? Ky ndryshim adreson pritjet e sjelljes së të riut, por nevojitet një kuptim i përdorimit të fjalës për të miturin.

Neni 71

Në Ligj pas nenit 214k shtohet nen i ri 214l si vijon:

Neni 214l
Përfundimi i kontratës

- (1) Kontrata përfundon me marrëveshje në mes palëve kontraktuese;
- (2) Kontrata mund të shkëputet nga organi kompetent në rast të mos respektimit të detyrave dhe përgjegjësive nga i riut;
- (3) Kontrata mund të shkëputet me kërkesën e të riut;

Neni 72

Në Ligj nga neni 215 deri te neni 270 ndryshohen nenet dhe shtohen nene të reja si vijon:

PJESA E GJASHTË
KUJDESTARIA

I. QËLLIMI DHE VENDOSJA NË KUJDESTARI

PROPOZIMET PËR KUJDESTARINË

Në nenin 218 të Ligjit të Familjes bëhen këto ndryshime:

paragrafi 1 i këtij neni riformulohet me paragrafin si vijon: “Fëmijët kanë të drejtë të ankohen ndaj veprimeve apo mos veprimeve të Kujdestarit, të Organit të Kujdestarisë dhe kundër organeve të tjera të cilat cenojnë interesat e tij/saj.”

Neni 219 Kompetencat e kujdestarit riformulohet si vijon:

1. Kujdestari mund të ndërmarrë veprimet e poshtëshënuara, por pa u kufizuar në to, vetëm me lejen paraprake të Organit të Kujdestarisë:

1.1 t’ia besojë/ta vendos/ të jap pëlqimin, për vendosjen e fëmijës në familje strehuese, strehim rezidencial, adoptim apo institucion shëndetësor me qëllim të ofrimit të kujdesit, shërbimeve, edukimit, arsimimit, apo mjekimit.

1.2 të iniciojë ndërrimin e shkollës;

1.3 përzgjedhjen e profesionit ose ushtrimin e profesioni;

1.4 administrimin e pasurisë;

1.5 të marrë edhe masat e tjera të rëndësishme, lidhur me personalitetin dhe interesat e fëmijës;

Komente nga Hulumtimi i Dokumenteve

Të gjitha veprimet duhet të ndërmerren për të mbrojtur të riun që ka probleme në rregullimin e jetës së tij. Përfundimi i kontratës duhet të jetë zgjidhja e fundit dhe duhet të ofrojë një marrëveshje alternative të jetesës (vendosja në strehim familjar) për kujdesin e të riut. Në këto situata, roli i Avokatit të sugjeruar për Fëmijë mund t’i ofrojë të riut mbështetje për të siguruar që

zëri i të riut/rejes të dëgjohej dhe atyre u sigurohet një vendosje e arsyeshme, duke marrë parasysh nevojat e tyre. Në kohën kur një kontratë është duke u përfunduar, vendi i shërbimit të ruajtjes së familjes strehuese duhet të merret në konsideratë.

Në nenin 220 bëhen këto ndryshime:

Në paragrafin 1 të këtij neni, fjalët “Qendra sociale” zëvendësohet me fjalët “Ofruesi i shërbimit”. Konkretisht, paragrafi 1 propozohet si vijon: “Ofruesi i shërbimit së cilës i është besuar fëmija për ruajtje dhe edukim apo institucioni shëndetësor në të cilin është vendosur për mjekim, kanë për detyrë ta informojnë kujdestarin dhe Organin e Kujdestarisë për të gjitha çështjet e rëndësishme për jetën, shëndetin, edukimin dhe arsimimin të të kujdesurit, si dhe lëshimin e mundshëm nga institucionet dhe të vendqëndrimit të tij të ri.”

Në nenin 220, propozohet paragrafi i ri nr 3 si vijon: “Kujdestari ka për detyrë të vizitojë fëmijën së paku një herë në muaj pavarësisht në cilën formë të mbrojtjes apo institucion është vendosur fëmija.”

Në nenin 221 bëhen këto ndryshime:

Në nenin 221

propozohet paragrafi i ri nr 2 si vijon: “Për përfundimin e kujdestarisë, organi i kujdestarisë nxjerr vendim të veçantë.”

1. Në nenet 80 paragrafi 1 dhe 4, 100 paragrafi 3, 128 paragrafi 3, 140 paragrafi 1, 174, 215 paragrafi 1, 216 paragrafi 2, 239 paragrafi 5, 290, 332 paragrafi 1 dhe 4, 340 paragrafi 1, 342 paragrafi 1, 348 paragrafi 1, fjalët “të mitur” në shqip fshihen.

2. Në nenet 216 paragrafi 2, 217 paragrafi 1 dhe 2, 218, 219 paragrafi 1, 3 dhe 4, 220 paragrafi 1, 221 paragrafi 1, 226 paragrafi 1 dhe 2, 227 paragrafi 2, 269, 273 paragrafi 2, 326 paragrafi 1 dhe 3 fjalët “I mitur” ose “i/e mitur” në shqip zëvendësohen me fjalën “fëmija”.

Hyrja në fuqi

Ky ligj hyn në fuqi pesëmbëdhjetë (15) ditë pas publikimit në Gazetën Zyrtare të Republikës së Kosovës.

Kryetar i Kuvendit të Republikës së Kosovës
Kadri Veseli

Komentet Konkluduese:

MPMS-ja pritet që të ofrojë udhëheqje kyqe në zbatimin e një plani gjithëpërfshirës kombëtar për mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimin familjar në Kosovë. Nuk pritet nga MPMS-ja që të veprojë e vetme por të ofrojë udhëheqje për akterët e rëndësishëm në mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimit familjar.

Nga ky hulumtim janë identifikuar shtatë fusha prioritare për strehim të cilat do duhej të ndihmojnë në përcaktimin dhe zbatimin e planit kombëtar. Fushat me prioritet janë në përputhje me ndryshimet e propozuara në Ligjin e Familjes / Kodin Civil. Një ligj i vetëm nuk mund të krijojë ndryshimin e nevojshëm për një sistem kombëtar të mbrojtjes së fëmijëve dhe strehimit familjar. Akte nënligjore janë të nevojshme për të drejtuar praktikën. Shkathtësi praktike dhe kompetencat kanë nevojë për vëmendje të menjëhershme, veçanërisht kur merren parasysht specializimi i QPS-ve për mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimin familjar.

Ekziston një bazë hulumtuese për t'i justifikuar veprimet mbi ato përparësi. Hulumtimi se si Kosova mund të ecë përpara është paraqitur detajisht në komente mbi analizën e situatës në Kosovë dhe aktivitetet regjionale në strehim familjar. Analizat e komenteve të propozuara tek Kodi Civil/ Ligji mbi Familjen janë të mbështetura në praktikën hulumtuese me të mira të ofruara si komentare përgjatë gjithë Kodit dhe propozimeve për amandamentim. Keto komente japin detaje për të shtatë fushat e propozuara.

Shumica e studimit të bërë tregon mungesën e qartësisë në politika ose nevojën për politikë të re. Decentralizimi ka çuar në një konfuzion të konsiderueshëm të rolit i cili duhet të korrigjohet për të arritur qëllimin e një sistemi kombëtar. Pozita e rëndësishme e komunës në kryerjen e "mbrojtjes së përditshme të fëmijëve", është e rëndësishme. Kur flasim për një vend të rëndësishëm që OJQ-të luajnë në mbrojtjen e fëmijëve/strehimin familjar, nuk mund të nënvlerësohet, veçanërisht Organizata për Fëmijët pa Kujdes Prindëror (OFAP). Roli i OJQ-ve duhet të zhvillohet plotësisht së bashku me një proces nënkontraktimi të financuar nga MPMS dhe artikuluar si pjesë e planeve vjetore lokale për mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimit familjar.

Është i nevojshëm një trajnim i veçantë për të gjitha nivelet për punë sociale, në mbrojtjen e fëmijëve dhe strehimin familjar, si një fushë specializimi. Ky koncept i specializimit të QPS-ve është konstatuar në mënyrë të vazhdueshme së është e nevojshme nëse Kosova dëshiron e të ketë progres në përmirësimin e mbrojtjes së fëmijëve dhe shërbimeve të strehimit familjar.

Me ndryshimet e propozuara në Ligjin e Familjes dhe me një vëmendje të kujdesshme ndaj akteve nënligjore së bashku me zhvillimin e kurrikulës kombëtare për të zhvilluar aftësitë dhe kompetencat e nevojshme për mbrojtjen e fëmijëve dhe praktikën e strehimit familjar, pritet përmirësim i konsiderueshëm në strehim familjar dhe mbrojtjen e fëmijëve. Është e nevojshme një qasje e integruar për të arritur zhvillimin e një sistemi kombëtar në mbrojtjen e fëmijëve dhe

strehimit familjar në Kosovë. Në ballë të kësaj pune është rezoluta e Kombeve të Bashkuara (Nëntor 2019) "të gjithë fëmijët kanë të drejtë për një familje."

Referencat

Abrashi, A., Ministër i Punës dhe Mirëqenies Sociale (2016). *Udhëzimi administrativ (MPMS) No. 02/2016 Për Rregullimin e Strehimit Familjar në Kosovë*, Republika e Kosovës. Marrë nga: [file:///C:/Users/Owner/Documents/kosovo%202019/UDHËZIMI ADMINISTRATIV \(MPMS\) NR. 02 2016 PËR RREGULLIMIN E STREHIMIT FAMILJAR NË KOSOVË%20\(002\)%20housing%20regulations.pdf](file:///C:/Users/Owner/Documents/kosovo%202019/UDHËZIMI ADMINISTRATIV (MPMS) NR. 02 2016 PËR RREGULLIMIN E STREHIMIT FAMILJAR NË KOSOVË%20(002)%20housing%20regulations.pdf)

AiBi NGO (vlerësuar më 2014) *Raporti i Bazë në partneritet me Ministrinë e Mirëqenies, Arsimit dhe Shëndetësisë të Republikës së Kosovës, rifreskon analizat në lidhje me sistemin e strehimit familjar: tipari kryesor, ndryshimet, dobësia dhe çështjet kritike*. Raport i publikuar.

Better Care Network Newsletter (2019). *2019 UNGA Resolution on the Rights of the Child*. Marrë nga: <https://bettercarenetwork.org/library/social-Welfare-systems/child-care-and-protection-policies/2019-unga-resolution-on-the-rights-of-the-child>

Better Care Network Newsletter (2019). *Country Care Study: Moldova*. Marrë nga: <https://bettercarenetwork.org/library/social-Welfare-systems/child-care-and-protection-policies/2019-unga-resolution-on-the-rights-of-the-child>

Cassidy, J. Jones, J. & Shaver, F. (2013). Contributions of Attachment Theory and Research: A Framework for Future Research, Translation, And Policy. *Dev Psychopathol*. Author manuscript; available in PMC 2014 Nov 1. Published in final edited form as: *Dev Psychopathol*. 2013 Nov; 25(4 0 2): 1415–1434. doi: 10.1017/S0954579413000692. Marrë nga: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4085672/#!po=1.00000>

Center for Relationship Abuse Awareness (2020). United Nations Definition of Violence Against Women. Marrë nga: <http://stoprelationshipabuse.org/educated/definitions/united-nations-definition-of-violence-against-women/>

Child Welfare Information Gateway (2017). *Forensic Interviewing: A Primer for Child Welfare Professionals*. Marrë nga: <https://www.childWelfare.gov/pubPDFs/forensicinterviewing.pdf>

Child Welfare Information Gateway. (2016). *Determining the best interests of the child*. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Children's Bureau. Marrë nga: https://www.childWelfare.gov/pubPDFs/best_interest.pdf#page=1&view=Introduction

Child Welfare Information Gateway. (2016). *Kinship caregivers and the child Welfare system*. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Children's Bureau. Marrë nga: <https://www.childWelfare.gov/pubs/f-kinshi/>.

Correia, A. & Melbin, A. (2005). *Transitional Housing Services for Victims of Domestic Violence A Report from the Housing Committee of the National Task Force to End Sexual and Domestic Violence*. Housing Committee. Marrë nga: <https://safehousingpartnerships.org/sites/default/files/2017-01/TransHousingServices.pdf>

Dervishaj, V. & Kelmendi, D. (2015). *Financimi i Shërbimeve Sociale në Kosovë*. KOMF. Marrë nga: <http://www.komfkosova.org/wp-content/uploads/2016/02/Analiza-Buxhetore.pdf>

Duluth Model (n/d). *Creating a Process of Change for Men Who Batter Curriculum*. Marrë nga: www.theduluthmodel.org/product/creating-process.

Eurochild (2017 and 2018). *Deinstitutionalisation in Europe: 15 country reports*. Marrë nga: https://www.eurochild.org/policy/library-details/article/deinstitutionalisation-in-europe-15-country-reports-now-available/?tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=aa3384769eb4dde87a907c0ca744b290

Federata Ndërkombëtare e Puntorëve Socialë (2019). *Puna Sociale në Kosovë, Trajnimi në “Roli i Organit të Kujdestarisë”* Marrë nga: <https://www.ifsw.org/social-work-in-kosovo-training-on-the-role-of-custodian-body/>

Fixsen, D. L., Naoom, S. F., Blase, K. A., Friedman, R. M. & Wallace, F. (2005). *Zbatimi i Hulumtimit në Sintezë të Literaturës*. Marrë nga: <file:///C:/Users/Owner/Documents/kosovo%202019/NIRN-MonographFull-01-2005%20theory%20of%20change.pdf>

Fryar, G., Jordan, E. DeVooght, K. (2017). *Supporting Young People Transitioning from Foster Care: Findings from a National Survey*. Child Trends. Marrë nga: <https://www.childtrends.org/wp-content/uploads/2017/11/SYPTFC-Findings-from-a-National-Survey-11.29.17.pdf>

Government Digital Services (2019). *Writing for UK Government*. Marrë nga: <https://www.gov.uk/guidance/content-design/writing-for-gov-uk>

Illinois Department of Child and Family Services (2014). *Foster Family Handbook*. Marrë nga: [file:///C:/Users/Owner/Documents/kosovo%202019/Foster_Parent_Handbook%20\(7-14\).pdf](file:///C:/Users/Owner/Documents/kosovo%202019/Foster_Parent_Handbook%20(7-14).pdf)

Institute for Human Services for the Ohio Child Welfare Training Program (2015), *Family Interview Guide*, 2nd Edition. Child Welfare Training. Marrë nga: <http://www.ocwtf.net/PDFs/Trainee%20Resources/Assessor%20Resources/FAMILY%20INTERVIEW%20GUIDE.pdf>

International Foster Care Organization (2019) Marrë nga: <https://www.ifco.info/>

Jim Casey Youth Initiatives, 2020. Marrë nga: <https://www.aecf.org/work/child-Welfare/jim-casey-youth-opportunities-initiative/>

Jülich, J., PhD (2005). *Stockholm Syndrome and Child Sexual Abuse*, Journal of Child Sexual Abuse, 14:3, 107-129, DOI: [10.1300/J070v14n03_06](https://doi.org/10.1300/J070v14n03_06).

Kathleen Kufeldt, PhD (professor i pensionuar i punës sociale) diskutim me autorin në Dhjetor 2019.

Kelly, J (2018). *A Complete Guide to the Family First Prevention Services Act*. Chronicle for Social Change. Marrë nga: <https://chronicleofsocialchange.org/finance-reform/chronicles-complete-guide-family-first-prevention-services-act/30043>

KOMF (vlerësuar më 2018). Shtator 2017 – Qershor 2018 *Konsultimet publike për të sjellë pikëpamjet e raportit përmbledhës të palëve të interesuara të shoqërisë civile Arsytet për Amendamentimet dhe Plotësimet në Projektligjin e Kodit Civil*. Raport i pabotuar.

KOMF- Koalicioni i OJQ-ve për Mbrojtjen e Fëmijëve (2014) *Më merr në shtëpi! Analizë e Shkurtër mbi Avancimin e Mbrojtjes së Fëmijëve të Braktisur në Kosovë (0 - 3 vjeç)*. Marrë nga: file:///C:/Users/Owner/AppData/Local/Packages/Microsoft.Office.Desktop_8wekyb3d8bbwe/AC/INetCache/Content.Outlook/DIGELL58/Take_me_Home.pdf

Lansdown, G. (2011). *Every Child's Right to be Heard: A Resource Guide on The UN Committee On The Rights Of The Child General Comment No.12..* Save the Children. Marrë nga: https://www.unicef.org/french/adolescence/files/Every_Childs_Right_to_be_Heard.pdf [Determine in](#)

Milligan, I. (2015). *Strengthening family-based care, strengthening social work: a situational analysis of foster care in Kosovo 2015*. UNICEF. https://www.celcis.org/files/9114/6374/1099/Alternative_Care_System_in_Kosovo_Eng.pdf

Missioni i Kombeve të Bashkuara në Kosovë (2004). *Ligji i Familjes në Kosovë*. Ligji Nr.2004/32. Marrë nga: https://childhub.org/en/system/tdf/library/attachments/366_428_EN_original.pdf?file=1&type=node&id=7103

O'Donnell, D., Gerxhaliu, S., & Cela, L. (2014). *Korniza Ligjore për të Drejtat e Fëmijëve*. UNICEF. Marrë nga: <https://www.unicef.org/kosovoprogramme/reports/legal-framework-child-rights-kosovo>

OSCE (2010). *The Centres for Social Work in Civil Proceedings, Issue 2*. Department of Human Rights and Communities Legal System Monitoring Section. Marrë nga: <https://www.osce.org/kosovo/67517?download=true>

Republika e Kosovës (2019 in process). *Projekt Ligji në Mbrojtjen e Fëmijëve*. Marrë nga: <http://www.komfkosova.org/komf-kosova-me-ligi-per-mbrojtjen-e-femijeve/?lang=en>

SOS Fshati Ndërkombëtar i Fëmijëve (2013). *Një Pasqyrë e Kujdesit Alternativ në Kosovë*. Marrë nga: <https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/539d6848-479b-42de-bf36-508b66b6c3ab/KOSOVO-FINAL-to-upload.pdf>

Treatment Foster Care, 2019. Marrë nga: <https://www.tfcogon.com/>
UNICEF (2010). *Udhëzime në Kujdesin Alternativ*. Marrë nga: https://www.unicef.org/protection/alternative_care_Guidelines-English.pdf

UNICEF (2017) *Analizë e Situatës së Fëmijëve me Aaftësi të Kufizuara në Kosovë*. Marrë nga: <https://www.unicef.org/kosovoprogramme/reports/situation-analysis-children-disabilities-kosovo>

UNICEF (2019) *Guidelines to Strengthen the Social Service Workforce for Child Protection*. Marrë nga: <https://bettercarenetwork.org/library/social-Welfare-systems/social-service-workforce-strengthening/guidelines-to-strengthen-the-social-service-workforce-for-child-protection>

UNICEF Qendra Kërkimore e Pafajësisë (2005) *Children and Disability in Transition in Cee/Cis And Baltic States*, Innocenti Insight 2005 United Nations Children's Fund. Marrë nga: www.unicef-irc.org/publications/pdf/ii12_dr_eng.pdf

United Nations (1989), *United Nations Rights of the Child*. Marrë nga: <https://www.unicef.org/child-rights-convention>

United Nations Office on Drugs and Crime (2006). *Toolkit to Combat Trafficking in Persons Global Programme Against Trafficking in Human Beings*. Marrë nga: <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/HT-toolkit-en.pdf>

Walker, S, Shemmings, D., Cleaver, H. (n/d). *Assessment and Action Records*. Marrë nga: http://www.writeenough.org.uk/formats_assessment_and_action_record.htm

Webb, S. & Aldgate, J. (1991). Using respite to prevent long-term family breakdown. *Adoption and Fostering*, 15(1), 6-13

SHTOJCA 1

TEORIA E NDRYSHIMIT

Ndryshimi është një proces dinamik dhe i pafund. Për të prezantuar ndryshimin, politikë-bërësit duan të dinë se çfarë funksionon dhe si funksionon - cilat janë provat? A është ndryshimi i bazuar në prova dhe praktikë të mirë? A është ndryshimi reflektues i kulturës? Duke pasur parasysh këto pyetje, si fillon një komb ndryshimin sistematik? Parimet e Teorisë së Ndryshimit janë të dobishme në hartimin e ndryshimit.

Fixen et.al. (2005) një përmbledhje mjaft shteruese e letërsisë vë në dukje të përbashkëtat e procesit të ndryshimit. Fixen (2005) thotë se ka Shkallë të Zbatimit.

Shkallët e zbatimit janë:

- Zbatimi i letër-shkrimit të politikave dhe procedurave të reja
- Zbatimi I procesit – trajnime e punëtori, forma të reja, mbikëqyrje
- Zbatimi i performancës - është ndryshimi duke ndihmuar ata që kanë nevojë për të

Fixen dhe të tj. 2005 f. 6

Është e rëndësishme të pranohet se për të institucionalizuar ndryshimin "duhet të blini ndryshime nga palët e interesuara (Fixen dhe të tj. 2005, f.8). Pa rezistencën "buy in" qëndrueshmëria bëhet gati e pamundur. Në Kosovë, bëhet fjalë për ndërtimin e një sistemi kombëtar të mbrojtjes së fëmijëve / strehimit familjar, kur të gjithë palët e interesuara "blejnë" për të ndërtuar kapacitete dhe për të mbajtur ndryshime.

Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale e Kosovës, ashtu si dhe vendet e tjera janë të sfiduara në përmirsimin e shërbimeve për fëmijët në nevojë. Kombet dëshirojnë t'i bëjnë gjërat më mirë nga fëmijët e cenueshëm (shiko Nenin e Shërbimeve të Parandalimit të Familjeve, 2018 si një shembull i ndryshimit të sistemit të mbrojtjes së fëmijëve në shkallë të gjerë në SH.B.A.). Ndryshimi nuk vjen lehtë. Por shkalla e zbatimit e gjetur në Teorinë e Ndryshimit (2005) ofron një mundësi për të vlerësuar progresin.

MPMS-ja në vizionin e saj për të përmirësuar shërbimet e mbrojtjes / strehimit familjar, është e pozicionuar që të kalojë nga procesi i letrës në zbatimin e programeve aktuale në mbrojtjen e fëmijëve.